

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra psychologie

ZKUŠENOSTI DĚTÍ SE
SEXUÁLNÍMI OBSAHY NA
INTERNETU A JEJICH SEBEPOJETÍ,
Z POHLEDU RODIČŮ

CHILDREN EXPERIENCES WITH SEXUAL CONTENT ON
THE INTERNET AND THEIR SELF-CONCEPT,
BY PARENTS

Bakalářská diplomová práce

Autor: **Natalie Migasová**

Vedoucí práce: **PhDr. Jan Šmahaj, Ph.D.**

Olomouc

2019

Děkuji doktoru Janu Šmahajovi za profesionální vedení, přístup a cenné rady, moc si toho vážím. Také děkuji Jakubu Zevelovi za podporu, kontrolu a zpětnou vazbu při psaní práce. Velké díky patří rodičům, kteří se zúčastnili výzkumu a byli ochotni sdílet své zkušenosti, a také školám, které mi umožnily provést testování. Největší poděkování patří mé rodině za podporu, kterou od nich celý život mám.

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma: „Zkušenosti dětí se sexuálními obsahy na internetu a jejich sebepojetí, z pohledu rodičů“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 31.3.2019

Podpis

OBSAH

Číslo	Kapitola	Strana
	OBSAH	3
	ÚVOD	5
	TEORETICKÁ ČÁST	6
1	Vývoj dítěte	7
	1.1 Vymezení školního věku.....	7
	1.1.1 Střední školní věk.....	9
	1.2 Tělesný vývoj.....	9
	1.3 Psychosexuální vývoj.....	11
	1.3.1 Pohlavní vývoj.....	11
	1.3.2 Sexuální identita a role.....	12
	1.3.3 Normální sexuální chování.....	13
	1.4 Kognitivní a sociální změny.....	16
	1.4.1 Sociální role.....	16
2	Sebepojetí	18
	2.1 Definice sebepojetí.....	18
	2.2 Vývoj sebepojetí ve středním školním věku.....	20
	2.3 Metody měření sebepojetí ve středním školním věku.....	21
	2.3.1 Piers-Harris 2.....	21
	2.3.2 Piers-Harris 3.....	21
	2.3.3 Další možnosti měření sebepojetí.....	22
	2.4 Dílčí faktory sebepojetí.....	22
	2.4.1 Projevy vysokého a nízkého sebepojetí.....	23
	2.4.2 Sebepojetí u dívek a chlapců.....	24
	2.5 Rodinné prostředí ovlivňující vývoj sebepojetí.....	25
	2.5.1 Odhad sebepojetí rodiči dětí.....	25
3	Sexuální materiály na internetu	27
	3.1 Online pornografie.....	27
	3.1.1 Ukotvení pornografie v zákoně.....	28
	3.2 Přehled výzkumů o sledování pornografie dětmi.....	29
	3.2.1 Chování dětí a rodičů na internetu.....	29
	3.2.2 Online pornografie a děti.....	29
	3.2.3 Vyhledávané SEIM na internetu.....	31
	3.2.4 Rizika a důsledky sledování pornografie, zejména u dětí.....	33
	3.2.5 Pornografie a osobnostní faktory.....	35
	3.2.6 Informační zdroje o pornografii pro rodiče.....	36
	3.3 Další sexuální materiály na internetu.....	37

3.3.1	Kybergrooming.....	37
3.3.2	Sexting.....	38
VÝZKUMNÁ ČÁST	40	
4	Výzkumný problém.....	41
4.1	Formulace hypotéz ke statistickému testování.....	42
5	Typ výzkumu a použité metody.....	43
5.1	Testové metody.....	43
5.1.1	Dotazník sexuálních zkušeností dětí na internetu.....	43
5.1.2	Dotazník sebepojetí dětí a adolescentů (PHCSCS-2).....	46
6	Sběr dat a výzkumný soubor	48
6.1.1	Metoda sběru dat.....	49
6.2	Etické hledisko a ochrana soukromí	50
6.3	Výzkumný soubor.....	50
6.3.1	Přehled a popis respondentů.....	50
7	Práce s daty a její výsledky	54
7.1	Metody analýzy dat.....	54
7.1.1	Doplnění chybějící odpovědi.....	55
7.1.2	Analýza dat	56
7.1.3	Analýza: Odhad sebepojetí dětí rodiči a sebepojetí dětí	61
7.2	Výsledky ověření platnosti statistických hypotéz.....	66
8	Diskuze.....	67
9	Závěr.....	72
10	Souhrn	73
LITERATURA	75	
PŘÍLOHY.....	83	

ÚVOD

Držíte v rukou bakalářskou diplomovou práci, která se zabývá zkušenostmi dětí se sexuálními materiály na internetu. Vzhledem k citlivosti tématu veškeré informace získáváme od rodičů, kterých se také ptáme na jejich rané zážitky s online sexuálními materiály a na tehdejší sexuální výchovu. Jako ukazatel toho, jak moc rodiče o svém dítěti ví přesné informace, využijeme metodu zkoumající sebepojetí dětí a adolescentů Piers-Harris 2. Zjišťujeme tedy odhad sebepojetí dětí jejich rodiči a porovnááme ho s opravdovým sebepojetím jejich dětí. Zajímá nás také, zdali zkušenost s pornografií u dětí má vliv na celkové sebepojetí a na rozdíl v odhadu mezi rodiči.

Cílem práce je tedy zmapovat věk prvního kontaktu dětí s pornografií a porovnat s věkem prvního kontaktu u jejich rodičů. Inspirujeme se výzkumem Rothman (2017), která zjišťovala, za jakých podmínek se o tom rodiče dozvěděli, a jaké byly reakce jak dětí, tak rodičů.

Dalším přínosem práce by měl být odhad sebepojetí rodiči, kteří se snaží vyplnit dotazník Piers-Harris 2 tak, jak si myslí, že by ho vyplnilo jejich dítě a budeme ho moci porovnat s vyplněným inventářem jejich dětmi. Metoda je standardizovaná a jsou pro ni v České republice vytvořeny normy (Obereignerů et al., 2015; Orel, 2016). Díky jejímu širokému využití a velké vypovídající hodnotě o aspektech sebepojetí, ji stojí za to rozvíjet.

Budeme ověřovat mezipohlavní rozdíly v míře sebepojetí, i na základě zkušenosti s online pornografií. Posledním výstupem by mělo být zjištění, zdali těsný vztah odhadu sebepojetí rodiči dítěte souvisí s povědomím o tom, že jejich dítě vidělo pornografií.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝVOJ DÍTĚTE

Vzhledem k povaze této práce je nezbytné, abychom si shrnuli periodizaci vývoje dětí a pojmy s ní spojené. Bavíme se o zkušenostech dětí se sexuálními obsahy na internetu v souvislosti se sebepojetím, proto si v této kapitole objasníme specifika vývoje ve středním školním věku. Nebudeme popisovat celý vývoj dítěte, ale zaměříme se pouze na dílčí aspekty. Jsou jimi tělesný, sexuální a sociální vývoj, včetně vývoje genderu a identity.

1.1 Vymezení školního věku

Ještě před tím, než začneme hovořit o konkrétních teoriích vývoje, bychom měli vymezit období školního věku a následně střední školní věk. Možností je několik, pro představu uvádím některé velmi často užívané rozdělení věkových kategorií. Níže připravená tabulka č. 1. nám pomůže se orientovat v jednotlivě popsanych teoriích a vymezení školního věku.

Vágnerová (2012) rozděluje školní věk na raný, střední a starší. Chápe ho jako období vstupu do společnosti zejména prostřednictvím školy. Od dítěte se očekává, že bude plnit školní povinnosti pilně a snaživě, a také že se prosadí svými výkony. Úspěch, pozitivní hodnocení a akceptace ostatními jsou hlavní potřebou dítěte ve školním věku. Významná je proto tvorba vrstevnických skupin s vlastními pravidly a hierarchií.

Langmeier & Krejčířová (2013) označují školní období ve věku od 6-7 let, počínající vstupem do školy, do 11-12 let, kdy se objevují první známky pohlavní dospělosti a s nimi související psychické projevy. Nazývají ho mladším školním obdobím, na které navazuje starší školní věk, jež se kryje s pubescencí. Pro pochopení souvislostí a krytí dvou období, pubescenci časují od 11 do 15 let a dále ji dělí na fázi prepuberty (první pubertální fázi) a fázi vlastní puberty (druhou pubertální fázi).

Thorová (2015) dělí „střední dětství“ na rané střední dětství (počínající nástupem do školy v 6-7 letech), které končí nástupem pozdního středního dětství, označovaného podobně jako u Langmeiera & Krejčířové (2013) prepubertou, okolo 11-12 let.

Thorová (2015) pro střední věk také nevnímá sousloví „klidné období“ jako vhodný výraz, jelikož dítě zdolává obtížné úkoly, jako plnění školních povinností, adaptaci na novou sociální roli školáka, zvládání zájmových aktivit po škole, ustání tlaku při porovnávání se s ostatními, uvědomování si a regulování svých emocí a učení se spolupráci s ostatními. Dítě touží po samostatnosti a spravedlnosti. Vyvíjí se tlak na udržení pozornosti, umění si rozvrhnout aktivity (domácí úkoly, zájmové kroužky, čas s kamarády) a do popředí se dostává zájem o četbu.

Matějček (2005, s. 274) dělí školní věk na mladší, střední a starší – také kryjící se s pubescencí.

Tab. 1.: Některé teorie vymezení školního věku

Autor	Dělení dle věku	Úkoly školního věku
Thorová (2015)	<ul style="list-style-type: none"> • Rané střední dětství (6-9) • Pozdní střední dětství (10-11/12) 	Formování sebepojetí, genderové identity a postojů ke vzdělávání, touha po samostatnosti
Langmeier & Krejčířová (2015)	<ul style="list-style-type: none"> • Mladší (6/7-11/12) • Starší (11-15 let) 	Rozvoj realistického myšlení, zájem o „opravdový“ svět
Vágnerová (2012)	<ul style="list-style-type: none"> • Raný (6-9) • Střední (9-12) • Starší (12-15) 	Úspěch ve škole, pozitivní hodnocení od okolí
Matějček (2005)	<ul style="list-style-type: none"> • Mladší (6/7-8) • Střední (9-12) • Starší (11/12-15) 	Tvorba postojů a identity, přesun do reality

1.1.1 Střední školní věk

Dle Vágnerové (2012) střední školní věk trvá od 8-9 let do 11-12 let, kdy dítě přechází na druhý stupeň základní školy. Toto období není důležitým mezníkem v biologickém ani sociálním vývoji, a je pro něj typický klid, vyrovnanost a pohoda, oproti období dospívání. Můžeme si představit, že se dítě připravuje na další náročné vývojové období a úkoly s nimi spojené, kterým je dospívání. Slovo „klid“ či Freudovu latenci, bychom měli užívat s nadsázkou, jelikož sociální požadavky a plnění úkolů ve škole, většině dětem pouze psychický klid negarantuje.

Langmeier & Krejčířová (2013) chápou starší školní věk (nevymezují pojem „střední“) na pomezí prepuberty, tedy mezi 11-15 lety a nejsou tak striktní v přesném rozdělování školního věku. Dítě se i v tomto období vyvíjí ve všech směrech, nicméně ne tak bouřlivě, jako v dospívání.

Matějček (2005) zmiňuje poměrné vyrovnaní rozdílů mezi dětmi, období hodnotí jako ustálení a přípravu na starší školní věk. Dítě své zájmy přesouvá do reality, nicméně se ještě nedistancuje od svého světa fantazií. Všímá si vztahů, jak v rodině, tak v okolí, a orientuje se na dodržování norem a pravidel. Hlavními změnami jsou: specifikace chování k malým dětem, tvoření postojů, které později ovlivňují chování k ostatním dětem (vzory jsou v tomto zejména rodiče) a vývoj identity. Dítě je v tuto dobu realista, maximálně extravertní, dbá na přátele a kamarády, chlapecké a dívčí skupiny jsou oddáleny a dítě je ve velmi dobré výkonnostní kondici. Tato poznámka sice nesouvisí s tématem, ale dítě ve středním školním věku nejhůře snáší rozvod rodičů nebo přijímání nových partnerů svých rodičů. Důvodem je vymezování vlastní identity dle pohlaví, o kterém se zmiňujeme v kapitole o sexuální identitě a roli.

Vzhledem k tomu, že se naše práce týká dětí přesně ve věku 9-12 let, budeme v následujícím textu užívat označení „střední školní věk“. Veškeré charakteristiky dílčích aspektů vývoje, se budou týkat právě období středního školního věku.

1.2 Tělesný vývoj

Tělesný vývoj u dětí ve věku 9-12 je typický zpomalením růstu (asi 5 cm za rok). Zvětšuje se objem tuku v podkoží, zmenšuje se poměr hlavy k tělu. Začíná se odlišovat dívčí postava od chlapecké, zejména v oblasti pánve u dívek, a u chlapců se rozšiřují ramena a hrudník.

Rozvoj sekundárních pohlavních znaků zatím neprobíhá. Co se týká výšky, děvčata jsou ve věku 11-13 let vyšší než chlapci, z důvodu pozdějšího nástupu puberty (Thorová, 2015).

Přibývání na váze se odhaduje asi na 2-3 kg za rok a mozek váží téměř tolik, co u dospělého člověka (Kopecká, 2011).

Langmeier & Krejčířová (2013) zmiňují zajímavý fakt, že dnešní školní děti jsou silnější a větší než děti před 30 lety. Pravděpodobně to nezpůsobilo zrychlení růstu ve školním věku, ale akcelerace růstu v raném předškolním věku. S urychlením růstu a vývoje dětí souvisí pojem „*sekulární akcelerace*“ (Langmeier & Krejčířová, 2013, s. 146), která je vysvětlena jako urychlování vývoje a růstu během staletí. Mnohem dříve se projevuje pohlavní zrání (aktivace žláz s vnitřní sekrecí), zvyšuje se průměrná výška dospělých a urychluje se nástup první menstruace u dívek (trend se dle výzkumů později pozastavil). Mezi možné příčiny patří omezení tělesné zátěže, zlepšení kvality výživy a hygieny, více slunečního záření či celková změna struktury společnosti. Zkracuje se tedy doba dětství a oddaluje se nástup plné dospělosti.

Dle Thorové (2015) může prudší vývoj nervové soustavy způsobit větší unavitelnost a nestabilní pozornost. Dle Kopecké (2011) se může střídát apatická fáze s fází vysokého stupně aktivity, což může zapříčinit poruchy spánku, nechutenství či jiné poruchy bez patologických nálezů. Thorová (2015) také uvádí, že 10 % českých dětí trpí obezitou kvůli úbytku fyzických aktivit, zejména těch spontánních. Přitom školní věk je považován za první období rozvoje zdatnosti a obratnosti a dítě dosahuje maximálních reakčních schopností. U chlapců je ve středním školním věku svalová síla až dvojnásobná než u chlapců v první třídě (Langmeier & Krejčířová, 2013). Řízené sportovní aktivity jsou v dnešní době alternativou spontánních aktivit venku s kamarády. V menších městech nebo na vesnicích mají děti stále větší možnost být „volně“ venku s kamarády, pokud tedy nevyužívají čas k hraní počítačových her nebo jinou pasivní aktivitou.

Při pohybu se klade důraz na redukci jednostranné zátěže, jelikož kostra je stále měkká a pružná, proto při nevhodném sezení či dlouhodobém nošení batohu na jednom rameni, může dojít k deformacím. Zlepšuje se koordinace a hrubá motorika (Kopecká, 2011).

V těchto letech (u dívek ve věku 9-10 a u chlapců mezi 11-12 rokem) může dojít k „*preadolescentnímu tělesnému spurtu*“ (Thorová, 2015, s. 410), kdy kosti začínají rychleji růst, svaly a šlachy se napínají, což může způsobit růstové bolesti, které postihují až třetinu dětí. V neposlední řadě se rozvíjí jemná motorika – psaním a kreslením.

Dochází k vylepšování techniky kresby, nicméně ne tak pokrokově, jako v předškolním věku. Dítě se zaměřuje na detaily a realitu, tedy vizuální realismus. Ke konci období mizí zájem o spontánní kresbu (u dívek okolo 10 let a u chlapců okolo 12 let) a bez tréninku se technika nelepší (Thorová 2015). Autorka této práce a jistě mnoho dalších čtenářů může potvrdit, že jejich dospělá kresba a kresba 10leté dívky či chlapce, se často vůbec neliší.

1.3 Psychosexuální vývoj

1.3.1 Pohlavní vývoj

Sexuální zrání, se jinak nazývá sexuální maturace. Významnou roli hraje „*hypotalamo-hypofyzárně-gonadální osa*“ (Weiss et al., 2010, s. 94). Hypofýza (podvěsek mozkový) a hypotalamus, jsou umístěny v mezimozku a ovlivňují (mimo jiné) produkci hormonů (Orel et al., 2016). Gonády jsou pohlavní žlázy, ve kterých vznikají pohlavní buňky (Velký lékařský slovník, 2019). Hlavní rozvoj sekundárně pohlavních znaků (ochlupení na genitáliích, růst poprsí apod.) probíhá v období puberty, v našem kontextu na konci středního školního věku (zhruba od 11-12 let).

Právě hypotalamus začíná produkovat gonadotropní hormony, které stimulují růst gonád a produkci sexuálních hormonů. Stadia puberty jsou hodnocena dle různých stupnic, například Tannerovy nebo Largovy (Weiss et al., 2010). Vzhledem ke změnám je člověk citlivý na svůj vzhled a hodnocení okolí. Tato práce pojednává o mladší věkové skupině než té, která odpovídá pubertě, proto nebudeme dále rozvíjet sexuální vývoj, ač je to velmi zajímavé téma.

1.3.2 Sexuální identita a role

Sexuální identitu popisují Langmeier & Krejčířová (2013) jako vnitřní pohled na svou sexuální roli. Dle Ruttera (1980; in Langmeier & Krejčířová, 2013) dítě až v 11 letech dospěje k obecnému pochopení, že dominantní charakteristikou pro odlišení chlapců a dívek, jsou genitální rozdíly.

Sexuální identifikaci můžeme popsat jako „*pocit příslušnosti k určitému pohlaví*“ Weiss et al. (2010, s. 102). Vyvíjí se díky genetickým a hormonálními determinantům, a poté se spolu s prostředím a sociálními vlivy tyto predispozice podílí na vytvoření pohlavní identity (zejména v prvních 18 měsících života). Dle Thorové (2015) je pohlaví biologicky určeno, a je chápáno jako vnímání sama sebe jako muže či ženu. Pohlavní identitou je myšleno ztotožnění se se svým pohlavím (Orel, 2016). Weiss et al. (2010) nazývá vnější projevy pohlavní identity jako pohlavní role. Na pohlavní role má vliv zejména rodina a socio-kulturní prostředí. Jako vnější výrazy mužskosti a ženskosti označujeme gender.

Genderová role obsahuje „*negenitální a neerotické činnosti (chování), které jsou konvencí připisovány chlapcům a děvčatům*“ (Thorová, 2015, s. 300) a mohou být odmítány, prolínány či nevyhraněny. Ve věku 6-11 let se urychluje vývoj genderové identity. Vrcholí genderově stereotypní chování neboli genderová segregace, což znamená oddělení dívek a chlapců, které projevují zejména ve volbě kamarádů (Del Giudice, 2014).

Mezi 8.-10. rokem vrcholí socializace ve smyslu přejímání mužských a ženských dovedností. Pokud nastanou obtíže v přejímání rolí, což je v dnešní době častější z důvodu proměnlivosti (otec na mateřské dovolené, pracující matky apod.) než v dřívějších společnostech, může dojít k neurotickým či psychosomatickým poruchám. Ujasnění pohlavních rolí probíhá i díky vzájemnému předávání informací mezi dětmi, učení se poznávat sexualitu, ukazování si či prohlížení genitálií či masturbace. I proto nemůžeme hovořit o latenci dle Freudovy teorie psychosexuálního vývoje (Langmeier & Krejčířová, 2013).

Mezi 9.-12. rokem se začínají objevovat pubertální tělesné znaky, poté se pomalu rozvíjí romantická a sexuální přitažlivost mezi dětmi a rozvíjí se hry se sexuální tematikou (Del Giudice, 2014).

V sexuální výchově jsou důležitými prvky vztah, vzor a poučení, které jsou vzájemně provázané. Dítě přirozeně přijímá modely chování nejbližších vychovatelů. Záleží na mužském a ženském chování blízkých lidí a stylu jejich komunikace, projevu vzájemné intimnosti a projevu sexuální přitažlivosti. Dítě vnímá, jaké hodnoty vyznávají nejbližší a také co v ohledu na chování druhých schvalují nebo kritizují. Dávají najevo, o čem je vhodné mluvit a kde, v souvislosti s prostředím či danou společností. Rodiče by svým sexuálním chováním neměli dítě dráždit, ale poskytnout mu jemně a citlivě „*sexuální poučení*“ (Matějček, 2005, s. 148).

1.3.3 Normální sexuální chování

Dětská sexualita je definována jako „*dráždění pohlavních orgánů již v raném věku s viditelným prožíváním slasti*“ (Hartl & Hartlová, 2015, s. 332).

Normální sexuální chování podmíněno pokrevní nespřízněností a věkovou zralostí obou partnerů (Weiss et al., 2005). Normalita sexuálního chování se liší kulturou i historickým vývojem, či náboženskými vlivy. V naší společnosti jsou silně ostrakizováni (vyčleňováni na okraj společnosti) ti, kteří jako dospělí mají sexuální styk s mladistvými, z důvodu kontinuální snahy naší společnosti zachovat dětskou čistotu a chránit děti před erotickými apetencemi dospělých. V České republice, je hranice věku pro provozování pohlavního styku, 15 let. Věková hranice v USA je 18 let a například v Rusku je hranice pro pohlavní zneužití vnímán styk s nezralou osobou, bez věkového určení.

Kopecská (2011) popisuje ke konci středního školního věku probouzení sexuálního pudu v důsledku hormonálních změn. Masturbace pomáhá uvolnit sexuální napětí a zvyšuje se zájem o anatomické a fyziologické obrazy pohlavních orgánů, sex či antikoncepci. Od 10 let se začínají objevovat sekundární pohlavní znaky, objevuje se první ochlupení, menstruace a erekce. Vzhledem k vyhledávání společnosti vrstevníků a přechodnosti vztahů, období nazýváme jako „polygamní heterosexuální fázi“, kdy děti mění partnery například v zájmových kroužcích či družině.

Pro věkové období 9-12 let je typické dotýkání se genitálií, obnažování zadnice až exhibicionismus, líbání či chození s někým, hovoření o sexu s kamarády stejného pohlaví, projevování zájmu o pohlavní orgány a jejich funkci, zájem o obrázky v knihách nebo jiné obrazy skrze média, co souvisí se sexualitou a cílená masturbace (Stretti, Kaňák, Drábek et al., 2017, s. 186).

Na základní škole si děti hrají na maminky a tatínky, mají fantazie se sexuálním kontextem a utváří si „*pohlavně-rolové stereotypy*“ (Weiss et al., 2010, s. 99) a potvrzují svou identitu. Právě sexuální hry jsou běžně praktikovány dětmi, v podobě sahání na genitálie nebo si je navzájem ukazují. Fantazie hraje významnou roli, protože se děti snaží vymyslet situaci obsahující sexuální aspekty, při které předvádí role. Klasickým příkladem jsou hry na doktory a sestřičky, již zmíněné tatínky a maminky či kovboje a indiány. Aktivity probíhají většinou s jedním kamarádem/ kamarádkou, dobrovolně a bez nátlaku. Zřídka k nim dochází k příbuznými (Graaf & Rademakers, 2006).

Dle Trojana (1999; in Stretti, Kaňák, Drábek & kol., 2017) neexistuje poškození na fyzické nebo psychické úrovni v důsledku masturbace. Dle něj je „normální“ masturbovat i nemasturbovat a ukazuje tímto na individualitu každého z nás. Proto tresty za masturbaci nejsou vhodné, lepší je dítěti vysvětlit, že se tyto aktivity provádí v ústraní a soukromí. Velmi důležitým prvkem zdravého sexuálního vývoje dětí je vstřícný přístup rodičů.

Obecně platí, že zkušenosti bez přímého kontaktu genitálií (jako je hovoření o sexu, líbání, objímání a vystavování genitálií) jsou nejčastěji prováděny dětmi do 12 let. Ústní genitální, vaginální a anální kontakt je velice neobvyklý. Děti ve věku 11-12 let hovoří o sexu, dívají se na pornografické obrázky častěji, než mladší děti (Graaf & Rademakers, 2006). Dnes děti získávají velkou část informací z internetu. Díky dostupnosti online pornografie zde mohou nalézt odpovědi i na otázky ohledně sexu (Weiss et al., 2010).

Larsson & Svedin (2002) provedli výzkum, kdy se retrospektivně dotazovali studentů střední školy (průměrně ve věku 18 let), zdali si pamatují na sexuální hry ve školním věku, pomocí anonymních dotazníků. V tabulce č. 2 můžeme vidět procentuální zastoupení aktivit, které děti běžně dělaly v období 6-10 a 11-12 let.

Tab. 2.: Vzájemné sexuální zkušenosti spolu s dalším dítětem, uvedené v procentech (Larsson & Svedin, 2002).

Kategorie sexuálních aktivit	6-10 let		11-12 let	
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky
Hovoření o sexu	30	28	55	54
Líbání a objímání	34	44	40	46
Dívání se na pornografické obrázky	22	13	57	23
Škádlení se (zvedání sukni, užívání sex. výrazů)	27	13	38	25
Předstírání pohlavního styku	21	29	21	19
Ukazování si genitálií	28	23	11	7
Sledování lidí v koupelně, ložnici apod., o jejichž přítomnosti nikdo neví	6	6	13	4
Jiné dítě se dotýká „tvých“ genitálií	17	19	10	5
Dotýkání se a pozorování genitálií dalšího dítěte	17	19	9	5
„Strkání“ objektů do vagíny/análního otvoru jinému dítěti	10	4	5	1
Vaginální styk	4	0,7	3	0,7
Anální styk	3	-	3	-
Vkládání penisu do úst jinému dítěti	5	-	3	-
Jiné dítě dávalo penis do „tvých“ úst	2	1	2	-
Jiné dítě „strkalo“ objekty do tvé vagíny/análního otvoru	2	2	2	0,7
Sexuální kontakt se zvířaty	0,8	0,7	0,8	0,7

1.4 Kognitivní a sociální změny

Významnou změnou je rozvoj kritického realismu u dětí středního školního věku čili přechod z „naivního“ realismu do „kriticky realistického“ (Langmeier & Krejčířová, 2013). Ve zkratce se jedná o přesun závislosti na názoru autorit, k vlastnímu kritickému uvažování, zkoušení a prozkoumávání světa a uvědomování si, co je správné a žádoucí a co ne. Označují ho jako střízlivý realismus. Navazují také na profesora Matějčka (2005), který bere v úvahu rozdíl hravé povahy mladšího školáka, co udrží pozornost velmi krátkou dobu, a adaptovaného školáka přecházejícího na druhý stupeň.

Orel (2016) popisuje přijímání a zvnitřňování názorů druhých lidí jako interioraci, kdy se vnější obsah zvnitřní a stane se introjektem.

Dítě se snaží poznat svět skrze vlastní zkušenosti a přesvědčuje se, zdali jsou tvrzení pravdivá. Snaží se zobecnit reálnou zkušenost, v rámci rozvoje konkrétního logického myšlení. Učí se chápat souvislosti vztahy, rozlišují nadřazenost a podřazenost tříd, což je projevem decentrace myšlení (objekt lze posuzovat z více hledisek) (Vágnerová, 2012). Později ve starším školním věku se zlepšuje se schopnost koncentrace, prodlužuje se délka soustředění.

Morální vědomí a jednání se přesunuje do autonomní fáze, kdy se dítě samo rozhoduje, zdali je jeho chování správné či ne. Opadá závislost na autoritě a stabilizují se normy morálního jednání. S tím se pojí i zvýšená kritičnost vůči dospělým a intenzivní reakce na nedodržování zásad a pravidel. Od 11 let dítě chápe i motivy svého jednání, kdy je schopno vnímat i vliv situace, okolností nebo vnitřních pohnutek (Langmeier & Krejčířová, 2013). Dvě nejznámější teorie vývoje morálního usuzování přináší Kohlberg a Piaget.

1.4.1 Sociální role

Langmeier & Krejčířová (2013) popisují tři složky socializačního procesu. Patří mezi ně způsob sociální reaktivity, sociální kontrola hodnotové orientace (zahrnující i vývoj morálního vědomí a jednání) a osvojování sociálních rolí (i již zmiňovaných sexuálních rolí). Rozvoj sociální reaktivity způsobuje odlišné reagování na rodiče a na spolužáky.

Zlepšuje se odolnost vůči zátěži a emoční seberegulace, kdy dítě lépe rozumí vlastním pocitům, a vnímá očekávání či postoje okolí. Sebeovládání je zapříčiněno emoční reaktivitou, kdy dítě kontroluje a ovládá svou impulzivitu, dráždivost a ovládání emočních reakcí vůlí. Je schopno potlačit aktuální impulz k reakci a déle se soustředit. Lépe rozumí svým emocím i emocím ostatních, umí je skrývat, či chápat jejich protichůdnost.

Vstup do školy a nové interakce s učiteli a spolužáky pomáhá dítěti si utvořit vlastní způsoby chování. Vágnerová (2012) popisuje sociální vývoj zejména jako přípravu na život ve společnosti, kdy si dítě hledá kamarády s podobnými zájmy a potřebami. Rodinné prostředí přestává být dominantní v socializačním procesu a roli přebírají lidé ve škole.

Díky učitelům a ostatním spolužákům získává žák zpětnou vazbu o jeho správném či nesprávném projevu, výkonu nebo chování. Hodnocení, pochvala a kritika vede k sebereflexi a vytvoření úsudku o sobě samém. Díky tomu dojde k sebepoznání a rozvoji osobnosti (Jedlička, 2017).

V následujících kapitolách se přesuneme z popisu aspektů vývoje konkrétně k sebepojetí.

2 SEBEPOJETÍ

V této kapitole navážeme na sociální aspekty vývoje, konkrétně na téma „Já“ a sebepojetí. Zajímá nás, jaké aspekty tvoří sebepojetí dětí, jak se měří, co ho může ovlivňovat, a také jak na něj nahlíží rodiče samotných dětí.

2.1 Definice sebepojetí

Definice, které jsou dle mého názoru syntézou poznatků v dosavadní literatuře, odpovídá tvrzení: *„sebpojetí (self-concept) je složitý psychologický konstrukt, soubor názorů člověka vztahený k vlastními já“* (Thorová, 2015, s. 286).

Sebpojetí je tedy *„soubor znalostí a pocitů o vlastním „Já“, je determinováno kulturně, historicky, interpersonálně a dispozičně“* (Obereignerů et al., 2017, s. 15). Blatný & Plhánková (2003, s. 92) označují sebepojetí jako *„souhrn představ a hodnotících soudů, které člověk o sobě chová“*. Sebpojetí (self-concept) tedy můžeme chápat i jako *„způsob, jakým jedinec dává smysl sám sobě nebo představám o sobě“* (Nolen-Hoeksema, 2012, str. 814).

Další možnost interpretace sebepojetí je *„představa o sobě, to, jak jedinec vidí sám sebe; na rozdíl od sebeúcty má hodnotící a popisnou dimenzi; označováno též jako integrující gyroskop osobnosti; jeho součástí je sebedůvěra“* (Hartl & Hartlová, 2015, s. 524). Pro upřesnění, gyroskop je druh setrvačnicku využívaný k navigaci a určování směru (Slovník cizích slov, 2019).

V definicích se vyskytuje neopomenutelná pojem „Já“, jež se zdá být základním a nezbytným činitelem pro popis jakýchkoliv introspektivních jevů – nějaké subjekto-objektové danosti člověka. Tu zkoumal William James a rozlišil dvě složky Já, na poznávací subjekt „I“ (Self as a knower) a na reflektovaný, tedy objektivizovaný subjekt „Me“ (Self as known), tedy empirické já. Toto zkušenostní Já dělil dále na materiální, duchovní a sociální složku. Vyjadřuje tedy dualitu sebereflexe, kdy si je člověk vědom sám sebe (Výrost & Slaměník, 2018).

Self vzniká od dětství díky zkušenosti se sebou a okolím. Lidský organismus míří ke kongruenci, tedy souladu mezi Self a zkušeností organismu. Pokud je Self v souladu se zkušenostmi, člověk lépe chápe sám sebe. Neaktivuje „falešné Self“, které vzniká v důsledku blokování přirozených tendencí organismu k rozvoji. Já jako subjekt a já jako objekt lze odlišit gramaticky, ale významově je to složitější. Já jako subjekt máme v prožitku stále přítomno jako schéma vědomí, cítění a jednání. Znamená to, že mé prožitky patří mě a nikomu jinému. Pokud si uvědomíme vlastnictví těchto pocitů, jsme zároveň i objekty hodnocení, cítění nebo chtění (Říčan, 2015).

Cooley (1902, in Hayes, 2013) zmínil jako důležitou součást sebepojetí zpětnou vazbu od druhých lidí. Popisuje „zrcadlové já“, kdy základ mínění o sebe samých je to, jak o nás smýšlí druzí. James to uváděl v kontextu sociálního srovnávání, probíhající ve vztahu k významným osobám (significant others). Názory druhých se zvnitřní do stálé psychické struktury a dle Cooleyho je nazýváme jako představu sebe.

Aspektem „Já“ je také sebeúcta, která je definovaná jako hodnota, kterou jedinec přisuzuje sám sobě (Nolen-Hoeksema, 2012, s. 122).

Mead (1934, in Hayes, 2014) vnímá sociální interakce a jak vnímá reakce druhých lidí za velmi důležité prvky, které formují sebepojetí. Také kladl důraz na sociální interakce prostřednictvím jazyka a zavedl pojem „zobecněný druhý“ (generalized other) (Blatný et al., 2010, s. 111), kdy lidé přejímají postoje od zobecněné skupiny významných osob sdílejících společenský pohled.

Sebehodnocení (self-esteem) tvoří dílčí či globální soudy o nás samotných (Výrost & Slaměník, 2018) a může být dle Özkan (2015, in Seda & Yağan Güder, 2018) složeno z komponent soběstačnosti (self-sufficiency) a sebeúcty (self-esteem).

Dnešní pohled na sebepojetí se opírá o multifacetovou, hierarchicky uspořádanou strukturu a dynamiku fungování, které závisí na motivech Já a na kontextu situace.

Sebepojetí je komplexní, provázané a multifacetové (Výrost & Slaměník, 2018). Multifacetovost znamená spojení více dílčích „mentálních reprezentací Já“ (Blatný et al., 2016, 112). Jsou jimi kategorie jako centralita či možnosti uskutečnění. Hierarchické sebepojetí navazuje na zmiňovaného Cooleyho a Meada, kdy člověk generalizuje poznatky o sobě na základě zkušeností ze situací. Další teorie, definice a systémy nezmiňujeme, jelikož se zaměřujeme na strukturu sebepojetí dětí, jeho vývoj a odhad jejich sebepojetí rodiči.

2.2 Vývoj sebepojetí ve středním školním věku

Během dětského vývoje pomáhá sebepojetí odpovědět na otázky typu kdo jsem, kam patřím a kam směřuji. Formuje se díky informacím získaných styku s druhými, vlivy kultury a díky introspekci a sebereflexi (Thorová, 2015).

V první řadě mají velký vliv na vývoj sebepojetí rodiče. Díky již zmiňované zrcadlové teorii dítěti ukazují, jestli si ho váží či podceňují. Tím mu (jako v zrcadle) ukazují jeho vlastní hodnotu (Langmeier & Krejčířová, 2013). Zrcadlení je tedy velice důležité pro vývoj dítěte. Mohli bychom zmínit i atribuci neboli přisuzování příčin našich úspěchů nebo neúspěchů.

Vágnerová (2012) hodnotí úroveň vlastního výkonu jako základní stavební kámen pro sebehodnocení, které je součástí sebepojetí. Dalšími tvůrci sebepojetí jsou: zkušenost se sebou samým, zpracovanou jeho emočními schopnostmi v danou chvíli, dále postoje, názory a hodnocení, které děti akceptují od druhých. Významným faktorem pro pozitivní sebepojetí je také „*emoční přijetí*“ (Vágnerová, 2012, s. 306), kdy je dítě akceptováno a dostává se mu pozitivního citového vztahu. Okolo 10. roku je sebepojetí komplexnější a nabývají významu normy, které jsou určeny skupinou vrstevníků a rozvíjí se solidarita a spolupráce mezi dětmi.

Jak zmiňují Langmeier & Krejčířová (2013), sebepojetí je u dětí od 8 let poměrně stabilní (oproti předškolním dětem), ale ve věku 11-12 let jeho úroveň údajně klesá (z důvodu porovnávání se s ostatními a v souvislosti s identitou, což jsme popsali v první kapitole o vývoji dětí). Opět se zvyšuje až po 15.- 16. roce. Nicméně Orel (2016, s. 168) nenalezl signifikantní rozdíly v hodnotách sebepojetí v čase.

Pro děti ve středním věku je typická diferenciací normativních systémů, což znamená schopnost proměnlivosti jejich chování v různých situacích, tedy rozpoznat co je žádoucí a morálně vhodné (pokud nejsou v zátěžové situaci). Narážíme zde na Caseyho teorii dvoudimenzionálního myšlení, které umožňuje přijmout a koordinovat dvě protikladná sebehodnocení, kdy se dítě cítí jako úspěšné a oblíbené, jelikož splňuje normy dané jeho skupinou. Uvědomuje si i slabé stránky co se týká prospěchu, či ví, že ho rodina podporuje a oceňuje, ale i tak je někdy pokáráno či dostane trest (Vágnerová, 2012).

Dle Orla (2016) se za velice silný prediktor úrovně sebehodnocení považuje rodičovská opora (jejíž význam klesá až v dospělosti) a významný je i vliv vrstevníků.

2.3 Metody měření sebepojetí ve středním školním věku

2.3.1 Piers-Harris 2

Pro střední školní věk je vhodné použít metodu Piers-Harris 2: dotazník sebepojetí dětí a adolescentů (PHCSCS-2). Důvodů je celá řada, jedním z nich je existence norem pro českou populaci. Další výhodou je navíc mapování několika subčástí sebepojetí dítěte, nejen celkového sebepojetí. (Obereignerů, et al., 2015). Administrace není složitá, probíhá rychle formou „tužka-papír“ a je určena pro děti ve věku 9-18 let.

Využití dotazníku PHCSCS-2 je poměrně široké, jak v poradenské, klinické či pedagogické psychologii, pokud je třeba rychle získat kvantitativní data o sebepojetí dítěte. Také se užívá ke zjišťování vztahu k dalším vlastnostem nebo chování (pro tento účel je metoda využita i v naší práci). Je důležité mít na paměti, ač je PHCSCS-2 psychodiagnostickým nástrojem, neměli bychom celkové sebepojetí dítěte posuzovat pouze na základě dotazníku, ale i na základě další psychologické intervence, jako například rozhovorem, anamnézou či provedením dalších testů (Obereignerů et al., 2015).

2.3.2 Piers-Harris 3

Existuje aktualizace dotazníku sebepojetí, Piers-Harris 3, která byla připravena pro respondenty již od 6 do 22 let. Dle autorů se měla zlepšit její čitelnost a přehlednost. Položky reflektující šikanu, sociální izolaci, tělesný vzhled (body image), byly přidány k lepšímu hodnocení sociálního přijetí a fyzického sebepoznání. Rozšířili platnost (validitu) vzhledem k novým klinickým studiím o šest diagnostických skupin a to: poruchu pozornosti s hyperaktivitou, poruchy autistického spektra, depresivní poruchu, poruchy příjmu potravy, specifické poruchy učení a poruchy způsobené reakcí na stres. Celkový počet položek je 58 (oproti Piers-Harris 2, kdy tato metoda obsahovala 60 položek) a povaha škál sebepojetí se vcelku neliší, až na drobné změny v názvu a pořadí škál. Vzorek pro národní reprezentativní studii v USA tvořilo 1400 studentů. Díky ekvivalenci škál s Piers-Harris 2, mohou být výsledky Piers-Harris 3 porovnány mezi sebou, pro klinické a výzkumné účely (Piers, Shemmassian, Herzberg & Harris, 2018).

2.3.3 Další možnosti měření sebepojetí

Neměli bychom opomenout další metodu měření sebepojetí u dětí, která se nazývá Dotazník sebepojetí školní úspěšnosti dětí (SPAS) z roku 1987, a je standardizovaná profesorem Matějčkem a profesorkou Vágnerovou (Orel, 2016). Dalšími metodami jsou například Q-třídění (třídění sebepopisných výroků do kategorií na základě sebeposouzení), sebeposuzovací škály, volné odpovědi či Rosenbergovu škálu sebehodnocení (Blatný & Plháková, 2003).

2.4 Dílčí faktory sebepojetí

Obsah sebepojetí charakterizujeme jako postupný nárůst informací o sobě, na základě zpětné vazby z prostředí nebo díky vlastnímu úsudku během pozorování své činnosti a duševního stavu (Blatný & Plháková, 2003).

Již zmíněná metoda Piers-Harris 2 nám pomůže uchopit sebepojetí dětí jako celek, i s ohledem na dílčí části. Nutno podotknout, že sebepojetí a sebehodnocení není jen součtem či průměrem dílčích aspektů, ale závisí i na celkovém emočním naladění (Výrost & Slaměnik, 2018).

Zde uvádíme škály obsažené v celkovém skóru dotazníku (Obereignerů et al., 2015, s. 28-32). V závorce jsou uvedeny anglické zkratky, které v následujícím textu užíváme k označení jednotlivých škál. Uvádíme i stručnou charakteristiku každé z nich.

Jsou jimi:

- Přizpůsobivost (BEH): přípuštění či popření problematického chování
- Intelektové a školní postavení (INT): spokojenost se školou, schopnosti týkající se intelektuálních úkolů
- Fyzický zjev a vlastnosti (PHY): hodnocení vzhledu, vlastností a schopností vyjadřovat své nápady
- Nepodléhání úzkosti (FRE): odráží úzkost a dysforickou náladu*
- Popularita (POP): popularita, schopnost navazovat přátelství
- Štěstí a spokojenost (HAP): vyjadřuje celkovou spokojenost v životě

* *“Dysforická nálada“* (slabší varianta rezonantní nálady – podrážděné a nevlídné), se vyznačuje rozmrzelostí a rozladěností (Orel et al., 2016, s. 112).

Seznam škál poměrně dobře koresponduje s atributy tvořící sebepojetí, které seřadil Gordon (1968, 1969, in Výrost & Slaměnik, 2018, s. 97):

- Sociální atributy (pohlaví, status, role)
- Osobnostní atributy (zájmy, aktivity, pojetí vzhledu)
- Systemické atributy (kompetence, regulace jednání)
- Osobní autonomie a globální sebehodnocení (self-esteem)

Člověk prezentuje své „Já“ jednak na základě reality, ale i vysněné představy o obrazu sebe sama. Blatný & Plháková (2003) uvádí různé možnosti vnímání svého já – nazvaného například aktuální já, ale také vnímá své vysněné sebeobrazy, které se liší v míře realizovatelnosti dané představy. Dalšími „Já“ jsou nechtěné a nežádoucí, špatné „Já“, depresivní „Já“ nebo pravdivé a falešné „Já“. Proto bychom měli mít i ukazatel míry nadhodnocení či nekonzistence odpovědí při zjišťování sebepojetí, kterým je v PHCSCS-2 index nekonzistentních odpovědí (INC) a ukazatel předpojatosti (RES).

2.4.1 Projevy vysokého a nízkého sebepojetí

Na základě dotazníku sebepojetí dětí a adolescentů Piers-Harris 2, můžeme z celkového skóru vyvodit aktuální stav sebepojetí. Děti s vysokým Celkovým skórem (TOT) se cítí být zapojeni do aktivit, zkouší nové věci, mohou být zvyklé na úspěch a stanovují si náročné cíle, kterých se snaží dosáhnout díky silné motivaci. Vnímají, že jsou u ostatních oblíbení a vztahy s rodinou a přáteli vnímají pozitivně. Disponují schopností uznat své negativní vlastnosti.

Velký vliv má na sebehodnocení školní úspěšnost, která ale postupem času klesá kvůli neustálému srovnávání se s ostatními. Nízké sebehodnocení může snížit motivovanost ke školní práci, i výkonnost. Kladné sebehodnocení je významné pro duševní zdraví, nicméně extrémní přeceňování může zhoršit vztah s ostatními (Thorová, 2015).

Vágnerová (2012) zmiňuje smysl pozitivního hodnocení (rodiči nebo učiteli), jako prostředek pro uspokojení potřeb dítěte vedoucí k posílení sebedůvěry. Pokud se mu přestane dařit, znejišťuje a klesá mu sebedůvěra. Dítě by mohlo přestat usilovat o dobrý výkon, protože má pocit, že to již nemá cenu.

Snížený skóre jednotlivých subkategorií sebepojetí, může signalizovat patologické jevy a je vhodné jim věnovat pozornost. Například nížení skóre Přizpůsobivosti (BEH) může znamenat poruchy chování, poruchy opozičního vzdoru či poruchu pozornosti s hyperaktivitou. Nízký skóre Intelektového a školního postavení (INT) poukazuje na děti s možnými specifickými poruchami učení nebo poruchami pozornosti. Tyto děti mohou mít pocit, že nikdy nebudou dobří ve škole a odráží zklamání rodičů nebo učitelů. Může vyjadřovat až „*naučenou bezmocnost*“ v souvislosti s rezignací na slabé školní výsledky (Obereignerů et al., 2015, str. 28).

2.4.2 Sebepojetí u dívek a chlapců

Sebepojetí u dívek a chlapců ve věku 9-10 a 11-12 let, popsal Orel (2016). Průměrný Celkový skóre (TOT) u chlapců je 48,85 ve věku 9-10 let a 50,65 ve věku 11-12 let. U dívek je průměr (TOT) 51,41 v první věkové kategorii a ve druhé je průměrná hodnota (TOT) 50,72 (hodnoty jsou uvedeny v T-skóru). Co se týká rozdílu sebepojetí mezi chlapci a dívkami, byl téměř ve všech škálách nalezen signifikantní rozdíl (až na škálu Popularita). Po užití ukazatele velikosti efektu (size-effect) se jako jediný významný rozdíl ukázal na škále Nepodléhání úzkosti (FRE), kdy chlapci dosahují vyššího skóre, tedy nižší úzkostnosti. Obereignerů (2017) analyzoval rozdíl hrubých skóre mezi pohlavími. Uvádí dosažení vyššího skóre na škále (BEH) u dívek, oproti tomu chlapci dosahují vyššího skóre na škále (FRE) a mírně vyšší na škále (PHY).

Dle Vágnerové (2012) se dívky pojmají více kriticky a úspěch je interpretován jako výsledek péle a snaživosti. Chlapci jsou méně sebekritičtí a méně citliví na zpětnou vazbu. Na dívky jsou obvykle kladeny vyšší nároky a jsou jinak hodnoceny, což má vliv i na sebepojetí obou pohlaví.

2.5 Rodinné prostředí ovlivňující vývoj sebepojetí

Bylo provedeno několik výzkumů, které hledali souvislosti mezi rodinným prostředím, styly výchovy a sebepojetím. Fontana (2007, in Obereignerů 2017) uvedl, že autoritářský styl výchovy podporuje rozvoj spíše nízkého sebepojetí u dětí.

Orth (2018) provedl výzkum, ve kterém zjišťoval dlouhodobý vliv rodinného prostředí na sebeúctu. Zaměřil na pět hlavních prediktivních oblastí rodinného prostředí, jako je: kvalita domácího prostředí, kvalita rodičovského vztahu, přítomnost otce, deprese matky a horší ekonomický stav (v originálním výzkumu to nazývají „stav chudoby“). Výsledky ukázaly, že rodinné prostředí má významný vliv a může předpovídat sebeúctu dětí v budoucnu. Účinek se ale s věkem snižují, nicméně jsou přítomny do mladé dospělosti, ne-li dále. Z pěti hlavních faktorů se kvalita rodinného prostředí ukazuje jako nejsilnější prediktor.

Další výzkum se týká typu citové vazby – attachmentu, mezi rodiči a dětmi a jejich sebepojetím. Zúčastnilo se ho 129 dětí v předškolním věku a jejich 129 matek a 129 otců (bohužel studie o středním školním věku není zatím známá). Zjišťovali, jak je sebepojetí pětiletých dětí ovlivněno mírou vazby rodičů a mírou zájmu o jejich dítě. Výzkumníky zajímala úzkostná a vyhýbavá vazba. Zjistili, že celkové sebepojetí dítěte negativně koreluje s úzkostnou i vyhýbavou vazbou. Dimenze vazby matky i otce může předpovídat sebepojetí jejich dětí, jelikož má na něj velký vliv. Nízká míra vazby má negativní dopad na sebepojetí jejich dětí (Ata & Yağan Güder, 2018).

Jak již bylo zmíněno, rodiče hrají ve vývoji sebepojetí dítěte obrovskou roli. Rodiče, co se chovají přístupně a družně, navazují těsný a kladný osobní a emoční kontakt se svými dětmi, pomáhají dětem cítit se hodnotnými, milovanými, zvyšují sebeúctu svých dětí. Snižují tím vykazované sebedestruktivní a navenek destruktivní problémové chování (Georgiou, Stavriniades, & Georgiou, 2016).

2.5.1 Odhad sebepojetí rodiči dětí

Rádi bychom poskytli informace o tom, jak rodiče odhadují sebepojetí jejich dětí. Nenalezli jsme žádný výzkum, který by porovnával odhad sebepojetí dětí rodiči a skutečné sebepojetí dětí, pomocí stejné metody. Snažili jsme se alespoň přiblížit k odpovědi na otázku, jak rodiče sebepojetí dětí vnímají.

Rodiče (a další členové rodiny) nedokáží dítě objektivně posoudit. To si ale dítě neuvědomuje, reaguje pouze na to, co mu lidé sdělují a jeho pocity úspěchu nebo selhání tedy závisí na názoru dospělého (Vágnerová, 2012).

Odhad hodnocení dětských schopností a sebehodnocení schopností dětí, zkoumal Spinath & Spinath (2005). Rodiče a učitelé byli v rámci výzkumu požádáni o odhad schopností dětí pomocí školní sebehodnotící škály. Korelace mezi sebehodnocením dětí a odhadu rodičů, byla ($r=0,44$), což ukazuje na poměrně těsný vztah, nicméně o něco vyšší byla korelace mezi učiteli a dětmi ($r= 0,48$).

Další výzkum poukazuje na rozdíly v odhadu sebepojetí dětí (s mozkovou obrnou) jejich rodiči. Výsledky ukázaly, že děti s mozkovou obrnou mají pozitivní sebepojetí ve všech škálách, kromě atletických dovedností. Nebyly nalezeny rozdíly mezi sebepojetím dětí a hodnocením sebepojetí jejich rodiči v oblastech školních dovedností, sociálního přijetí a chování. Co se týká fyzického vzhledu, rodiče měli tendenci nadhodnocovat a v atletických dovednostech podhodnocovat, oproti hodnocení jejich dětmi (Dunn, Shields, Taylor, & Dodd, 2009).

Havigerová (2014) provedla studii, do jaké míry se shodují učitelé a rodiče v posuzování předškolních dětí. Ukázalo se, že oproti učitelkám mají rodiče tendenci své dítě nadhodnocovat (průměrně o 10 bodů na 100 bodové škále).

Včelařová & Cakirpaloglu (2018) zjistili, že matky předškolních dětí s nadváhou mají tendenci nadhodnocovat jejich výsledky v kognitivních testech. Co se týká otců, ti měli sklony k významnému podhodnocování výkonu. Učitelky také podhodnocovaly, nicméně ne významně. Většina dospělých dětí (s normální hmotností) nadceňují, ve znalostním testu.

3 SEXUÁLNÍ MATERIÁLY NA INTERNETU

V následujícím textu definujeme hlavní kategorie, se kterými se děti mohou setkat, a to online pornografii, kybergrooming a sexting. Představíme přehled nejnovějších výzkumů ohledně prevalence kontaktu a způsobu užívání sexuálně explicitních materiálů na internetu dětmi. Můžeme se setkat s termíny jako online sexuální aktivity (OSA) „*sexuálně explicitní internetové materiály*“ (SEIM) (Malíková, 2012, s. 138). Online sexuální aktivity (OSA) zahrnují vyhledávání sexuálních obsahů na internetu za účelem rekreace, zábavy, prozkoumávání, vzdělávání a hledání sexuálních či romantických partnerů (Cooper & Griffin-Shelley, 2002, in Boies, Knudson & Young, 2004).

Internet umožňuje přístup k SEIM, kterými mohou být online videa zobrazující sexuální aktivity nebo genitálie nějakými ucelenými způsoby a jsou určené k vzrušení diváka. SEIM mohou být zpracovány profesionály nebo amatéry a zahrnují široký rozsah žánrů jako erotiku, skupinový sex, sadistické či masochistické praktiky (BDSM), mysogynní (nesnášenlivé vůči ženám), animované/komiksové (hentai) či homosexuální praktiky (Hare, Gahan, Jackson & Steenbeek, 2014). Vzhledem k dostupnosti SEIM na internetu, se s nimi může setkat kdokoliv – i děti.

3.1 Online pornografie

Není možné jednoznačně definovat online pornografii, jelikož se jedná o nespočet možných aktivit a materiálů. Obecnou definici uvádí Hanušová (2006, in Raboch & Slovák, 1995), kdy pornografie znázorňuje sexuální motivy za účelem vyvolat pohlavní vzrušení.

Pornografie je „*text či vizuální výtvar obscénního charakteru, jehož jediným účelem je sex. vzrušení*“ (Hartl & Hartlová, 2016, s. 421). Měkká pornografie je vnímána jako neškodná a obvykle popisuje sex, tvrdá pornografie ukazuje sexuální úchytky (zejména sadismus) a zakazuje se z důvodu možné stimulace sexuálních deviantů, ovšem pouze jejich sklonů, které má osoba v sobě.

Nejpopulárnější charakteristikou pornografie je popis nebo zobrazení nahých nebo téměř nahých těl v průběhu pohlavního styku (Træen, Nilsen & Stigum, 2006).

Vymezit pornografii je obtížné vzhledem k odlišnému vnímání jejího obsahu a závažnosti mezi lidmi. Pornografie je definována jako „*sexuálně explicitní materiál (slovesný, obrazový, zvukový, multimediální) primárně zacílený k vyvolání pohlavního vzrušení*“ (Weiss et al., 2010, s. 558). Flood (2007) definuje pornografii jako sexuálně explicitní materiál, který je obecně určen k sexuálnímu vzrušení publika. Zahrnuje zobrazování nahoty nebo polonahoty, implicitní sexuální aktivity a skutečné sexuální aktivity.

3.1.1 Ukotvení pornografie v zákoně

V zákoně nalezneme pornografii v paragrafu č. 191 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku o šíření pornografie (Trestní zákoník, 2019). Pozornost bychom měli věnovat druhém odstavci, který zní: „*Kdo písemné, fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje dítěti, nebo na místě, které je dětem přístupné, vystavuje nebo jinak zpřístupňuje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci*“ (Trestní zákoník, 2019).

Otázkou je, zdali hrozí postih rodičům, kteří poskytnou svému dítěti mobilní telefon s internetem, na kterém dítě sleduje pornografii. Dle právníků (osobní sdělení autorce), toto není úmyslné jednání, kdy rodič nedává zařízení dítěti za účelem sledování pornografie. Český zákon nedefinuje pornografii jako pojem, oproti tomu slovenský zákoník má pro pornografii prostou definici: „*pornografií se v něm rozumí zobrazení soulože, jiného způsobu pohlavního styku nebo jiného obdobného sexuálního styku nebo zobrazení obnažených pohlavních orgánů směřující k vyvolání sexuálního uspokojení jiné osoby*“ (Zákon č. 300/2005, in Svoboda, 2014, s. 31)

Šíření pornografie je možné skrze média, časopisy, videokazety, filmy, telefon a internet (Weiss et al., 2010).

3.2 Přehled výzkumů o sledování pornografie dětmi

3.2.1 Chování dětí a rodičů na internetu

Kopecný & Szotkowski (2018) zjišťovali aktuální rizikové chování rodičů v online prostředí ve vztahu k dětem. Výzkumu se zúčastnilo 1093 rodičů z celé ČR. První mobilní telefon děti získají ve věku 7-9 let, ale tablet vlastní 11,87 % dětí od 5 let. Přes 73 % rodičů omezuje dětem čas, který na internetu tráví (většinou po dohodě, dobrovolným vypnutím zařízení či odebráním techniky). Většina rodičů (82 %) vypovědělo, že mají povědomí o obsahu informací, které děti na internetu vyhledávají. „*Pouze 37,11 % rodičů odpovědělo, že svým dětem omezuje vyhledávání informací na internetu*“ (Kopecný & Szotkowski, 2018, s. 9). Jen 20 % rodičů aktivně reguluje přístup k nežádoucím obsahům. Nejčastěji omezují sexuálně laděné obsahy, poté násilné a nenávistné obsahy. Pouze polovina rodičů je schopna zajistit základní filtrování obsahů hledaných přes Google či YouTube (dětmi nejvíce využívané portály), ač své dovednosti pro práci s internetem považují za velmi dobré. Stručný graf dostupný na Mobilenet (2019) popisuje online život českých dětí na internetu.

Další přehled poznatků ze studií týkajících se dětí a dospívajících a témat SEIM, naleznete na stránce Enough is enough (2019).

3.2.2 Online pornografie a děti

Ybarra & Mitchell (2005) zjistili, že 8 % dětí ve věku 10-13 let mělo záměrný kontakt s pornografií (v té době se vysoké procento dětí, vystavených sexuálním materiálům na internetu, zdálo být nadhodnocené).

Wolak, Mitchell, & Finkelhor (2007) provedli národní reprezentativní studii, kde uvádí, že 42 % dětí ve věku 10-17 bylo vystaveno online pornografii, většina z nich záměrně. Studie zahrnovala děti a dospívající ve věku 10-17 let. Pouze 1 % chlapců ve věku 10-11 let zmínili záměrnou expozici pornografie, oproti tomu ve věku 12-13 let ji zmínilo 11 % chlapců a 26 % ve věku 14-15 let. Co se týká nezáměrné expozice, z první věkové kategorie u chlapců má zkušenost 17 % (dívek 2-5 %), u 12-13letých chlapců je to už 22 % a dále se procenta s věkem zvyšují.

Sabina, Wolak & Finkelhor (2008) uvádí první styk s pornografií nejčastěji ve věku 14-17 let. Chlapci sledovali pornografii výrazně častěji a hledali rozmanitější obsah než dívky. Štulhofer, Jelovica & Ružić (2008) zjistili, že 37,6 % žen a 49,7 % mužů uvádí první kontakt s pornografií ve věku nižším než 10 let, v rámci celého souboru průměrně v 10,3 letech u mužů a v 11,3 letech u dívek.

Livingstone et al. (2011) provedli od roku 2006 sérii výzkumů nazvaných EU Kids Online II., do kterých byla zahrnuta i Česká republika. Ve srovnání s dalšími 23 evropskými zeměmi jsme obsadili 2. místo v počtu zkušeností se SEIM, kdy se 28 % českých dětí (9-16 let) setkalo s nějakým sexuálním materiálem na internetu. V celém souboru mělo 26 % dětí zkušenost se SEIM. Ve většině případů došlo k nezáměrné expozici.

Livingstone, Kirwil, Ponte & Staksrud (2013) zmapovali přehled rizik, které děti ve věku 9-16 let zmiňují v souvislosti s užíváním internetu. Jako první nejčastější riziko děti uvádí pornografické obsahy (22 %). Druhou rizikovou kategorií jsou násilné a agresivní obsahy (zmiňuje jako první 18 % dětí). Livingstone et al. (2014) uvedla další výsledky, které porovnávala s výsledky z roku 2011 (Livingstone et al., 2011). Počet expozice sexuálním obrazům (v rámci celého souboru) se zvýšil z 26 % na 28 %, co se týká online sexuálních materiálů, je to nyní 17 %. K nárůstu expozice sexuálním materiálům na internetu došlo zejména u dívek (z 12 % na 19 %).

Ševčíková et al. (2014) zmiňuje národní studii RUIDaD, která se týkala dětí ve věku 11-17 let. V roce 2012 bylo na internetu vystaveno sexuálnímu obsahu asi 57 % respondentů. Výhodou české studie oproti EU Kids Online II. je ta, že ji děti vyplňovaly bez přítomnosti rodičů. Jenson, Poyner & Fox (2014) uvádí průměrný věk prvního kontaktu s pornografií ve 12 letech.

Rothman et al. (2017) provedli v USA výzkum, ve kterém se ptali rodičů dětí mladších 12 let, jaké byly jejich reakce, když zjistili, že jejich malé dítě vidělo pornografii. Z výzkumu vyplynulo 5 nejčastějších reakcí rodičů:

- naštvání, stud či punitivní reakce
- klid, věcnost
- ignorace, minimalizace nebo odmítání si připustit, že se to stalo
- panika a strach
- lhaní dítěti o tom, co vidělo

Nejčastější způsob, jakým rodiče objevili pornografii u dětí, bylo zaslechnutí či zahlédnutí podivných zvuků nebo obrazů na jejich zařízení. Některým se pornografie objevila náhodou při společném užívání internetu nebo ji rodiče objevili v historii internetového prohlížeče. Ostatním to sdělily samotné děti. Jeden rodič například uvádí: „hledali jsme společně materiál na školní projekt, když se to objevilo v obrázcích na google“ nebo „dal/a jsem své čtyřleté dceři telefon na hraní a neuvědomila si, že je tam stále stránka s pornografií“ (Rothman, 2017, s. 3). Nikdo z rodičů neuvedl, že by se zeptal svého dítěte přímo, zdali někdy vidělo pornografii.

Nejnovější evropský projekt je z roku 2018 a přináší nejaktuálnější data o užívání internetu dětmi a mladistvými do 17 let. V České republice se studie EU Kids Online IV. zúčastnilo 2825 dětí (užívající internet) ve věku 9-17 let, na 89 základních školách. Studie probíhala pod záštitou Masarykovi Univerzity v Brně v roce 2017-2018. Mezi limity studie patří vynechání některých položek pro nejmladší věkovou skupinu (9-10), na druhou stranu se studie účastnily přímo děti, ne spolu s rodiči. Jedním z témat, kterým se výzkum zabýval (kromě užívání internetu, aktivity na něm, negativní zkušenosti) byly i sexuálně explicitní obsahy. Ptali se dětí a dospívajících, jestli „viděli obrázky, fotografie nebo videa, které zobrazují nahé lidi nebo osoby, které mají sex“ (Bedrošová, Hlavová, Macháčková, Dědková, & Šmahel, 2018, str. 20).

Dle výsledků ve věkové kategorii 9-10 let má zkušenost se sexuálními obsahy na internetu (v posledním roce) 1 % dětí, v kategorii 11-12 let 4 % dětí každý den. K občasnému kontaktu dojde asi u 11 % dětí ve věku 9-10 let a 20 % dětí ve věku 11-12 let. S věkem se procenta zvyšují. Denně se přes telefon připojí na internet 84 % dětí a dospívajících (na počítač jen 45 %). Dominujícím zařízením, kde děti mohou shlédnout SEM, je tedy mobilní telefon. 80 % dětí a dospívajících uvedlo, že je sexuálními materiály na internetu neobtěžují a pouze 5 % dětí z nich bylo rozhozeno (Bedrošová, Hlavová, Macháčková, Dědková & Šmahel, 2018).

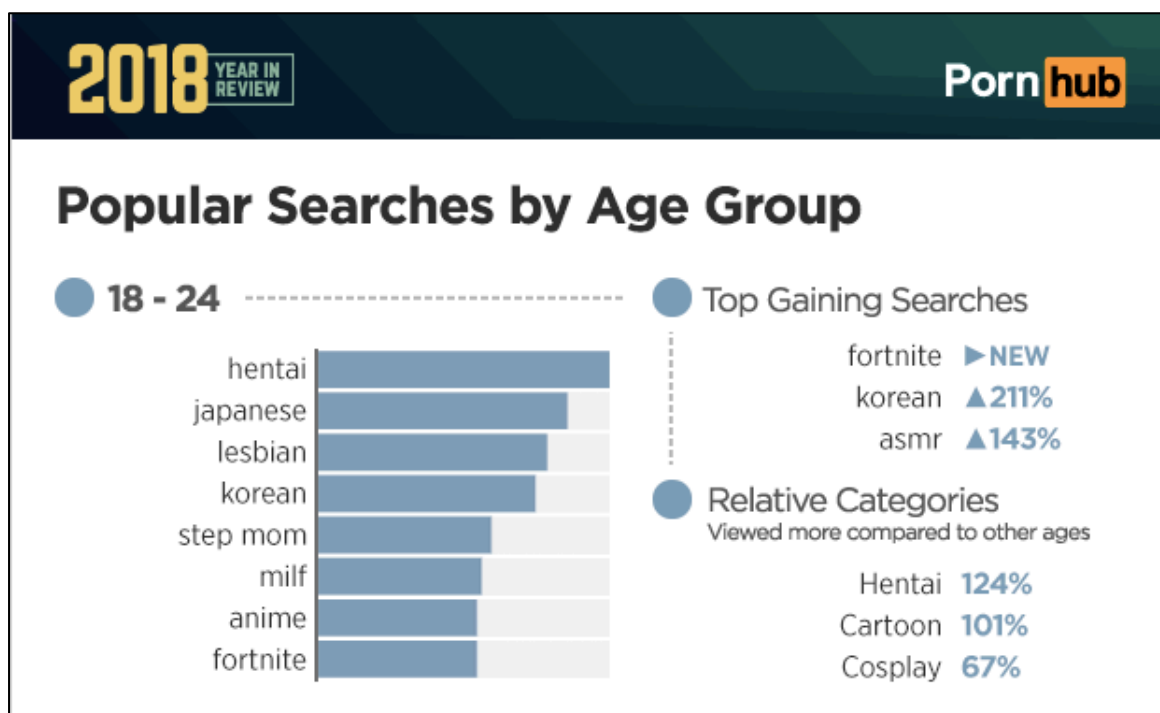
3.2.3 Vyhledávané SEIM na internetu

Děti mohou SEIM vyhledávat účelově nebo na ně narazit náhodou. Jedny z možností jsou POP-up okna, erotické reklamy, automatické přesměrování na pornografické stránky nebo synonyma klíčových slov. Mohou na ně narazit prostřednictvím online her, které díky svým názvům někdy korespondují s pornografickými kategoriemi.

Například letos se díky online hře Fortnite, dostaly do popředí právě animované verze pornografie, které spadají do kategorie hentai. Je to poměrně nová hra, vyšla v roce 2017 a nyní se dostává velké oblibě u všech věkových kategorií, hraje ji zhruba 100 milionů hráčů. Souvislost s pornografií je pouze v postavách hry (Playzone, 2019). Jakmile se ve hře objeví nová postava, je ji možné velmi rychle nalézt jako animovanou verzi v pornografickém filmu. Úplně stejně lze nalézt například postavy ze seriálu The Simpsons. Jelikož hra oslovuje jak děti, tak dospělé, může snadno dojít k záměně hry fortnite a pornografie v internetových vyhledávačích.

Ve výroční zprávě PornHub (2019) máme k dispozici přehled o kategorii 18-25 let, kam pravděpodobně spadají i mladší děti, které ji na portálu sledují. Na obrázku č. 6 můžeme vidět grafické zpracování věkové kategorie a oblíbenosti okruhů vyhledávaných na pornografickém portálu. Není nám známo, kolik procent tvoří děti a dospívající mladších 18 let, jelikož podmínkou pro vstup na PornHub a jiné pornografické stránky, je pouze stisknout tlačítko „Vstoupit“ nebo „Je mi víc jak 18 let“.

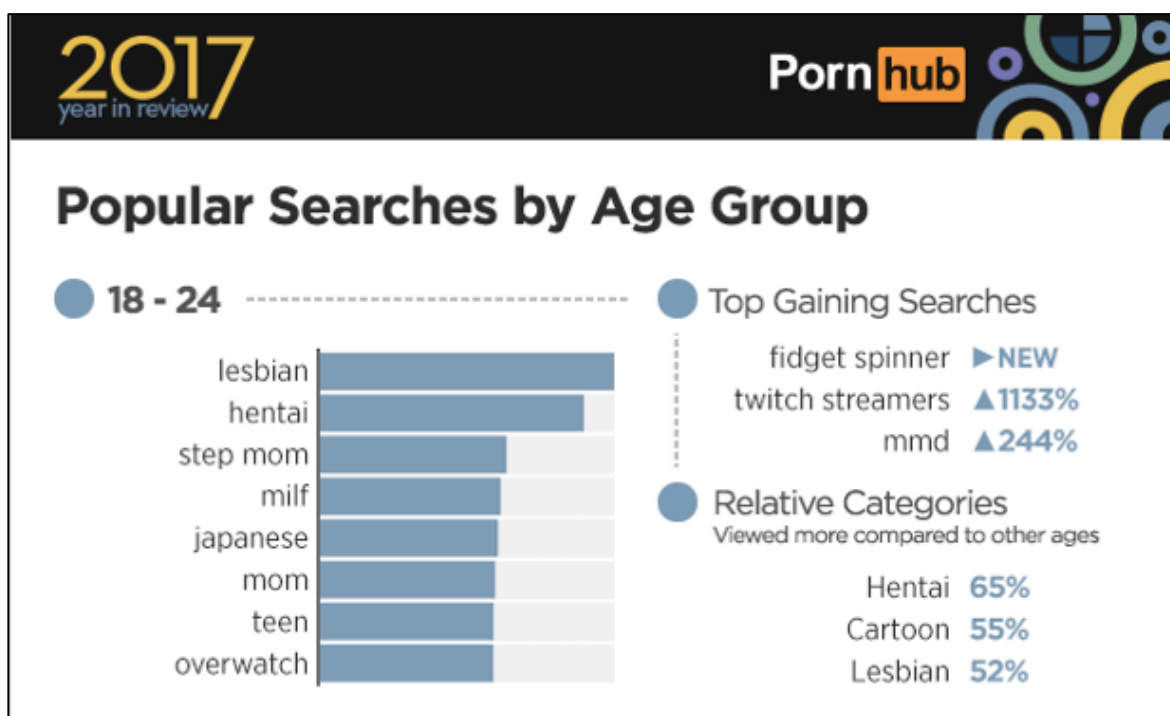
Obr. 2.: Populární vyhledávání pornografie kategorií 18-24 let (PornHub, 2019)

Pozn.: milf=starší žena/matka; anime= animovaná pornografie

Oproti tomu minulý rok, nejoblíbenější kategorií ve věku 18-24 let bylo lesbické porno (PornHub, 2017). Zajímavým faktem je, že tato věková kategorie činí 29 % ze všech návštěvníků PornHub. Kategorii ve věku 25-34 let tvoří 32 %. Z toho vyplývá, že více než polovina konzumentů je mladší 34 let.

Obr. 3.: Populární vyhledávání pornografie kategorií 18-24 let (PornHub, 2018)

Pozn.: overwatch=videohra

3.2.4 Rizika a důsledky sledování pornografie, zejména u dětí

Existují jak pozitiva, tak negativa online pornografie. Vzhledem k věkové skupině dětí, ke které tato práce směřuje, jsou dominantní spíše negativní vlivy pornografie. V následující fázi vývoje, tedy v období dospívání může pornografie sloužit jako informační médium, forma zpestření vlastního sexuálního života nebo jako pomoc při uvědomování svých potřeb (Malíková, 2012).

Wolak, Mitchell & Finkelhor (2007) uvádí, že dětem, které zažili offline viktimizaci nebo skórují výš na škále depresivity/uzavřenosti, hrozí častěji nezáměrná expozice sexuálními materiály na internetu.

Děti mohou ve scénách pornografie vidět model mužské a ženské erotiky, které díky absenci vlastní zkušenosti mohou považovat za reálné. U dospívajících může pornografie sloužit k poznání intimity dospělých. Velkým rizikem je vznik závislosti na pornografii, kdy od dětství dochází k vyhledávání online pornografie a postupně se stupňuje potřeba erotiky a tvrdší formy. Pokud se dítě dostane k pornografii, mělo by být poučeno o jejím obsahu a vyvarovat se násilným formám (Weiss et al., 2010).

Muller (2014) zmiňuje vliv pornografie jako prostředek pro uvolnění, podobně jako po kombinaci několika drog, které klamou tělo a napodobují sexuální důvěrnost, což způsobí příval vnitřních chemikálií jako některé léky či drogy. Řetězec končí masturbací spolu s orgasmem, díky kterému se do těla vyplavují opiáty přirozeně se vyskytující v organismu. Pokud jsou zprostředkované obrazy sexuality názorné a vyvolávají intenzivní prožitek, hrozí mnohem více vznik závislosti.

Důsledky, které může způsobit sledování pornografie, jsou: o 31 % se zvyšuje riziko sexuální deviace, o 22 % riziko trestných činů, o 20 % riziko nezdravých intimních vztahů a o 31 % riziko věřit v mýty ohledně znásilnění (Manning, 2005, in Muller, 2014, s. 23).

Cline (2001) vnímá orgasmus jako velmi silný prostředek k posílení a upevnění fantazie, která akt masturbace doprovází. Posilování závislosti masturbací nelze vědomě ovlivnit a tento proces může začít již v raném věku. Pornografický materiál poskytuje velmi silnou sexuální stimulaci nebo afrodiziakální efekt, následovaný sexuálním uvolněním, nejčastěji masturbací. Pornografie poskytuje vzrušující obrazy, které se člověku vybavují a zapracovávají se do jejich fantazie. Jakmile se stanou závislými, nemohou jen tak odhodit svou závislost na pornografii, i přes mnoho negativních důsledků (jako rozvod, problémy v práci či se zákonem).

Látky uvolňující se během sexuálního vzrušení, jsou dopamin, norepinefrin, oxytocin a serotonin (Muller, 2014). Mozek reaguje na odměny, ať látkové, tak nelátkové. V navozování příjemných prožitků a pocitů hraje hlavní roli „mozkový dopaminový systém odměny“ (Orel et al., 2016, s. 159). Díky dopaminu spolu komunikuje speciální síť neuronů v mozku, které se pojí právě s příjemnými a slastnými pocity. Náš mozek je tedy veden k vyhledávání těchto pocitů a opakování aktivit k nim vedoucích.

Pornografie má negativní vliv i na vývoj mozku, vzhledem k tomu že to, co dítě vidí, vnímá jako skutečné, i když se o skutečnost nejedná. Dítě tedy není schopno rozlišit nereálnost explicitních materiálů na internetu (Muller, 2014).

Můžeme podívat na video ze stránky „*Fight the new drug*“ (2018), kde je pod ikonou mozku interaktivní formou zobrazeno, jak ho pornografie ovlivňuje.

Peter & Valkenburg (2006, in Ševčíková et al., 2014) tvrdí, že ke vzniku permissivního přístupu k sexu, tedy liberálnějšího a svobodnějšího, dochází při častější konzumaci sexuálně explicitních materiálů a vnímání jich jako reálné.

Výzkum Landripeta & Štulhofera (2015) hledá významnost mezi konzumací pornografie a poruchou erekce, nicméně byla nalezena pouze malá souvislost mezi konzumací pornografie a sexuálními potížemi u mužů. Pornografie se nezdá být tak velkým rizikem pro mužskou touhu, erektilitu či poruchy orgasmu, vzhledem k veřejnému mínění.

Oproti tomu Voon, Mole, Banca, Porter & Potenza (2014) zjistili, že je muž závislý na pornografii, má 60% šanci získat erekční dysfunkci. Všichni tito muži s poruchou erekce mají problém pouze v kontaktu s jinou osobou, ne když jsou s pornografií sami.

Malíková (2012) shrnuje možné pozitivní a negativní aspekty online sexuálních aktivit. Mezi negativní patří vyšší riziko sociální izolace, deprese, rozvoje závislosti na kybersexu a změna postojů k sexu, rozvoj impulsivity, hostility k ženám a změna postoje k vlastnímu tělu. Dalšími riziky jsou zneužití online či offline.

3.2.5 Pornografie a osobnostní faktory

Peter & Valkenburg (2010) zkoumali osobnostní faktory související s častějším vyhledáváním sexuálních materiálů na internetu. Jsou jimi osoby se zvýšenou touhou vyhledávat nové zážitky a podněty (tzv. sensation seekers). Druhou skupinou jsou depresivní osoby.

Ybarra (2004) popsala souvislost mezi depresivními symptomy a zkušeností s online obtěžováním. Mladiství, kteří byli obtěžováni na internetu, vykazovali ve 13,4 % depresivní symptomy. Oproti tomu 4,6 % mladistvých, co také vykazovali depresivní symptomy, nezažili online obtěžování. Chlapci, kteří vykazují známky depresivity, jsou 8x častěji oběťmi sexuálního obtěžování oproti těm, kteří vykazují mírné nebo žádné známky depresivní symptomatiky. U dívek nebyl nalezen signifikantní vztah mezi depresivitou a obtěžováním na internetu.

Ševčíková et al. (2014) zmiňuje v souvislosti s rizikovým užíváním internetu, potažmo pornografie, spíše zranitelné jedince, kteří hůře ovládají své pohnutky a doprovází je emoční potíže. Také uvádí osoby vyhledávající nové a vzrušující zážitky, ti, co jsou náchylní prožívat nudu a impulzivní jedinci, kteří nedokážou vždy svým impulzům odolávat. Náchylní jsou také jedinci s nízkým sebehodnocením, slabší sebedůvěrou, depresivní a sociálně úzkostní. Riziko hrozí i u dětí s poruchami pozornosti, díky rychlým a úsečným aktivitám dostupným na internetu (Ševčíková et al., 2014, s. 39).

Hodiny strávené sledováním pornografie pozitivně korelují s úrovní narcismu, které byly měřeny třemi inventáři narcismu. Výzkumu se zúčastnili muži i ženy průměrně ve věku 29 let, převážně heterosexuálně orientovaní (Kaspera, Shorta & Milam, 2014).

Willoughby, Busby, & Young-Petersen (2018) poukazují na individuální význam pornografie pro každého z nás. Zkoumali na vzorku 1639 osob, jaká je souvislost mezi vnímáním sexuálních obsahů jako pornografických a aktuálními vzorci konzumace. Dále zjišťovali, jestli má tato korelace nějakou souvislost s depresivními symptomy. Výsledky prokázaly, že individuální rozdíly mezi vnímáním pornografie jako sexuálního materiálu a konzumace, významně korelovaly s depresí. Také se ukázalo, že nevnímání sexuálního materiálu jako pornografického díla, bylo významně spojeno s vyšší mírou depresivních symptomů.

3.2.6 Informační zdroje o pornografii pro rodiče

V České republice existuje národní platforma Saferinternet (2019), která se dále rozšiřuje na „stoponline.cz“, „bezpecneonline.cz“ a „pomoconline.cz“. Kromě aktuálních informací nejen o pornografii, obsahují i novinky ohledně kyberšikany, sextingu či řetězových hrách, které právě kolují. Na jejich stránkách naleznete i metodiky, doporučení, rady a postupy.

Velmi interaktivní formu vzdělávání o rizicích internetu a sexuálních materiálů, je portál E-bezpečí (2019), kde nalezneme i přehledové listy o jednotlivých aktivitách (webcam trolling, sexting, hoax apod.). Dalším portálem je Linka bezpečí (2019), kde nalezneme nejen kontakty zejména při akutním řešení problému, ale i informační materiál.

V zahraničí funguje stránka Prepare & Prevent (2018), což znamená připravit se a předcházet. Pomáhají rodičům sestavit plán, při jehož užívání se děti naučí odmítnout dívat se na pornografii, a také se poučí o škodlivém vlivu pornografických materiálů na jejich mozek. Jsou vedeny tomu, aby uměly vysvětlit škodlivost pornografie i svým vrstevníkům, kteří by ji mohli sledovat. Na stránce také uvádí rizika související s konzumací pornografie, a to závislost na pornografii, vystavení se extrémně násilnému a degradujícímu obsahu a rozvoj nezdravých postojů k sexu či sexuální násilí. Tvrdí, že pokud selže vnější filtr (rodičovská kontrola apod.), je důležité, aby dítě mělo v sobě i vnitřní filtr, který si může vybudovat díky důvtipnému a chápatému rodiči. Včasné varování dětí může zachránit jeho zdravou představu o sexu a chování v něm. Radí také, že při intimním a vážném rozhovoru je dobré dítě obejmout jednou rukou kolem ramen, připadá si poté „větší“ a blíží k rodiči.

Možnost zeptat se, dostat adekvátní odpověď a být podpořen, v dítěti vyvolá důvěru a nebude mít problém se svěřit s jakoukoliv nezáměrnou expozicí na internetu.

Velmi praktickým materiálem s konkrétními radami je kniha „*Good Pictures, Bad pictures*“ (Jenson, Poyner & Fox, 2014), tedy dobré a špatné obrázky, která provádí rodiče a dítě krok za krokem online pornografií. Dítě se naučí rozlišit nereálné představy o sexu, od těch reálných a bude si vědomo, že sledování pornografie může působit na jeho mozek podobně jako čokoláda či alkohol nebo drogy. Dítě by mělo při expozici automaticky odmítnout sledovat erotické materiály, umět vysvětlit co je to pornografie a proč je v jeho věku nebezpečná. Ve vrstevnické skupině může pomoci ochránit neznalé děti před jejími riziky.

3.3 Další sexuální materiály na internetu

3.3.1 Kybergrooming

„Kybergrooming je proces probíhající online, při kterém se pachatel snaží získat důvěru dítěte a postupně ho přimět, aby se účastnilo různých sexuálních aktivit“ (Veličková Hulanová, 2012, s. 93).

Kybergrooming je *„psychická manipulace prostřednictvím moderních komunikačních technologií s cílem získat důvěru v oběti, vylákat ji na osobní schůzku a zpravidla sexuálně zneužít“* (Národní ústav bezpečnějšího internetu, 2012, s. 4).

Pachatel kybergroomingu (groomer), dítě postupně připravuje na reálné setkání, které může vyústit v sexuální zneužití. Přes sociální síť a online chaty si pachatel mapuje prostředí, ve kterém konkrétní dítě žije a následně se snaží „vlichotit“ tak, aby mu dítě začalo důvěřovat. Další definicí je *„chování uživatelů internetu (predátorů, kybergroomerů), které má v oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce“* (Kopecký & Krejčí, 2010, s. 14). Výsledkem může být sexuální zneužití, násilí na oběti či k tvorbě dětské pornografie. Útočníkem může být člověk jak s nízkým, tak vysokým sociálním statutem. U většiny z nich byl prokázán chorobný zájem o děti. Potencionálními útočníky jsou také ti, kteří se obávají navazování sociálního kontaktu s dospělými.

Krejčí & Kopecký (2010, s. 14) popisují nejčastější typy oběti kybergroomingu jako „*děti s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebedůvěry, emocionálními problémy, jsou oběti v nouzi, naivní a přehnaně důvěřivé či adolescenti a teenageři*“.

V rámci výzkumu EU Kids Online II., 46 % respondentů uvedlo, že se za poslední rok bavilo na internetu s někým neznámým (Livingstone et al., 2011). Zmiňují také jako možnou nejnebezpečnější aktivitu právě setkávání se s neznámými lidmi, která mohou skončit i fyzickým nebo sexuálním napadením.

Pro znázornění absurdity rozdílu reálné komunikace a komunikace na internetu, uvádíme video InternetHelpline (2007).

3.3.2 Sexting

Sexting se označuje jako „*elektronické rozesílání textových zpráv, vlastních fotografií či vlastního videa se sexuálním obsahem*“ (Jolicoeur & Zedlewski, 2010; in Kopecký & Szotkowski, 2017, s. 10), prostřednictvím virtuálních médií, hlavně internetu.

Sexting je složen ze slov „*sex*“ a „*texting*“ (Národní ústav bezpečnějšího internetu, 2012, s. 11). Znamená to posílání zpráv přes internet, či sdílení materiálů se sexuálním obsahem. Týká se zejména dětí nad 15 let (Kopecký & Krejčí, 2010). Z tohoto důvodu uvádíme kybergrooming a sexting pouze okrajově.

Sexting je v zákoně uveden v §192 Trestního zákoníku (Trestní zákoník, 2018), kdy osoba zpřístupní či poskytne či svede osobu mladší 18 let k výrobě či sledování pornografických materiálů.

Národní ústav bezpečnějšího internetu (2012, s. 12) to nazývá jako „*český právní paradox*“, jelikož osoby starší 15 let mohou mít pohlavní styk, nicméně přitom nesmí dojít k pořízení jakéhokoliv záznamu (Trestní zákoník, 2018). Pro příklad uvádíme situace s českou učitelkou Martinou P., která měla sex se zletilým, ale natáčel je u toho nezletilý chlapec (Novinky.cz, 2009).

V rámci projektu EU Kids Online IV. se zabývali i sextingem a mapováním jeho výskytu v ČR. Sexting označují jako „*posílání a přijímání zpráv se sexuálním obsahem nebo sexuálně podbarvených zpráv*“ (Bedrošová, Hlavová, Macháčková, Dědková, & Šmahel, 2018, s. 23).

Dotazovali se mladistvých ve věku 11-17 let (ne mladších), kdy 35 % z nich uvedlo, že mají zkušenost s obdržáním zprávy se sexuálním obsahem. U mladší kategorie (11-12 let) tuto zkušenost má pouze 16 %, kdežto 53 % dětí a dospívajících ve věku 15-17 let. Co se týká zveřejňování nebo posílání zpráv se sexuálním obsahem, 10 % dětí se k této aktivitě přiznává. Oproti pornografii nejsou velké rozdíly mezi chlapci a dívkami v zasílání a přijímání těchto zpráv.

Pro stručný přehled máme k dispozici edukační list se základními informacemi o sextingu, které připravil portál E-bezpečí (2019).

Sexting v České republice provozuje více než 15 % dětí ve věku 8-17 let. Kopecký & Szotkowski (2017) také zjišťovali, jaké důvody pro posílání intimních materiálů, si děti představují nejčastěji: snahu zaujmout, flirtovat a získat přítele/přítelkyni. Ve skutečnosti je to nejčastěji dárek pro přítele/přítelkyni, flirt anebo odpověď na obdrženu „sexy“ fotografii. Nejčastěji si materiály posílají přes facebook messenger a snapchat. Z donucení muselo intimní materiál odeslat jiné osobě 7 % dětí. Děti se dle výzkumu svěří ve 38,8 % případech rodičům a ve 32,90 % nikomu. Možné důsledky sextingu, mezi které patří úzkost až sebevražedné sklony. Oběť sextingu totiž ztrácí jistou společenskou prestiž.

Europol zveřejnil kampaň #Say NO, kde popisují rizikové situace hrozící při komunikaci s neznámou osobou na internetu. Popisuje konkrétní postupy a rady, jak v ohrožující situaci jednat. K demonstraci vytvořili krátký ukázkový příběh, jak taková situace může vypadat (Say NO, 2017).

Na závěr teoretické části práce uvádíme krátký film Na hory (Holiček, 2018), kde můžeme vidět reálnou situaci, při které je dítě obětí vydírání prostřednictvím erotických fotografií.

VÝZKUMNÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Výzkumný problém jsme rozdělili na dvě části. První se týká výskytu časného kontaktu s pornografií a jinými sexuálními materiály na internetu, dětmi ve věku 9-12 let. Jak tvrdí Rothman (2017), existuje velmi málo výzkumů, které by popisovaly věk prvního kontaktu dětí s pornografií nebo mapovaly kategorii 2-11 let.

Zajímá nás i míra posunu věkové hranice prvního kontaktu s pornografií oproti jejich rodičům. Děti běžně zjišťují informace ohledně sexuality, v poslední době často online (Weiss et al., 2010). Chceme proto zjistit okolnosti sledování pornografie dětmi a reakce rodičů na odhalení.

Druhá část se zaměřuje na sebepojetí dětí a jak ho odhadují jejich rodiče. V dostupných zdrojích zatím nebyl nalezen podobný výzkum, který porovnává odhad sebepojetí dětí rodiči a sebepojetí jejich dětí. Rodiče často své děti nadhodnocují (Havigerová, 2014). Ptáme se, jestli ukazatel těsnosti vztahu odhadu sebepojetí rodiči a sebepojetí dětí znamená i znalost dalších částí života dítěte, například jak tráví volný čas, co ho zajímá a jestli má zkušenosti s pornografií. Mohli bychom se ptát, jestli rodiče, kteří si jsou dobře vědomi sebepojetí svého dítěte, s ním mají bližší vztah i v citlivých tématech.

Některé výzkumy poukazují na rozdíly v dílčích částech sebepojetí u dívek a chlapců. Tyto rozdíly vyplývají z vývojového hlediska, dívky jsou úzkostnější, za to chlapci si jsou vědomi, že někdy zlobí (Vágnerová, 2012; Obereignerů, 2017). Nalezneme rozdíl v odhadu sebepojetí i u matek a otců? A kdo si je odhadem sebepojetí blíže – matky s dcerami či syny nebo otcové s dcerami či syny?

Cílem výzkumné části práce je tedy zmapovat povědomí rodičů o zkušenostech jejich dětí se sexuálními obsahy na internetu a v druhé části zjistit, jak rodiče odhadují sebepojetí jejich dětí. Předpokládáme, že odhad sebepojetí dětí rodiči, je vyšší než sebepojetí dětí. Liší se sebepojetí dětí dle toho, jestli viděly pornografii nebo ne? Má těsnost vztahu odhadu sebepojetí rodiči a sebepojetí dětí vliv na povědomí o sledování pornografie?

4.1 Formulace hypotéz ke statistickému testování

Na základě poznatků uvedených v teoretické části práce jsme operacionalizovali několik hypotéz, které budeme statisticky ověřovat.

- **H1:** Existuje statisticky významný rozdíl ve věku prvního kontaktu s pornografií mezi dětmi a jejich rodiči.
- **H2:** Existuje statisticky významný rozdíl mezi odhadem sebepojetí rodiči a sebepojetím dětí v Celkovém skóre (TOT) v dotazníku PHCSCS-2.
- **H3:** Dívky a chlapci se v Celkovém skóre (TOT) v dotazníku PHCSCS-2 signifikantně liší.
- **H4:** Existuje statisticky významný rozdíl v odhadu sebepojetí dětí se mezi matkami a otci v Celkovém skóre (TOT).
- **H5:** Existuje rozdíl v těsnosti vztahu Celkového skóre (TOT) mezi odhadem sebepojetí rodiči a sebepojetím dětí, dle kontaktu s pornografií.

5 TYP VÝZKUMU A POUŽITÉ METODY

Pro účely výzkumné části této práce jsme zvolili kvantitativní metodologický přístup, s využitím dotazníkového šetření.

V první části hovoříme převážně o orientačním výzkumu, jehož cílem je „*získat vhled do nějaké skutečnosti, která nás zajímá a o níž zatím víme velmi málo nebo skoro nic*“ (Ferjenčík, 2010, s. 123). Jelikož v druhé části zjišťujeme i těsnost vztahu mezi dvěma proměnnými, provádíme také korelační studii. Pomocí dotazníkové baterie složené ze dvou inventářů, se snažíme zmapovat a porovnat data, týkajících zkušeností dětí se sexuálními obsahy na internetu, a výsledky dotazníku sebezpojetí.

5.1 Testové metody

Ke zmapování zkušeností dětí se sexuálními obsahy na internetu, jsme použili dotazník vlastní konstrukce. Byl sestaven i za účelem zjištění situace ohledně rodičů a jejich tehdejší sexuální výchovy či raných zkušeností s pornografií. Vyplňovali ho pouze rodiče.

Jako druhý použitý inventář jsme využili standardizovaný dotazník sebezpojetí dětí a adolescentů, Piers-Harris 2 (Obereignerů et al., 2015), pro který jsou k dispozici normy pro českou populaci. Zařadili bychom ho mezi testy osobnosti. Jedná se o multidimenzionální testování sebezpojetí dětí, rozdělený na 6 hlavních faktorů. Vyplňovali ho jak rodiče, tak děti.

5.1.1 Dotazník sexuálních zkušeností dětí na internetu

Dotazník vlastní konstrukce obsahuje položky zjišťující základní demografické údaje o respondentech – rodičích a dětech. Obsahuje 26 položek, které mohou vyplnit pouze rodič dítěte ve věku 9-12 let. Ukázky okruhů a položek jsou uvedeny v tabulce č. 3.

Rodič byl postupně otázkami vyzván k zamyšlení se nad vlastním prvním kontaktem s pornografií, popřípadě v jakém věku. Dotazovali jsme se i na sexuální výchovu ve škole, či jestli s nimi rodiče hovořili o sexuální tématice.

Zbylé otázky se týkaly jejich dětí, ohledně zkušeností s pornografií, sextingem a kybergroomingem. Závěrečné otázky zjišťují účast na plánované besedě pro rodiče a poznámky k dotazníku. Stručné popisy jednotlivých škál a typické položky shrnuje tabulka č. 3. Inspirací pro tvorbu doplňujících otázek k pornografii nám byly položky z již zmiňované studie „*Co rodiče říkají a dělají, když zjistí, že jejich malé dítě vidělo pornografii*“ (Rothman, 2015). Pro příklad uvedu dvě položky ze zmíněného výzkumu: „*Jak rodiče zjistili, že jejich malé dítě vidělo pornografii?*“, „*Jak rodiče vnímali/chápali reakci dětí, když zjistili, že dítě sledovalo pornografii?*“. K zařazení otázek do našeho dotazníku jsme dostali svolení od autorky, které naleznete v příloze č. 3.

Tab. 3.: Ukázka položek dotazníku zkušeností dětí se sexuálními obsahy na internetu

Okruh	Ukázka a význam položek	Počet položek
Demografické údaje	Základní informace o rodičích (věk, bydliště, vzdělání a rodinný stav). Zaznamenává věk a pohlaví dítěte, o kterém je dotazník vyplňován. <ul style="list-style-type: none"> - <i>Zaškrtněte Váš rodinný stav.</i> - <i>Napište město, kde bydlíte.</i> 	6
Sexuální materiály na internetu a rodiče	Pamatují na první kontakt s pornografií a komunikace o sexuální tematice ve škole nebo s rodiči? <ul style="list-style-type: none"> - <i>Vzpomínáte si, jestli jste na základní škole měli sexuální výuku nebo jiný program seznamující Vás s touto tematikou?</i> - <i>Vzpomínáte si na Váš první kontakt s pornografií (internet, videokazeta, časopis)? Pokud ...ano, kolik Vám bylo přibližně let?</i> 	3
Pornografie	Mají povědomí o kontaktu jejich dítěte s nějakým sexuálním materiálem? Pokud ano, doplňujícími otázkami zjišťuje okolnosti dané situace. <ul style="list-style-type: none"> - <i>Máte zkušenost, že se Vaše dítě setkalo na internetu s jakýmkoliv sexuálním materiálem?</i> - <i>Jak se Vaše dítě chovalo?</i> - <i>Jaká byla Vaše reakce?</i> 	7
Kybergrooming	Ví rodič o situaci, kdy byl na jeho dítě vyvíjen tlak jinou osobou na internetu, například pro schůzku. <ul style="list-style-type: none"> - <i>Víte o situaci, kdy bylo Vaše dítě vystaveno kybergroomingu?</i> - <i>Jak jste situaci řešili?</i> 	4
Sexting	Ví rodič o zasílání fotografií či videí s erotickým materiálem dítěti či zasílalo to jejich dítě? <ul style="list-style-type: none"> - <i>Setkalo se Vaše dítě se sextingem?</i> - <i>Jak jste se o vyměňování intimních fotografií Vašeho dítěte dozvěděli?</i> 	4
Závěrečné otázky	Doplňující otázky se týkají účasti na besedě, která je určena pro rodiče, co mají zájem se dozvědět více informací o tomto tématu. <ul style="list-style-type: none"> - <i>Zúčastníte se besedy?</i> - <i>Máte nějakou informaci, zkušenost, kterou byste chtěl/a doplnit?</i> 	2

V příloze č. 4. nalezneme informovaný souhlas rodičů, s účastí jejich dítěte v dotazníkovém šetření.

5.1.2 Dotazník sebepojetí dětí a adolescentů (PHCSCS-2)

Pro zjištění sebepojetí dětí a odhadu sebepojetí dětí jejich rodiči, využíváme Dotazník sebepojetí dětí a adolescentů Piers-Harris 2 (PHCSCS-2). Metoda je „*sebehodnotící dotazník s podtitulem Jak vnímán sám/sama sebe*“ (Obereignerů et al., 2015, s. 7). Standardizovaná verze pro děti a adolescenty ve věku 9-18 let je tvořena výroky, se kterými respondent buď souhlasí nebo nesouhlasí. Administrace probíhá formou tužka-papír a poměrně snadno se vyhodnocuje. Časová dotace na vyplnění 60 položek je 10-15 minut (u mladších dětí až 25 minut).

Skládá se ze skóreů jednotlivých subškál, kterými jsou: Celkový skór (TOT), který znázorňuje celkové sebepojetí respondenta. Následují dva indexy, a to Index inkonzistentních odpovědí (INC), odhalující náhodný výběr odpovědí a Index předpojatosti (RES), ukazující tendence dítěte odpovídat ano nebo ne, bez ohledu na to, čeho se položka týká. Dále obsahuje 6 subškál hodnotící dílčí části sebepojetí. Jsou jimi Chování a přizpůsobivost (BEH), Intelektové a školní postavení (INT), Fyzický zjev (PHY), Nepodléhání úzkosti (FRE), Popularitu (POP) a Štěstí a spokojenost (HAP) (Obereignerů et al., 2015).

Význam subškál jsme blíže popsali v kapitole o sebepojetí, nicméně přehled škál a ukázky položek představujeme v tabulce č. 4.

Tab. 4.: Škály a ukázkové položky dotazníku PHSCS-2

Škála	Popis škály, význam a ukázka položek	α	N
Přizpůsobivost (BEH)	<p>Připuštění nebo popření problematického chování. Jedinci se zvýšeným skórem se vnímají jako dobře vychovaní a respektující pravidla. Zároveň může vyšší skór znamenat obranné popření problémů v chování (s cílem zamaskovat skutečné potíže).</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Když něco nevyjde, je to obvykle moje vina.</i> - <i>Naše rodina má se mnou potíže.</i> 	0,77	14
Intelektové a školní postavení (INT)	<p>Vnímá svých schopností vzhledem k intelektuálním a školním úkolům. Vysoký skór poukazuje na jistotu ve školních výkonech, udržení pozornosti či zisk obdivu u ostatních.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Když jsem zkoušený/á před třídou, dokážu podat dobrý výkon.</i> - <i>Jsem důležitým členem naší třídy.</i> 	0,74	16
Fyzický zjev a vlastnosti (PHY)	<p>Hodnocení svého vzhledu, vlastností a schopností vyjadřovat své nápady. Děti s vyšším skórem vyjadřují spokojenost se svým vzhledem a ví, že je o ně projeven zájem.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Při hře a při sportu jsem vůdčí postava.</i> - <i>U kluků jsem oblíbený/á.</i> 	0,79	11
Nepodléhání úzkosti (FRE)	<p>Projevy úzkosti a dysforické (rozmrzelé) nálady. Jedinci s vyšším skórem odmítají pocíťování pocitů smutku, obav a jsou poměrně spokojeni se svým vzhledem. Příliš vysoký skór může opět tyto pocity maskovat.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Jsem nesmělý/á.</i> - <i>Jsem rád/a takový/á, jaký/á jsem.</i> 	0,82	14
Popularita (POP)	<p>Sebepojetí v oblasti sociálního fungování, schopnost navazovat přátelství, pocit zahrnutí do aktivit a oblíbenost. Děti s vysokým skórem mají dobré pocity ze vztahů s vrstevníky a cítí se být oblíbení mezi spolužáky.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Mám hodně kamarádů.</i> - <i>Cítím se vyčleněný/á z kolektivu.</i> 	0,77	12
Štěstí a spokojenost (HAP)	<p>Pocity štěstí a spokojenosti se životem. Děti s vyšším skórem svůj život hodnotí pozitivně a popisují se jako veselé, spokojené a dobře vycházející s ostatními.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Jsem šťastný člověk.</i> - <i>Mám docela pěkný obličej.</i> 	0,80	10

Pozn.: Ve sloupci α jsou uvedeny hodnoty koeficientu reliability (Cronbachův α) uvedené v příručce k metodě (Obereignerů et al., 2015). Počet položek je uveden ve sloupci N.

6 SBĚR DAT A VÝZKUMNÝ SOUBOR

Tento výzkum cílil na všechny rodiče, kteří mají děti s přístupem na internet. Jak bylo zmíněno v úvodu výzkumné části, našim cílem není vytvořit normy pro celou populaci, ale pouze zmapovat situaci ohledně pornografie a souvislosti se sebepojetím. „*Na základní školy by mělo ve školním roce 2018/19 docházet přibližně 941,2 tis. žáků, z toho 573,5 tis. na 1. stupeň základních škol a 367,7 tis. na 2. stupeň základních škol*“ (Ministerstvo školství, 2019). Tato čísla ukazují počet dětí, kterých se téma výzkumu potencionálně týká. Pro porovnání, Orel (2016) uvádí počet respondentů při tvorbě norem pro věkovou kategorii 9-12 let, 1516 žáků.

Sběr dat časujeme od září 2018, kdy byly osloveny základní školy, až po leden 2019, kdy jsme sebrali poslední dotazník od rodičů a dětí.

Výběr škol proběhl několikanásobným náhodným výběrem (Ferjenčík, 2010), pomocí online generátoru náhodných čísel (Generátor náhodných čísel, 2018). Jako výběrový rámec jsme určili Prahu, rozdělenou na městské části od 1 do 10. Podle počtu škol v jednotlivých částech Prahy byla poměrově vygenerována čísla, dle kterých jsme v seznamu Praha.eu (2018) našli příslušnou školu.

Například na Praze 1 je celkem 9 základních škol, proto jsme vygenerovali tři čísla (4;5;7) – dané školy v seznamu. (Jako příklad byly zvoleny ty školy, které se nezúčastnily testování – jednoduše proto, že je nyní lze dohledat). Stejným způsobem jsme výběr provedli i u ostatních městských částí. Pokud nebylo možné dohledat kontakt na školu (webová stránka nebyla dostupná apod.), vygenerovali jsme další číslo, dle kterého byla oslovena další škola.

Podářilo se nám emailem oslovit 40 základních škol v Praze v časovém období 31.8.-4.9. 2018. Ze 40 oslovených škol odpovědělo na email 7, z toho se šetření zúčastnily 2 školy. Email naleznete v příloze č. 3. Důvody nesouhlasu s účastí v šetření byly uvedeny ve většině odpovědí. Například pro přání školské rady, z hlediska ochrany osobních údajů anebo se jen nechtěli účastnit dotazníkového šetření. Dvě školy se rozhodly pro osobní konzultaci, díky které se uskutečnilo dvoufázové dotazníkové šetření.

6.1.1 Metoda sběru dat

Po konzultaci se zástupkyní ředitele jsme na škole „A“ osobně rozdali rodičům baterii dotazníků na třídních schůzkách, konajících se na konci října. Předcházelo tomu umístění informativního článku o výzkumu v online školním časopise, jehož podobu naleznete v příloze č. 5.

Na škole „B“ probíhaly konzultace k testování se školní psycholožkou. Dotazníky rozdávali přímo třídní učitelé při individuálních schůzkách s rodiči v první polovině listopadu.

Malá část respondentů byla oslovena samotným výzkumníkem mimo instituci. K informativnímu účelu jsme vytvořili webovou stránku (xxxpsychologyresearch, 2019) s poznatky o výzkumu a pro stručný teoretický základ.

Sběr dat probíhal 2-3 týdny po rozdáání dotazníků, kdy rodiče odevzdávali dotazníky do speciální schránky (připomínající volební urnu), umístěné na vrátnici školy. Prostřednictvím uvedeného emailu nás kontaktovali pouze dva rodiče, kteří měli zájem o doplňující informace.

Po ukončení sběru dotazníků a obdržení souhlasů od rodičů, byly osloveni třídní učitelé, kteří měli ve svých třídách děti vhodné a schválené k testování. Testování pomocí dotazníku Piers-Harris 2, probíhalo po skupinkách dle tříd, vždy za téměř stejných podmínek. Průměrná doba vyplnění dotazníku sebepojetí dětmi, byla 18 minut. Většina dětí se v průběhu testování doptávala na význam slov „*nesmělý*“, „*cítím se vyčleněný z kolektivu*“ a „*často si na mě někdo zasedne*“ (osobní sdělení z průběhu testování dětí, 2018).

V následujících testovacích dnech jsme dětem hned na úvod objasňovali význam těchto slov (Slovník synonym, 2018), přesto se na něj děti v průběhu vyplňování ptaly znovu.

Za odměnu děti dostaly bonbón nebo malou čokoládu, jako poděkování za účast. Při ústním získávání zpětné vazby děti hodnotily administraci kladně, pouze jim scházela možnost odpovědět „někdy“.

6.2 Etické hledisko a ochrana soukromí

Dotazníky jsme rozdali všem rodičům, kteří se zúčastnili třídních schůzek. Na základě instrukcí se mohli rozhodnout, zdali baterii vyplní, odevzdají a podepíší informovaný souhlas s testováním jejich dětí nebo pouze vyplní dotazník, ale neudělí souhlas s testováním. Účast byla dobrovolná, proto dotazník nemuseli vyplňovat vůbec.

K zajištění anonymity při zpracování dat byl vytvořen specifický kód, který sloužil ke spárování dotazníku rodiče s dotazníkem jeho dítěte. Pro úplnost je nutné vyplnit i zadní stranu celé dotazníkové baterie, kam jsme umístili informovaný souhlas o možné účasti dětí v dotazníkovém šetření. Je součástí z důvodu rozlišení potenciálně testovatelných dětí. S uvedenými jmény se po zapsání do seznamu testovaných dětí dále nepracuje a k párování dotazníků slouží již zmíněné kódy.

Problematickou částí je právě informovaný souhlas na poslední straně baterie, umístěný k nahlédnutí v příloze č. 4. Z etického hlediska nebylo možné testovat všechny děti ve třídách, ale pouze ty, které souhlas měly.

Nicméně uvedením jména na zadní stranu dotazníku mohli respondenti získat pocit, že dotazník již není anonymní i přes uvedení v poznámce význam jména pouze k zařazení dítěte do seznamu testovaných. K veškerým analýzám a statistickým zpracováním používáme právě kódy, nikoliv jména. Veškeré materiály jsou od vyzvednutí ve školách uschované na bezpečném, a druhým osobám nepřístupném místě.

6.3 Výzkumný soubor

6.3.1 Přehled a popis respondentů

Výzkumný soubor se skládá z rodičů a dětí, oslovených na základních školách v Praze, i mimo instituci. Celkový počet respondentů je 107. Některé dotazníky byly vyřazeny pro neúplné vyplnění nebo neuvedení žádoucích údajů pro spárování a zpracování.

Tři dotazníkové baterie byly vyplněny celé, ale se zaškrtnutým nesouhlasem k testování dětí. Z tohoto důvodu jsme je využili pouze k první části analýzy dat, ke které není potřeba párový dotazník dítěte. V tabulce č. 5 uvádíme přehled oslovených respondentů a počet získaných odpovědí.

Tab. 5.: Přehled získaných dotazníků a zúčastněných respondentů

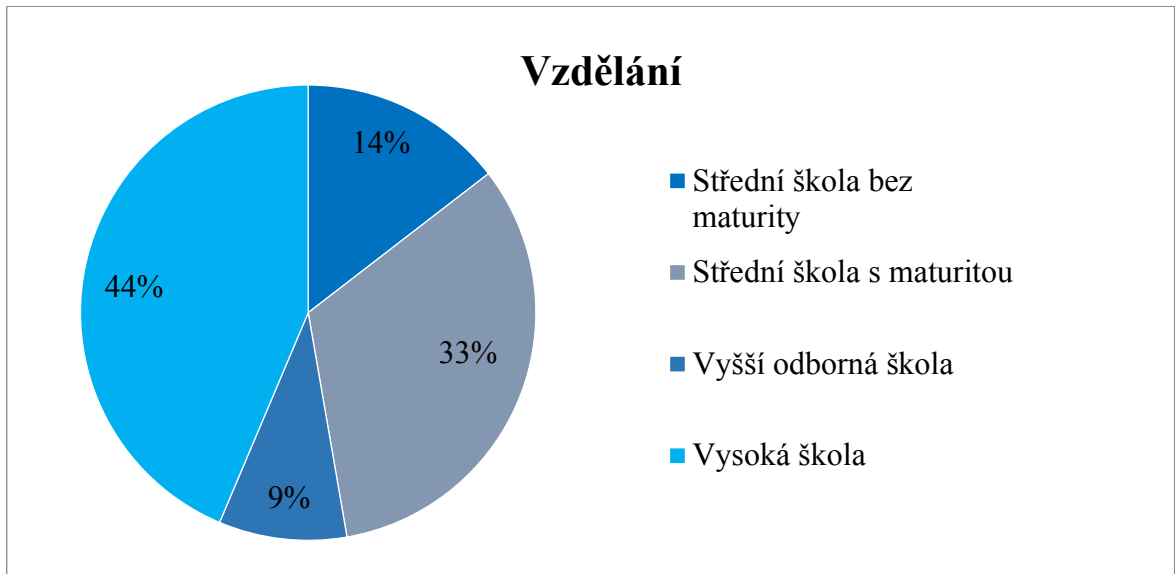
Respondenti	Škola A	Škola B	Mimo instituci	Celkem
Počet oslovených respondentů	130	87	4	221
Počet navrácených dotazníků	24	34	4	62
Počet vyřazených dotazníků	3	4	0	7
Počet vyplněných bez souhlasu s testováním dětí	3	0	0	3
Počet vyplněných se souhlasem s testováním dětí	18	30	4	52
Počet dotazníků vyplněných dětmi	18	30	4	52

Z celkového počtu 55 zúčastněných rodičů je 44 žen (80 %) a 11 mužů (20 %). Průměrný věk rodičů se pohybuje okolo 42 roku. Všichni rodiče a děti, kromě jednoho páru respondentů, žijí v Praze. Ti, co v Praze nežijí, jsou z Ostravy a patří do skupiny participantů vybrané mimo instituci. Dosažené vzdělání rodičů zobrazujeme na grafu č. 1., rodinný stav na grafu č. 2.

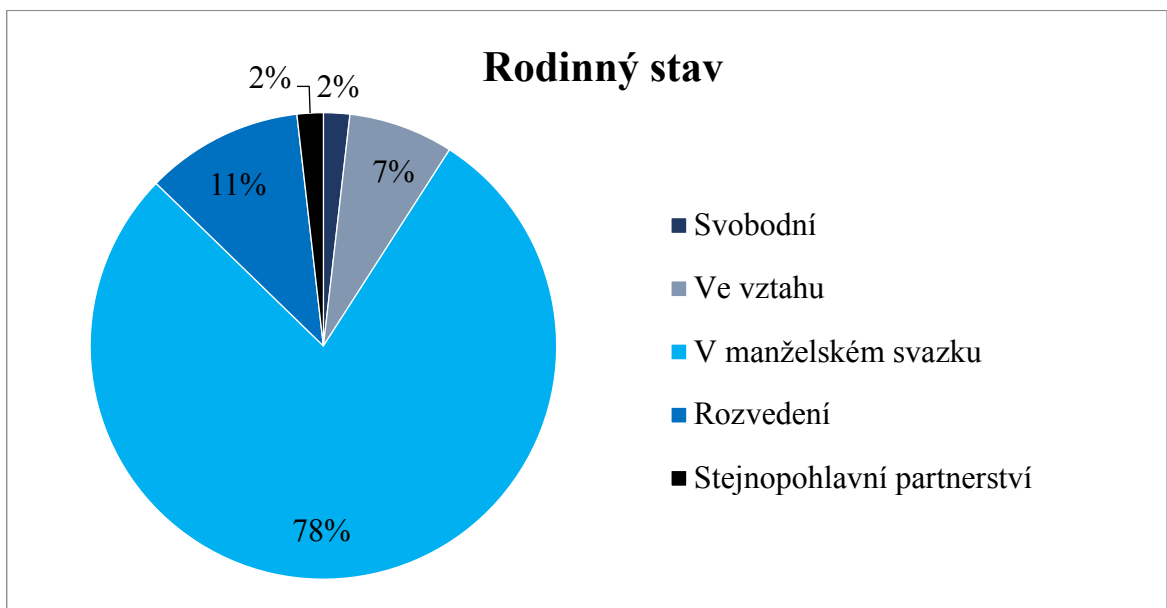
Tab. 6.: Soubor rodičů a věkové rozmezí

Rodiče	Počet	Průměrný věk	Sm. Odch.	Min	Max
Ženy	44	41,59	4,03	33	59
Muži	11	44,18	4,81	38	52

Graf 1.: Vzdělání rodičů

Graf 2.: Rodinný stav rodičů

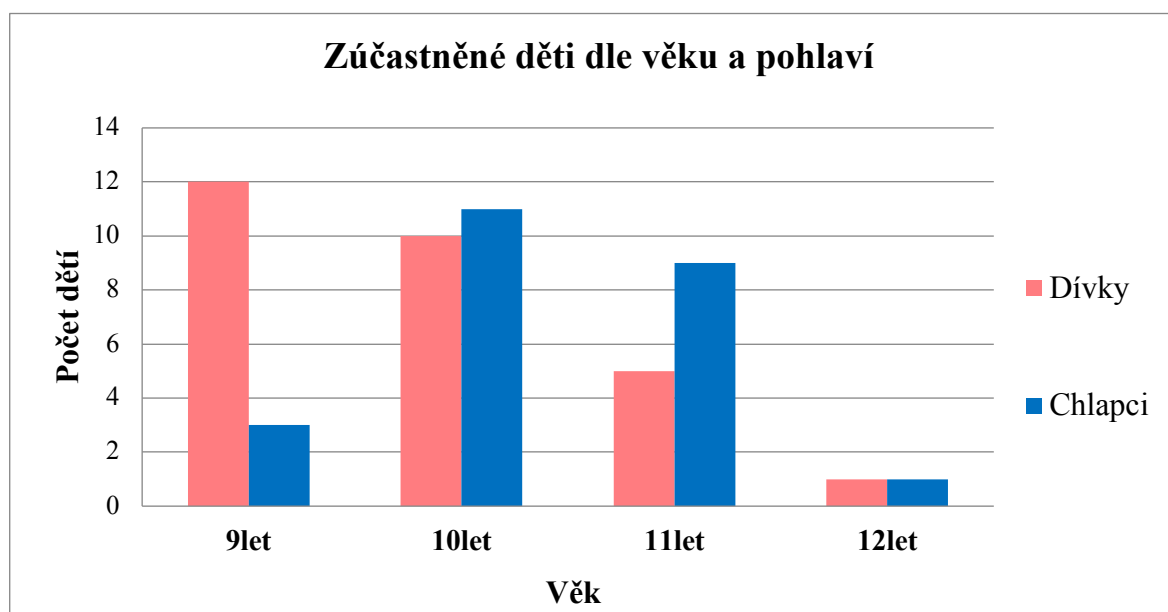

Soubor dětí je složen z poměrně vyrovnaného počtu dívek (51,9 %) a chlapců (48 %), pohybujících se ve věkovém rozmezí 9-12 let, tedy navštěvující 4. a 5. třídu základní školy. Věkové rozložení znázorňujeme v tabulce č. 7 a na grafu č. 3.

Tab. 7.: Soubor dětí a věkové rozmezí

Děti	Počet	Průměrný věk	Sm. Odch.	Min	Max
Dívky	27	9,78	0,85	9	12
Chlapci	25	10,36	0,76	9	12

Graf 3.: Soubor dětí z hlediska věku a pohlaví

7 PRÁCE S DATY A JEJÍ VÝSLEDKY

Práci s daty jsme rozdělili do několika kroků. V první řadě došlo k čištění dat, tedy vyřazení nevyhovujících dotazníků a kontrole informovaných souhlasů. Bylo nutné doplnit chybějící odpovědi ve dvou dotaznících. Po zaznamenání dat do statistického programu Statistica 13.4, jsme provedli analýzy dat o respondentech a jejich odpovědi.

7.1 Metody analýzy dat

K popisu dat využíváme deskriptivní statistiky, jako průměr, medián, směrodatnou odchylku, minimální a maximální hodnoty). Pro zajímavost uvádíme i Winsorizovaný (useknutý) průměr, jež je robustnější než aritmetický průměr.

Pro porovnání souboru rodičů, dětí a rodičů a dětí mezi sebou dle závislých proměnných, užíváme neparametrický test, nazývaný Mann-Whitney U test. Ten je variantou Wilcoxonova testu pro dva nezávislé výběry (Dostál, 2018). Soubor rodičů a dětí porušují pravidla normality a jeho data také neodpovídají rovnoměrnému rozptylu. Výsledky u takto malého souboru by mohly být citlivé na odlehlá pozorování, proto zde nevyužíváme klasický T-test. Ten interpretujeme pouze jednou, jako zajímavost. Mann-Whitney U test převádí hodnoty na pořadí, proto se mírně znečitliví oproti extrémním hodnotám (Walker, 2010).

Hodnota U označuje počet měření, kde má první z nich větší hodnotu než druhé. Výsledky analýzy ze statistického programu ukazují hodnotu statistiky U, nicméně musíme vždy zjistit, ke které skupině U patří. Zpravidla to bývá u skupiny, která skórovala níže (Dostál, 2018).

Hendl (2015) uvádí důvody užití neparametrických metod. Jsou vhodné při malém rozsahu dat a velkými rozdíly mezi nimi, pro posílení validity výsledků parametrických metod, dále u dat, která nejsou normálně rozdělena nebo mají ordinální charakter.

Mann-Whitney U test má ukazatel míry účinku (size-effect), tzv. AUC (area under curve) neboli zónu pod ROC (receiver operating characteristic) křivkou. ROC křivky ukazují vztahy mezi „*specificitou a senzitivitou pro všechny přípustné hodnoty našeho testu*“ (Mareška, 2016). AUC znamená pravděpodobnost, že „*náhodně vylosovaný prvek ze skupiny X*“ (v našem případě soubor rodičů), „*bude mít vyšší hodnotu než náhodně vylosovaný prvek ze skupiny Y*“ (tedy ze souboru dětí) (Dostál, 2018, s. 157). Tento test se nazývá také pořadovým testem. Hodnota Z poté ukazuje hodnotu asymptotické testové statistiky. Využíváme i průměrný součet pořadí hodnot u jednotlivých škál.

Pro zjištění těsnosti vztahu mezi dvěma proměnnými užijeme Spearmanův korelační koeficient „*r*“. Spearmanův korelační koeficient řadíme mezi neparametrickou metodu, pracující s pořadím hodnot. Využívá se v situacích, kdy mají data alespoň ordinální charakter, nepředpokládáme lineární vztahy mezi veličinami a náhodný výběr není z dvourozměrného normálního rozdělení. Čím je hodnota blíže hodnotě k 1, tím je větší pořadová závislost mezi veličinou X a Y (Budíková, Králová & Maroš, 2010, s. 220).

K vyjádření o platnosti hypotéz využíváme p hodnotu a hodnotu míry účinku. Hypotézy uvádíme v kapitole 4.1., ve alternativní formě. Znění alternativní hypotézy znamená situaci, kdy nulová hypotéza není platná. Oproti tomu nulová hypotéza deklaruje „*žádný rozdíl*“ (Hendl, 2015, s. 182). Pokud získáme malou p -hodnotu, máme důkaz o neplatnosti nulové hypotézy. K tomu potřebujeme určit hladinu alfa, na které hypotézu testujeme, v našem výzkumu 0,05. Pokud je p -hodnota menší než hladina alfa (v našem případě 0,05), můžeme zamítnout nulovou hypotézu.

7.1.1 Doplnění chybějící odpovědi

V celém souboru byli pouze dva dotazníky s chybějící odpovědí, na kterou respondent nejspíš zapomněl či ji omylem přeskočil. Pro příklad řešení uvedeme první z neúplných dotazníků. Provedli jsme imputaci neboli doplnění chybějících odpovědí způsobem spočtení průměrného skóru všech respondentů v této subškále. Týkalo se to subškály Chování a přizpůsobivost (BEH), kde jedinec skóroval 12 body ze 14. Vynechaná položka by v případě odpovědi ANO znamenala navýšení skóru INC (index inkonzistentních odpovědí), proto jsme zvolili odpověď NE, která byla v i souladu s průměrem ostatních respondentů.

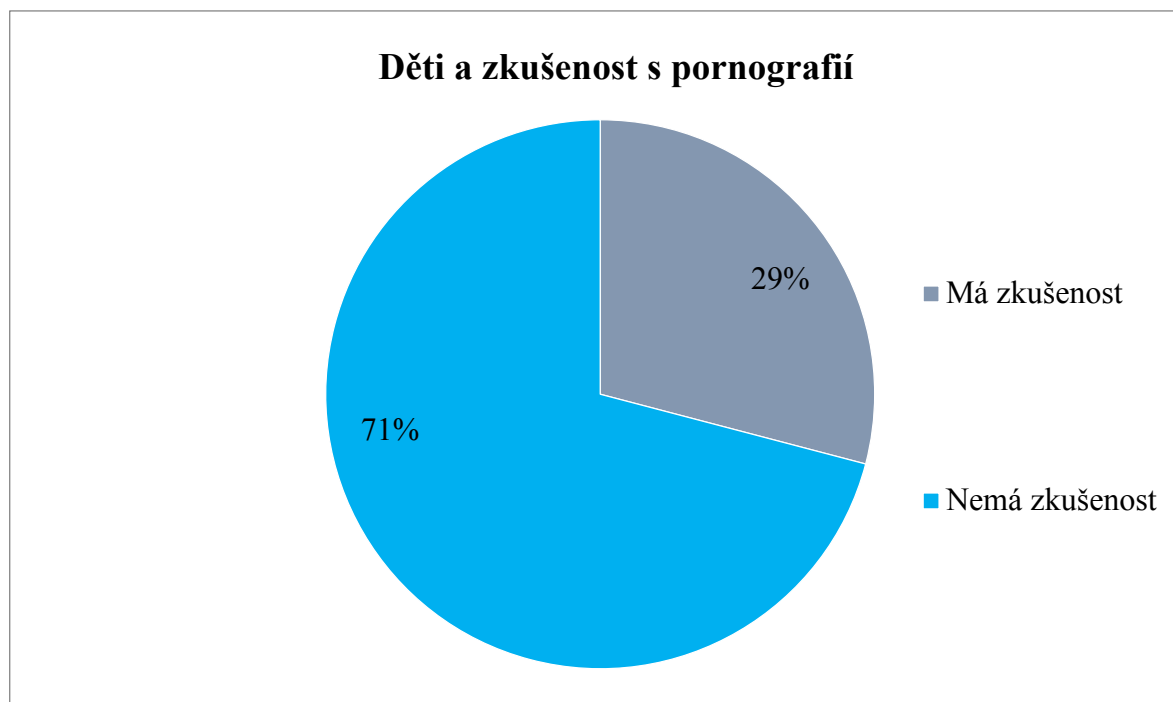
7.1.2 Analýza dat

První část našeho zkoumání se týkala rodičů a jejich zkušeností s pornografií či edukačními materiály ve škole, týkající se sexuální tematiky. Dále byli dotazováni na povědomí o zkušenostech se sexuálními materiály na internetu jejich dětí.

Většina rodičů (54 %) měli na základní škole sexuální výuku nebo jiný program, který by je s touto tematikou seznamoval, oproti tomu 48 % rodičů ji nemělo a 4 % neví nebo si nevzpomíná. 67 % rodičů uvádí, že se svými rodiči v dětství nehovořili o tématech spojených se sexuální výchovou, 33 % o tom se svými rodiči mluvili. Většina rodičů (62 %) si pamatuje na první kontakt s pornografií. Matky uvádí první kontakt průměrně ve věku 14,2 let a otcové v 12,9 letech. Velká část rodičů (71 %) neví o tom, že by jejich dítě mělo jakýkoliv kontakt se sexuálními materiály na internetu (graf č. 4).

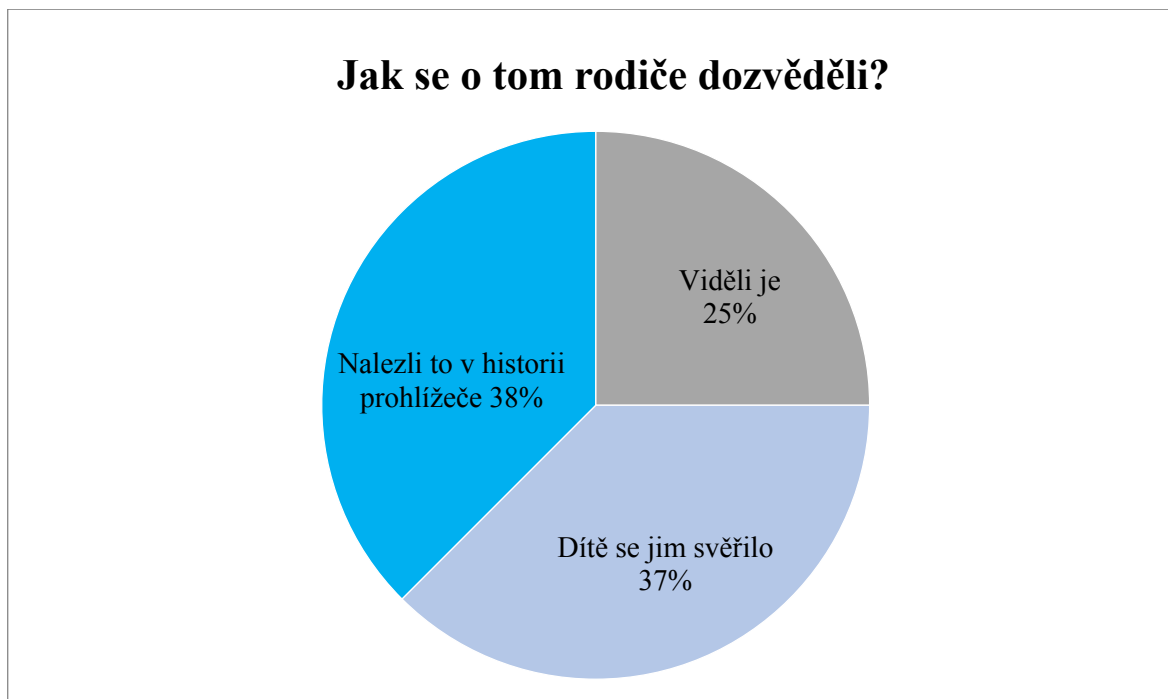
Ti, co povědomí mají, uvádí průměrný věk u dívek ve věku 9,3 let a u chlapců ve věku 8,9 let. Nejnižší věk prvního kontaktu s pornografií u dětí je v 7 letech.

Graf 4.: Zkušenost dětí s pornografií

Doplňujícími otázkami jsme zjišťovali, jak rodiče objevili stopy po kontaktu s pornografickým materiálem, které jejich dítě vidělo. Velká část rodičů (38 %) našla stopy v historii internetového prohlížeče, 37 % rodičům se děti svěřily a 25 % rodičů své děti viděli přímo (graf č. 5).

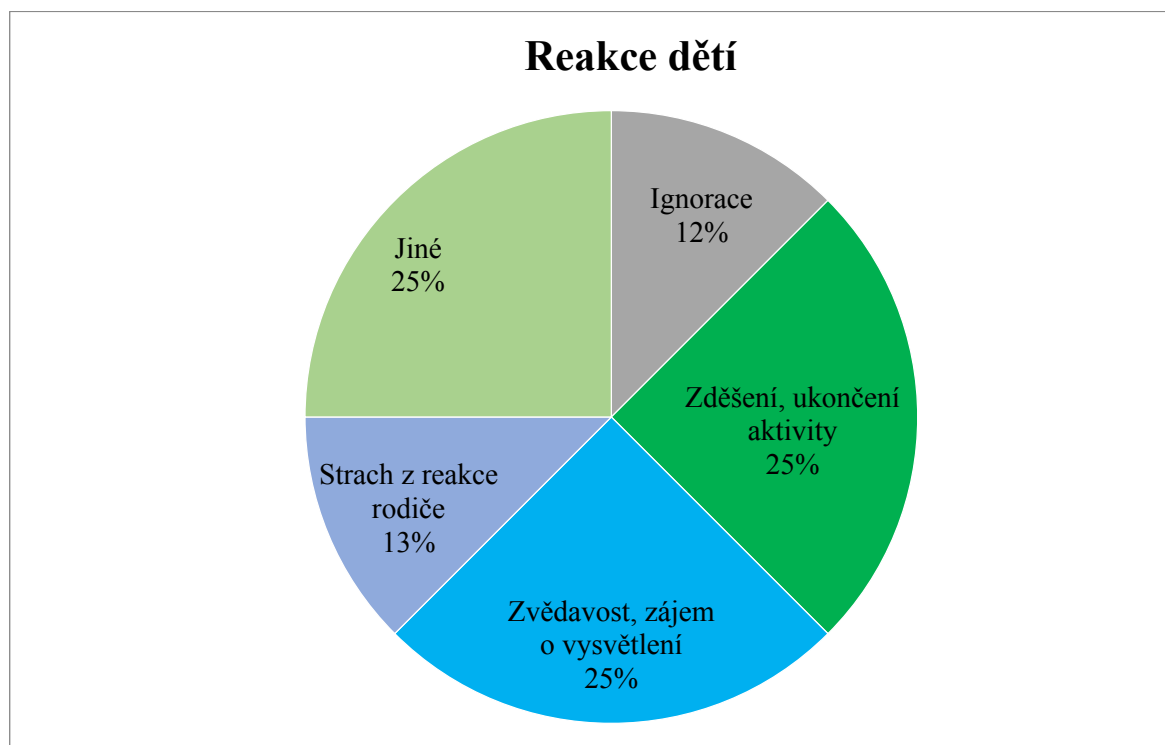
Graf 5.: Způsoby objevení pornografie u dětí

Reakce dětí byly různé, nejčastěji projevovaly zájem o povídání a informace či byly zděšené a aktivitu ukončily (graf. č. 6). Někteří rodiče konstatovali nezájem o pornografii či došlo k oboustranné ignoraci situace. Velmi pozitivním zjištěním je nulová punitivní reakce.

Další reakce respondenti dopsali následovně: „trochu jsme si o tom povídali, nebyl ale velký zájem...“, „byl znechucený, kamarád ho přinutil se koukat“, „stydělo se“.

Graf 6.: Reakce dětí na odhalení sledování pornografie

Nejčastější reakcí rodičů na zjištění, že jejich dítě vidělo pornografii, byla z 94 % snaha situaci objasnit a vysvětlit. 6 % rodičů situaci ignorovalo, přešlo a dělalo, že se nic nestalo. Doplňující informace od rodičů byly: „nabídka možnosti o tom doma mluvit“, „vysvětlila jsem mu to a poučila ho, aby na to již nekoukal“. Pouze dva rodiče uvedli, že se situace objevení pornografie u dětí opakovala vícekrát.

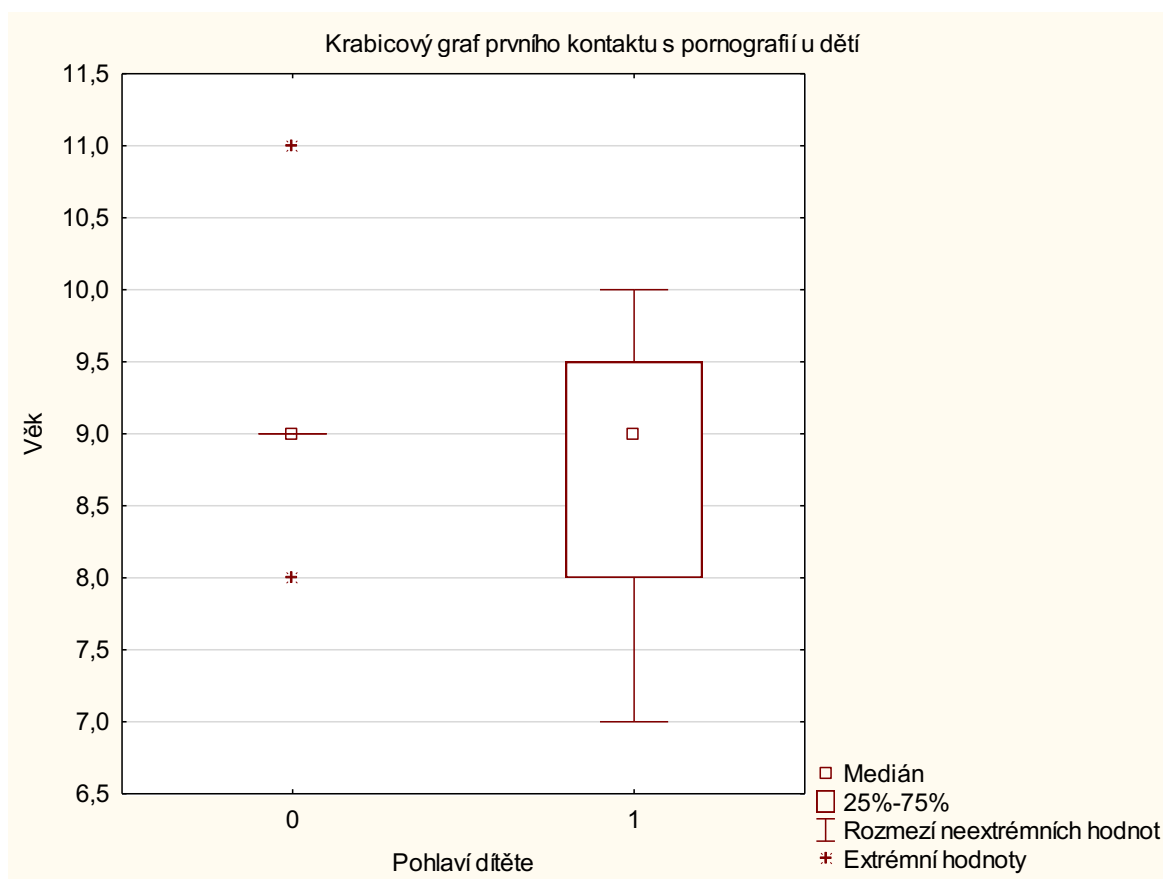
Nikdo z rodičů nevedl, že by měl povědomí o zkušenosti jeho dítěte s kybergroomingem a sextingem. Polovina rodičů uvedla, že se zúčastní plánované besedy pro rodiče.

Věk prvního kontaktu dětí a rodičů znázorňujeme v tabulce č. 8. Průměrný věk prvního kontaktu s pornografií u rodičů je 13,88 let a u dětí 9,06 let, (t)= 11,1; p = 0,000. V následujících krabicových grafech č. 7 a č. 8., znázorňujeme rozdíl v prvním kontaktu s pornografií u rodičů a dětí.

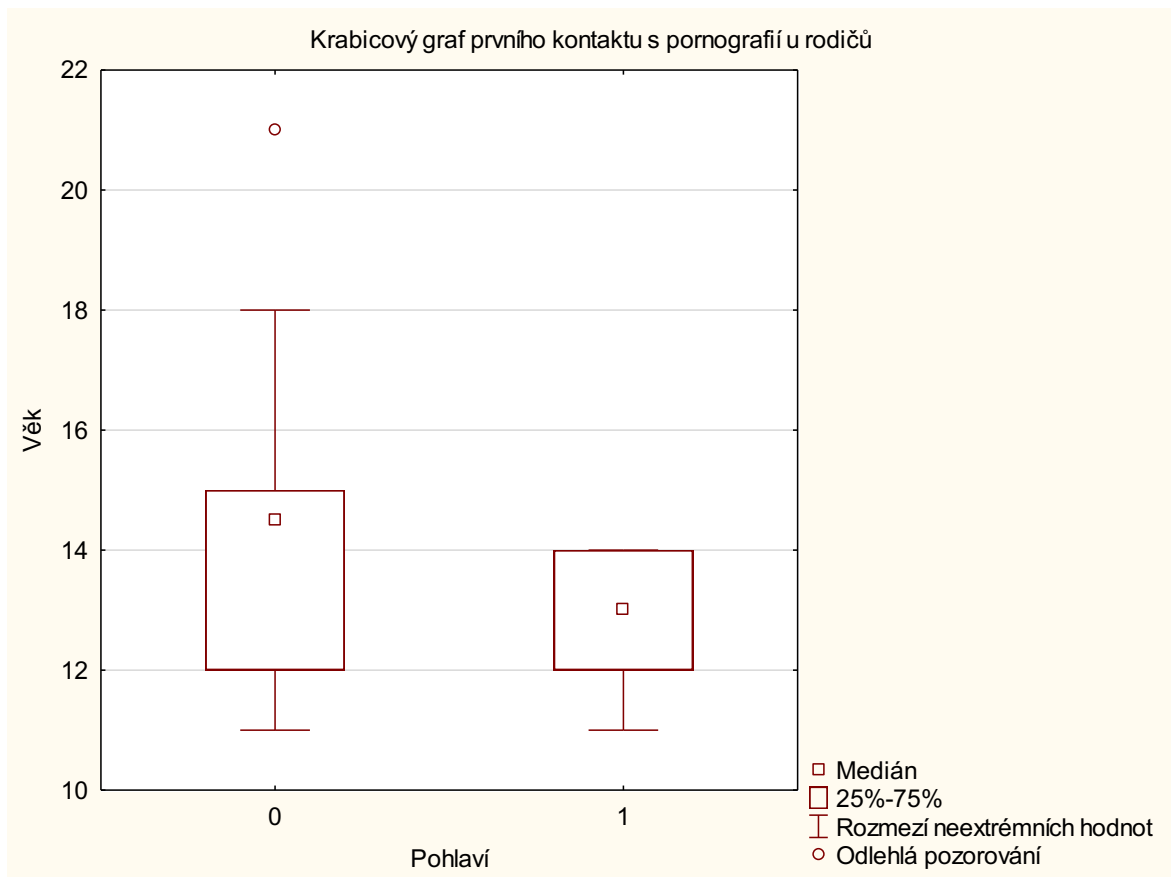
Tab. 8.: Věk prvního kontaktu s pornografií u rodičů a dětí

Skupina	Počet	Průměrný věk	Sm. Odch.	Min. věk	Max. věk
Matky	25	14,20	2,25	11	21
Otcové	8	12,88	1,13	11	14
Dívky	6	9,33	1,03	8	11
Chlapci	10	8,90	0,99	7	10

Graf. 7.: Krabicový graf věku prvního kontaktu s pornografií u dětí (0=dívky, 1=chlapci)

Graf. 8.: Krabicový graf věku prvního kontaktu s pornografií u rodičů (0=matky, 1=otcové)

7.1.3 Analýza: Odhad sebepojetí dětí rodiči a sebepojetí dětí

Vzorek, který v této části analyzujeme, čítá 104 respondentů. Tři rodiče, kteří dotazník vyplnili, nesouhlasili s testováním jejich dětí. Nebyli zařazeni do této části statistického zpracování, jelikož se nám nepodařilo spárovat jejich dotazník s dotazníkem jeho dítěte. Výsledky zpracováváme v T-skórech, s průměrem 50 a směrodatnou odchylkou 10. Orel (2016, s. 104) popisuje výhody T-skórů a východiska analýzy z Raschova modelu. V tabulce č. 9 uvádíme výsledky celkového odhadu sebepojetí rodiči, v tabulce č. 10 sebepojetí dětí dle dotazníku PHCSCS-2. V příloze č. 6 naleznete datovou matici odpovědí rodičů a dětí.

Tab. 9.: Odhad sebepojetí dětí rodiči

Škály	Průměr	Wins. průměr	Medián	Rozptyl	Sm. Odch.
INC	46,96	46,62	47	118,19	10,87
RES	49,50	49,56	49	61,31	7,83
TOT	57,50	57,83	58	38,73	6,22
BEH	56,88	57,10	59	30,03	5,48
INT	58,44	59,00	60	46,72	6,84
PHY	56,15	56,33	57	45,94	6,78
FRE	53,67	53,90	56	78,15	8,84
POP	54,19	54,62	56	61,73	7,86
HAP	55,81	56,38	59	35,77	5,98

Tab. 10.: Sebepojetí dětí

Škály	Průměr	Wins. průměr	Medián	Rozptyl	Sm. Odch.
INC	44,88	44,31	47	75,83	8,71
RES	48,02	47,81	47	77,27	8,79
TOT	53,63	53,94	56	112,12	10,59
BEH	54,04	54,17	56	63,61	7,98
INT	53,29	53,46	57	101,70	10,08
PHY	52,83	53,19	54	83,13	9,12
FRE	51,31	51,35	53	103,43	10,17
POP	51,77	51,83	52	81,20	9,01
HAP	53,00	53,42	55	80,43	8,97

V Tabulce č. 11 prezentujeme rozdíly v jednotlivých škálách mezi rodiči a dětmi. Statisticky významný rozdíl ($p < 0,05$) je v tabulce vyznačen červeně, a to na škále Intelektové a školní postavení (INT) a Štěstí a spokojenost (HAP). Rozdíl na škále Přizpůsobivost (BEH) je na hranici významnosti. Hodnota U patří ke skupině dětí. Uvádíme i size-effect v podobě AUC, kdy v případě TOT je 40% pravděpodobnost, že dítě dosáhne vyššího skóre než rodič.

V porovnání s parametrickou metodou T-test, kterou nevyužíváme z důvodů uvedených v popisu metod analýzy dat, jsme našli signifikantní rozdíl ($p < 0,05$) na škále TOT: (t)=2,27; p=0,03, BEH: (t)= -2,12; p=0,04, INT: (t)= -3,05; p= 0,00 a PHY: (t)= -2,11; p=0,04.

Tab. 11.: Mann Whitney U test: Rozdíl odhadu sebepojetí dětí rodiči a sebepojetí jejich dětí

Škály	Prům.s. pořadí dětí	Prům.s. pořadí rodičů	U	Z	p hodnota	AUC
INC	50,33	54,67	1239,00	-0,73	0,43	0,46
RES	48,25	56,75	1131,00	-1,43	0,15	0,42
TOT	47,34	57,66	1083,50	-1,74	0,08	0,40
BEH	46,89	58,11	1060,50	-1,89	0,05	0,39
INT	45,24	59,76	974,50	-2,45	0,01	0,36
PHY	47,18	57,82	1075,50	-1,79	0,07	0,40
FRE	49,47	55,53	1194,50	-1,02	0,30	0,44
POP	48,33	56,67	1135,00	-1,41	0,15	0,42
HAP	46,92	58,08	1062,00	-1,88	0,04	0,39

*Prům.s.pořadí= průměrný součet pořadí hodnot

Mezipohlavní rozdíl v odhadu sebepojetí dětí rodiči znázorňujeme v tabulce č. 12, pomocí Mann Whitney U testu. Významný rozdíl ($p < 0,05$) se ukázal mezi matkami a otci v Celkovém skóru (TOT), Přizpůsobivost (BEH) a Fyzický zjev (PHY). Hodnota U se vztahuje ke skupině matek.

V tabulce č. 13 porovnááme sebepojetí mezi chlapci a dívkami. Hodnota U patří skupině chlapců.

Tab. 12.: Mann Whitney U test: Rozdíl odhadu sebepojetí dětí rodiči dle pohlaví

Škály	Medián matky	Medián otcové	Prům.s. poř. matek	Prům. s. poř. otců	U	Z	p hodnota	AUC
INC	47	47	24,60	26,86	221,50	-0,08	0,94	0,49
RES	49	47	26,66	18,64	139,00	1,93	0,05	0,31
TOT	57	63	21,89	37,73	102,00	-2,76	0,01	0,23
BEH	56	62	22,11	36,82	112,00	-2,53	0,01	0,25
INT	59	60	23,47	31,41	171,50	-1,20	0,23	0,38
PHY	57	61	22,43	35,55	126,00	-2,22	0,03	0,28
FRE	56	59	22,86	33,82	145,00	-1,79	0,07	0,32
POP	56	60	22,97	33,41	149,50	-1,69	0,09	0,33
HAP	59	59	22,92	33,59	147,50	-1,74	0,08	0,33

Tab. 13.: Mann Whitney U test: Rozdíl sebepojetí dětí dle pohlaví

Škály	Medián Dívky	Medián Chlapci	Prům.s. poř. dívek	Prům. s. poř. chlapců	U	Z	p hodnota	AUC
INC	47	47	27,96	24,92	298,00	0,77	0,44	0,44
RES	48	47	26,87	26,10	327,50	0,17	0,86	0,49
TOT	56	57	26,69	26,30	332,50	0,08	0,93	0,49
BEH	56	56	28,89	23,92	273,00	1,20	0,23	0,40
INT	57	56	26,65	26,34	333,50	0,06	0,95	0,49
PHY	57	54	26,52	26,48	337,00	0,00	1,00	0,50
FRE	55	53	26,52	26,48	337,00	0,00	1,00	0,50
POP	56	50	27,69	25,22	305,50	0,58	0,56	0,45
HAP	55	57	26,70	26,28	332,00	0,10	0,92	0,49

V tabulce č. 14 jsme znázornili korelaci odhadu sebepojetí rodiči a sebepojetí jejich dětí. Významné vztahy mezi rodiči a dětmi jsou opět vyznačeny červeně. Rodiče a děti spolu významně korelují téměř na všech škálách.

Provedli jsme Spearmanův korelační test odhadu sebepojetí matek a otců v porovnání s jejich dětmi, dle pohlaví. Byl nalezen signifikantní vztah pouze mezi chlapci (syny) a jejich matkami na škále (TOT): $r=0,50$; $t=2,48$; $p=0,02$, (INT): $r=0,48$; $t=2,30$; $p=0,03$ a (POP): $r=0,76$; $t=4,97$; $p=0,00$.

Tab. 14.: Spearman r: Těsnost odhadu sebepojetí dětí rodiči a sebepojetí jejich dětí

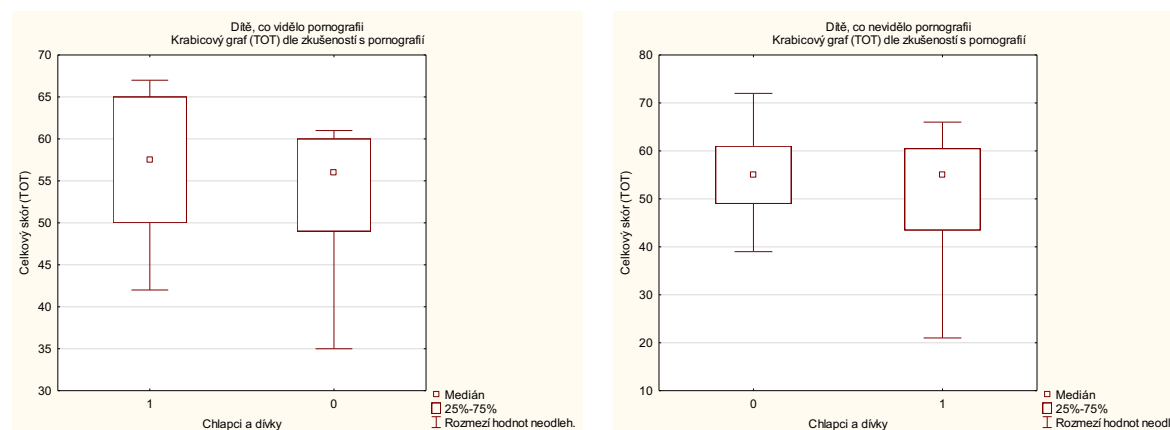
Škály	Spearman r	t	p hodnota
INC	0,30	2,19	0,03
RES	0,24	1,75	0,09
TOT	0,45	3,58	0,00
BEH	0,09	0,60	0,55
INT	0,46	3,71	0,00
PHY	0,42	3,25	0,00
FRE	0,41	3,15	0,00
POP	0,58	5,06	0,00
HAP	0,12	0,88	0,39

V tabulce č. 15 znázorňujeme těsnost vztahu odhadu sebepojetí dětí a sebepojetí dětí, dle zmínění kontaktu s pornografií jejich rodiči. Těsnost vztahu na škále celkového sebepojetí u rodičů a dětí (tučně zvýrazněno), kteří uvádí kontakt s pornografií, je (TOT): $r=0,64$; $t=2,74$; $p=0,0194$. Těsnost vztahu rodičů a dětí, kteří neuvádí kontakt s pornografií, je (TOT): $r=0,39$; $t=2,74$; $p=0,0154$. P hodnota rozdílu je $p=0,2895$. Pro zajímavost znázorňujeme v krabicovém grafu č. 9. a č. 10 rozdíl v Celkovém skóru sebepojetí mezi chlapci a dívkami, dle kontaktu s pornografií.

Tab. 15.: Spearman r: Těsnost odhadu sebepojetí rodiči a sebepojetí dětí, dle kontaktu s pornografií

Škály	Viděly pornografií			Neviděly pornografií		
	Spearman r	t	p hodnota	Spearman r	t	p hodnota
INC	0,42	1,54	0,15	0,27	1,70	0,10
RES	0,11	0,38	0,71	0,29	1,86	0,07
TOT	0,64	2,74	0,02	0,39	2,54	0,02
BEH	0,03	0,11	0,92	0,11	0,67	0,51
INT	0,59	2,41	0,03	0,44	2,99	0,00
PHY	0,63	2,69	0,02	0,32	2,03	0,05
FRE	0,60	2,46	0,03	0,29	1,86	0,07
POP	0,85	5,41	0,00	0,47	3,25	0,00
HAP	0,35	1,26	0,24	0,04	0,25	0,80

Graf. 9., 10.: Sebepojetí dětí dle kontaktu s pornografií, dle pohlaví

7.2 Výsledky ověření platnosti statistických hypotéz

- **H1:** Existuje statisticky významný rozdíl ve věku prvního kontaktu s pornografií mezi dětmi a jejich rodiči.

Hypotézu **přijímáme**. Věk prvního kontaktu s pornografií u rodičů a dětí se významně liší. U rodičů je první kontakt ve 13,88 letech a u dětí v 9,06 letech: $t=11,1$; $p=0,000$.

- **H2:** Existuje statisticky významný rozdíl mezi odhadem sebepojetí rodiči a sebepojetím dětí v Celkovém skóre (TOT) v dotazníku PHCSCS-2.

Hypotézu **nepřijímáme**. Nebyl nalezen signifikantní rozdíl mezi odhadem sebepojetí rodiči a sebepojetím dětí, v Celkovém skóru (TOT): $U=1083,5$; $Z=-1,74$; $p=0,08$; $AUC=0,40$.

- **H3:** Dívky a chlapci se v Celkovém skóre (TOT) v dotazníku PHCSCS-2 signifikantně liší.

Hypotézu **nepřijímáme**. Nebyl nalezen signifikantní rozdíl mezi pohlavím dětí v Celkovém skóru (TOT): $U=332,50$; $Z=0,08$; $p=0,93$; $AUC=0,49$.

- **H4:** Existuje statisticky významný rozdíl v odhadu sebepojetí dětí se mezi matkami a otci v Celkovém skóre (TOT).

Hypotézu **přijímáme**. Existuje statisticky významný rozdíl mezi odhadem sebepojetí dětí u matek a otců v Celkovém skóre (TOT): $U=102,00$; $Z=-2,76$; $p=0,01$; $AUC=0,23$.

- **H5:** Existuje rozdíl v těsnosti vztahu Celkového skóre (TOT) mezi odhadem sebepojetí rodiči a sebepojetím dětí, dle kontaktu s pornografií.

Hypotézu **nepřijímáme**. Těsnost Celkového skóre (TOT) mezi rodiči a dětmi, co uvádí kontakt s pornografií je: $r=0,64$; $t=2,74$; $p=0,0194$ a u rodičů a dětí co neuvádí kontakt s pornografií: $r=0,39$; $t=2,74$; $p=0,0154$. Rozdíl koeficientů r není statisticky významný ($p=0,2895$).

8 DISKUZE

V této části práce shrnujeme výsledky realizovaného výzkumu, a porovnáváme je s teoretickými poznatky uvedenými v první části bakalářské práce. Porovnáváme dosavadní informace s novými, bereme v úvahu různé interpretace výsledků, zmiňujeme slabé a silné stránky realizace a další možnosti a v neposlední řadě praktický význam celé práce.

Podářilo se nám zmapovat povědomí rodičů, o zkušenostech jejich dětí se sexuálními materiály na internetu. Ze souboru 55 rodičů, 29 % ví o tom, že jejich dítě vidělo pornografii. Překvapivý je průměrný věk prvního kontaktu a to v 9,1 letech. Jako nejnižší věk bylo uvedeno 7 let. Oproti tomu Bedrošová, Hlavová, Macháčková, Dědková & Šmahel (2018) uvádí, že pouhé 1 % dětí ve věku 9-10 let mělo v posledním roce kontakt s pornografií. Nicméně 82 % rodičů má povědomí o aktivitách jejich dětí na internetu (Kopecký & Szotkowski, 2018), proto může být věk prvního kontaktu i nižší nebo je vyšší počet dětí, které se s pornografií ve věku do 12 let setkaly. Můžeme si povšimnout trendu snižování věkové hranice prvního kontaktu s pornografií. Jedním z důvodů je dřívější poskytnutí dítěti mobilní telefon nebo tablet s internetem (Kopecký & Szotkowski, 2018).

Rodiče z výzkumného souboru uvedli svůj první kontakt s pornografií průměrně ve 13,9 letech (což je okolo roku 1991). Ybarra & Mitchell (2005) zjistili, že pouze 8 % dětí ve věku 10-13 let vidělo pornografii. Wolak, Mitchell, & Finkelhor (2007) nezáměrný kontakt s pornografií u 17 % chlapců ve věku 12-13 let. Livingstone et al. (2014) uvádí 17 % dětí, vystavených online sexuálními materiály na internetu. Ševčíková et al. (2014) zjišťovali v souboru dětí ve věku 11-17 let vystavení online sexuálními materiály, kde s tím mělo zkušenost 57 % respondentů (napříč celou věkovou kategorií, do 12 let se to bude týkat menší části dětí).

Na výzkumu Rothman (2017) jsme využili otázky ke zjištění nejčastějších reakcí rodičů na to, když zjistili, že jejich dítě vidělo pornografii. Většina rodičů (38 %) našlo odkaz v historii internetového prohlížeče, 37 % se to dozvědělo přímo od svého dítěte a 25 % rodičů své dítě vidělo přímo. Velkým pozitivem je, že rodiče v 94 % reagovali snahou dítěti vysvětlit a objasnit situaci, ač byly děti z 25 % vyděšené a aktivitu ukončily nebo naopak 25 % dětí mělo o informace zájem.

Vzhledem k citlivosti tématu bychom z etických důvodů neměli dítě do 12 let přímo konfrontovat s otázkou, zdali vidělo sexuální materiály na internetu. I pro rodiče jsou tato témata velmi intimní, proto se i v této práci zaměřujeme na edukaci a prevenci již v raném věku. Uvedli jsme některé internetové i knižní zdroje, kde se rodiče mohou inspirovat, popřípadě nalézt kontakty pro pomoc či ohlášení nepříjemné situace (např. Linka bezpečí, 2019; Saferinternet, 2019; Prepare & Prevent, 2018).

Uvádíme i některá rizika, která souvisí se sledováním pornografie, zejména u dětí, kterými je vznik závislosti, sledování v pornohercích určité modely mužské a ženské erotiky nebo zkreslení pohledu na sex (Weiss et al., 2010). Další riziko je utvoření si více liberálnějšího a volnějšiho přístupu k sexu Peter & Valkenburg (2006, in Ševčíková et al., 2014) nebo sociální izolace, deprese či rozvoj hostility k ženám (Malíková, 2012).

Nikdo z rodičů neuvedl zkušenost, při které by se jejich dítě setkalo s kybergroomingem nebo sextingem.

Častější sledování pornografie může souviset s některými osobnostními faktory, například s nižší sebedůvěrou, depresí či úzkostí (Ševčíková et al., 2014) nebo s tendencí vyhledávat nové zážitky (Peter & Valkenburg, 2010). Rozhodli jsme se tedy zkoumat sebepojetí dětí v souvislosti se sledováním pornografie. Na výzkum lze nahlížet ve dvou rovinách. Jednak využít odhad sebepojetí dětí rodiči jako ukazatel těsnosti vztahu mezi nimi a jejich dětmi (a prokázat možnou souvislost s povědomím rodičů o svých dětech a pornografii). A za druhé hledání odlišností v celkovém sebepojetí mezi dětmi, které pornografii viděly a které ne. Dále jsme chtěli doplnit poznatky pro další rozvoj metody Piers-Harris 2 (Obereignerů et al., 2015), která je velmi komplexním a efektivním ukazatelem celkového sebepojetí dětí, i jeho subčástí.

Existuje velmi málo výzkumů, které by porovnávaly odhad sebepojetí dětí rodiči a jejich reálné sebepojetí. Bylo zjištěno, že rodiče nadhodnocují své děti (Spinath & Spinath, 2005; Havigerová, 2014). Dle našeho zjištění se rozdíl v odhadu sebepojetí dětí a reálné sebepojetí dětí signifikantně neliší v celkovém skóru (TOT: $p=0,08$; $AUC=0,40$). K významnému rozdílu dochází pouze na škále Intelektové a školní postavení (INT: $r=0,01$; $AUC=0,36$) a Štěstí a spokojenost (HAP: $r=0,04$; $AUC=0,39$). Hodnoty „area under curve“, tedy AUC, nám říkají, jaká je pravděpodobnost, že bude mít dítě vyšší skóre než jeho rodič.

V našem výzkumu se potvrdilo, že rodiče své děti nadhodnocují, ač ne signifikantně ve všech škálách (pouze ve zmíněných INT a HAP). Porovnání odhadu matek a otců přineslo výrazné nadhodnocování dětí jejich otci (TOT: $p=0,01$; $AUC=0,23$). Ač Cakirpaloglu & Včelařová (2018) zjistili, že otcové výsledky svých dětí spíše podhodnocují (v kognitivních schopnostech), v našem souboru sebepojetí dětí významně nadhodnocují. Pravděpodobně se jedná o konkrétní povahu toho, co odhadují.

Vzhledem k velkému množství dat jsme neprováděli faktorovou analýzu ani porovnání jednotlivých položek, nicméně jsme si v průběhu vyhodnocování všimli téměř vždy položky č. 30 „Rodiče ode mě očekávají příliš mnoho“, jejíž odpověď byla velmi často odlišná u rodičů a dětí. Rodiče téměř vždy zaškrtnli odpověď „NE“, ačkoliv děti zaznamenaly „ANO“.

Celkové sebepojetí se neliší u dívek a chlapců ve věku 9-12 let. Nebyl nalezen signifikantní rozdíl v žádné škále (největší rozdíl v součtu pořadí hodnot byl na škále Přizpůsobivost (BEH: $p=0,23$; $AUC=0,40$). Můžeme potvrdit zjištění Orla (2016), který nepotvrdil trend v rozdílu sebepojetí dle pohlaví nebo věku. Vágnerová (2012) zmiňuje mírný pokles úrovně sebepojetí v období dospívání, který se při užití metody PHSCS-2 nepotvrdil. Sebepojetí se ani neodlišuje na základě kontaktu s pornografií. Možné vysvětlení je, že děti zažily pouze epizodické vystavení pornografii a pokud ji sledují záměrně, nemá zatím vliv na jejich sebepojetí.

Rodiče, kteří uvádí zkušenost jejich dětí s online pornografickým materiálem, mají těsnější odhad sebepojetí s jejich dětmi než ti, co ho neuvádí, ač rozdíl není statisticky významný ($p=0,29$). Zdá se, že využití této metody k určení míry povědomí rodičů o aktivitách jeho dítěte může mít potenciál a mohli bychom uvažovat o možnostech dalšího zkoumání. U první skupiny 78 rodičů a dětí (s kontaktem dítěte s pornografií) je těsnost vztahu ($r=0,64$) a u druhé skupiny 26 rodičů a dětí (bez kontaktu s pornografií) je těsnost vztahu ($r=0,39$). Těsnost odhadu sebepojetí rodičem nevnímáme jako statisticky významný prediktor pro povědomí o aktivitách jejich dětí. Při příštím výzkumu bychom mohli uvést i validizační otázku, do jaké míry si rodič myslí, že správně odhaduje sebepojetí svého dítěte. Následné porovnání by mohlo přinést také zajímavé výsledky. Zajímavé zjištění by to mohlo být pro rodiče dětí, kteří si mohou myslet, že velmi dobře znají sebepojetí svého dítěte.

V závěru diskuze chceme upozornit na možné limity práce, týkající se metody, zpracování dat či ošetření anonymity. Limity týkající se výzkumného vzorku nalzáme v nevyváženém počtu zúčastněných matek a otců, jelikož se třídních schůzek obecně účastní více matky. Byli osloveni všichni rodiče bez ohledu na to, jestli mělo jejich dítě zkušenost s pornografií, i výsledky poukazují na větší počet rodičů, které s tím zkušenost nemají.

Mohli bychom zmínit i nízký počet respondentů, nicméně je nutné brát v úvahu náročnost sběru dat a nutný informovaný souhlas pro testování dětí rodičů. Naším cílem bylo zmapovat míru sledování pornografie dětmi a srovnání odhadu sebepojetí dětí rodiči a sebepojetí dětí, proto jsme neoslovovali školy ve všech krajích pro dosažení reprezentativního vzorku. Abychom zamezili přímému ovlivnění dětí rodiči, provedli jsme šetření každé skupiny zvlášť. Mohlo to zvýšit pravděpodobnost upřímného a pravdivého vyplnění obou testových baterií. Cílem bylo také eliminovat nežádoucí proměnné, které by mohly mít vliv na výsledky dotazníku sebepojetí u dětí. Právě sjednocením podmínek pro administraci jsme nedali prostor problémům jako nedostatek soukromí, hluk, nedostatek prostoru, nutnost přerušování vyplňování, neporozumění otázce či strach z odhalení odpovědí. Vzhledem k malým skupinkám při testování měly děti dostatek soukromí a prostor na otázky v průběhu testování. Účast byla dobrovolná.

Mezi limity zpracování dat patří užití „slabých“ testů, jako je například Spearmanův korelační koeficient. Vzhledem k povaze vzorku jsme zvolili metodu převádějící hodnoty na pořadí, čímž jsme zamezili ovlivnění výsledku extrémními hodnotami. Mohli bychom použít silnější test (například Pearsonův korelační koeficient) nebo navýšit počet rodičů, kteří mají povědomí o zkušenostech dětí s pornografií, abychom porovnávali početně vyvážený vzorek.

Otázka anonymity je také limitem této práce, vzhledem k nutnosti znát jména dětí, které se mohly zúčastnit testování. Z toho důvodu rodiče museli uvést příjmení dítěte, které se mohlo zařadit do seznamu a následně být otestováno. Uvedení jména sloužilo pouze k tomuto účelu, pro spárování dotazníků a analýzu dat, sloužily specifické kódy.

Jinou možností, jak zajistit větší anonymitu při sběru dotazníků, je distribuce v obálkách, ve kterých by byl zvlášť dotazník a zvlášť informovaný souhlas. Hrozí zde ale opomenutí vyplnění jedné části baterie a zvýšení nákladů na produkci testových materiálů. Podobnou metodou bychom mohli rozdat obálku s dotazníky jak pro dítě, tak pro rodiče najednou, čímž ale hrozí ovlivnění dítěte při vyplňování.

V dalších výzkumech by proto bylo vhodné vylepšit metodu, jak získat souhlasy od rodičů, aniž by museli vpisovat jména přímo do dotazníku. Variantou je vytvořit online formulář, kde by rodiče zaznamenaly jména svých dětí, čímž by dali souhlas k testování. Odevzdali by anonymně dotazník pouze s číselným kódem. Jako limity bychom měli zmínit i možné chyby ve zpracování dat a vlivy skrytých proměnných, které jsme se snažili eliminovat sjednocením vyhodnocovacích postupů a jednotného průběhu administrace.

I přes problematiku uvádění jmen do dotazníků rodiče poskytli souhlasy a podělili se o cenné informace týkající se zkušeností se sexuálními materiály na internetu jejich dětí a sebepojetí. Výhodou byl osobní kontakt s rodiči při distribuci dotazníků, kdy jsme jim vysvětlili důvod uvádění jmen přímo na dotazník a mohli jsme neprodleně reagovat na dotazy či připomínky. K těmto účelům byl rodičům poskytnut kontakt na výzkumnici, který byl ve dvou případech rodiči využit.

Práce je pro praxi přínosná zmapováním prevalence sledování pornografie dětmi do 12 let. Chtěli jsme zejména poukázat na důležitost komunikovat s dětmi o pornografii na internetu již ve věku 7-9 let (Jenson, Poyner & Fox, 2014), ač se to může zdát brzy. Neměli bychom opomínat ani riziko kybergroomingu a sextingu, i přes to, že se více týká dospívajících (Bedrošová, Hlavová, Macháčková, Dědková, & Šmahel, 2018). V dubnu 2019 se uskuteční besedy nejen pro rodiče zúčastněné výzkumu, ale i pro další zájemce. Seznámíme je s výsledky výzkumu, a hlavně zpracujeme informační list se shrnutými poznatky ohledně tematiky sexuálních materiálů na internetu.

Dalším přínosem práce je získání informací o odhadu sebepojetí dětí rodiči, který může odhalit, jak moc si je rodič vědom toho, jak se jeho dítě vnímá, hodnotí a cítí. Dle našeho názoru je dotazník sebepojetí dětí a adolescentů Piers-Harris 2 využitelný například pro terapeutické účely, kdy metoda odhalí, jak moc je rodič objektivní v odhadu sebepojetí jeho dítěte. Dle našeho názoru rozdílné vnímání sebepojetí dítěte může způsobit vyvíjení většího tlaku na dítě nebo naopak přehlížení problematického chování, které dítě samo v dotazníku reflektuje.

9 ZÁVĚR

Věkový posun prvního kontaktu s pornografií u dětí, se oproti jejich rodičům posunul o 4,8 let dolů. Rodiče se poprvé setkali s pornografií průměrně ve 13,9 letech, jejich děti v 9,1 letech. Z celého souboru má 29 % rodičů zkušenost, že jejich dítě ve věku 9-12 let mělo kontakt s pornografií na internetu. Ve většině případů (38 %) našli rodiče stopy v historii internetového prohlížeče nebo se jim dítě svěřilo (37 %). Ostatní rodiče (25 %) své děti při sledování pornografie viděli.

Nejčastější reakcí rodičů při zjištění, že dítě vidělo pornografii, byla snaha o vysvětlení nebo objasnění situace (94 %) anebo ignorování situace (6 %). Děti reagovaly zájmem o vysvětlení toho, co právě viděly (25 %) nebo byly zděšené a šokované (25 %). Jiné byli znechucené nebo si o tom s rodiči chtěli povídat. 13 % dětí mělo strach z reakce rodičů a 12 % dětí situaci ignorovalo. Žádný z rodičů neuvádí zkušenost s kybergroomingem nebo sextingem.

V odhadu sebepojetí dětí se rodiče v Celkovém skóru (TOT) významně neliší od sebepojetí svých dětí. Významný rozdíl mezi odhadem sebepojetí rodiči a sebepojetím dětí, je na škále Popularita (POP) a Štěstí a spokojenost (HAP). Rodiče ve všech škálách nadhodnocují své děti, ne ale signifikantně.

Odhad matek a otců se významně liší v Celkovém skóru (TOT), Chování a přizpůsobivost (BEH) a Fyzický zjev (PHY), kdy otcové významně nadhodnocují své děti, oproti matkám. Nejtěsnější vztah odhadu sebepojetí rodiči a sebepojetím dětí, je mezi matkami a syny, na škále (TOT), (INT) a (POP).

Mezi dívkami a chlapci není signifikantní rozdíl v Celkovém skóre (TOT), ani v jiných škálách. Neliší se ani na základě zkušenosti s pornografií na internetu.

Rodiče, kteří uvádí, že jejich dítě mělo kontakt s pornografií, mají pozitivnější korelaci s celkovým sebepojetím svých dětí (TOT: $r=0,64$). Těsnější vztah sledujeme i na všech dalších škálách, rozdíl korelačního koeficientu ale není statisticky významný ($p=0,29$). Ti, kteří takovou zkušenost neuvádí, korelují (TOT: $r=0,39$), v Celkovém skóre dotazníku PHSCS-2.

10 SOUHRN

Tato práce se mapuje zkušenosti dětí se sexuálními obsahy na internetu, z pohledu jejich rodičů. Dále se zabývá odhadem sebepojetí dětí rodiči a sebepojetím dětí. Cílí na věkovou skupinu dětí ve věku 9-12 let a jejich rodiče.

V teoretické části práce definujeme střední školní věk, který dle Vágnerové (2012) trvá od 8/9 let do 11/12 let. Základními charakteristikami tohoto období jsou dle Thorové (2015) rozvoj fyzické zdatnosti vrchol reakčních schopností. Dle Matějčka (2005) si děti utváří postoje ostatním dětem, vyvíjí se identita a myšlení se pomalu přesouvá z fantazie do reality. Dítě má novou sociální roli školáka a učí se ovládat svou emoční reaktivitu (Langmeier & Krejčířová). V popisu středního školního věku se zaměřujeme se na psychosexuální a sociální vývoj.

V další části shrnujeme poznatky o sebepojetí, jeho vývoji a faktorech. Vliv na jeho vývoj mají informace získané při styku s druhými lidmi, kultura a vlastní introspekce a sebereflexe (Thorová, 2015). Ve středním školním věku mají významnou roli při utváření sebepojetí u dětí jejich rodiče, následně autority ve škole a spolužáci. Rodiče nastavují dítěti pomyslné zrcadlo a tím mu ukazují jeho vlastní hodnotu (Langmeier & Krejčířová, 2013). Jako významný prediktor úrovně sebehodnocení považuje Orel (2016) rodičovskou oporu a vliv vrstevníků. Sebepejetí se dá měřit metodou Piers-Harris 2, dotazníkem sebepojetí dětí a adolescentů (PHSCS-2). Výrost & Slaměník (2018) zmiňují komplexnost, provázanost a multifacetovost sebepojetí, proto celkové sebepojetí zjišťujeme pomocí jednotlivých aspektů, jako chování, vzhled, intelekt, úzkost, popularita a štěstí (Obereignerů et al, 2015). Popisujeme odhad sebepojetí rodiči, kterým se zabývali například Spinath & Spinath (2005), Havigerová (2014) a Včelařová & Cakirpaloglu (2018).

V poslední části uvádíme informace o online pornografii, kterou definujeme jako znázorňování sexuálních motivů za účelem vyvolat pohlavní vzrušení Hanušová (2006, in Raboch & Slovák, 1995). Poukazujeme i na právní aspekty pornografie a na to, jakým způsobem rodiče omezují dětem dostupný obsah na internetu (Kopecký & Szotkowski, 2018). Dle Livingstone (2014) 28 % českých dětí ve věku 9-16 let mělo kontakt s online pornografií.

Dle Štulhofera, Jelovici & Ružiče (2008) průměrně v 10,3 letech u mužů a v 11,3 letech u žen. Zmiňujeme také rizika a důsledky sledování pornografie dětmi a uvádíme souvislosti s některými osobnostními faktory. V neposlední řadě jsme udělali souhrn informačních kanálů a stránek, kde mohou rodiče čerpat informace nebo rady, jak a před čím své děti na internetu chránit. V závěru stručně zmiňujeme kybergrooming a sexting, se kterými se děti také mohou setkat.

Ve výzkumné části práce se zabýváme otázkami zkušenosti dětí se sexuálními obsahy na internetu z pohledu rodičů. Zjišťujeme i věk prvního kontaktu rodičů s pornografií. Využíváme dotazník vlastní konstrukce k získání povědomí o základních demografických údajích rodičů a dětí, následně ke zmapování zkušeností dětí se sexuálními materiály na internetu, z pohledu rodičů. Jako druhou metodu využíváme dotazník sebepojetí dětí a adolescentů Piers-Harris 2, který vyplňují rodiče a děti zvlášť. Testování proběhlo na dvou základních školách v Praze a někteří respondenti se zúčastnili mimo instituci. Celkový počet respondentů je 107. Distribuce dotazníků probíhala během třídních schůzek, kde jsme oslovili rodiče ve 4. a 5. třídě. Testování dětí proběhlo zvlášť na základě udělených informovaných souhlasů.

Na základě výsledků analýzy jsme zjistili, že většina rodičů nemá povědomí o kontaktu jejich dítěte s pornografií na internetu, nicméně 29 % o nějakém kontaktu ví. Popsali jsme blíže okolnosti, za jakých se rodiče o kontaktu s pornografií dozvěděli, jak reagovali oni a jak jejich děti. Porovnali jsme průměrný věk prvního kontaktu s pornografií u dětí a rodičů a zmapovali tehdejší sexuální výchovu rodičů. Popsali jsme také odhad sebepojetí dětí rodiči a porovnali ho se sebepojetím jejich dětí. Odhad celkového sebepojetí se neliší mezi rodiči a dětmi, významný rozdíl nalezneme pouze na škále popularita a štěstí a spokojenost. Dále jsme porovnali obě skupiny dle pohlaví a mezi sebou, kdy jsme zjišťovali míru nadhodnocování mezi matkami a otci a odlišnosti sebepojetí u dívek a chlapců. Zjišťovali jsme také těsnost vztahu odhadu sebepojetí a sebepojetí dětí, i na základě zkušenosti s pornografií. Ač měli rodiče a děti uvádějící kontakt s pornografií těsnější vztah než ti, co kontakt neuváděli, nebyl mezi nimi nalezen signifikantní rozdíl.

Velkým přínosem práce je souhrn informací o sledování pornografie dětmi a důsledcích této aktivity. Další výhodou je využití metody Piers-Harris 2, která má normy pro českou populaci dětí a dospívajících, a mohli jsme tak zjistit odhad sebepojetí dětí rodiči. Uskuteční se také informační beseda pro rodiče na obou školách, která se koná v dubnu a září 2019.

LITERATURA

1. Ata, S., & Yağan Güder, S. (2018). Parents' attachment to their children and their level of interest in them in predicting children's self-concepts. *Early Child Development and Care*, 1–14, doi:10.1080/03004430.2018.1461092
2. Bedrošová, M., Hlavová, R., Macháčková, H., Dědková, L., & Šmahel, D. (2018). *České děti a dospívající na internetu: Zpráva z výzkumu na základních a středních školách*. Projekt EU Kids Online IV – Česká republika. Brno: Masarykova univerzita. Získáno 10. února 2019 z https://irtis.muni.cz/media/3120797/eu_kids_online_report.pdf
3. Blatný, M. (2016). *Psychologie celoživotního vývoje*. Praha: Univerzita Karlova
4. Blatný, M. et al. (2010). *Psychologie osobnosti, hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada
5. Blatný, M. & Plháková, A. (2003). *Temperament, inteligence, sebepojetí*. Brno: PSŮ AV ČR, Sdružení SCAN
6. Boies, S. C., Knudson, G., & Young, J. (2004). The Internet, Sex, and Youths: Implications for Sexual Development. *Sexual Addiction & Compulsivity*, 11(4), 343–363, doi:10.1080/10720160490902630
7. Budíková, M., Králová, M., & Maroš, B. (2010). *Průvodce základními statistickými metodami*. Praha: Grada Publishing
8. Cline, V. B. (2001). *Pornography's Effects on Adults and Children*. Získáno 20. února 2019 z <https://www.scribd.com/doc/20282510/Dr-Victor-Cline-Pornography-s-Effects-on-Adults-and-Children>
9. Daneback, K., Træen, B., & Månsson, S.-A. (2008). Use of Pornography in a Random Sample of Norwegian Heterosexual Couples. *Archives of Sexual Behavior*, 38(5), 746–753, doi:10.1007/s10508-008-9314-4
10. Del Giudice, M. (2014). Middle Childhood: An Evolutionary-Developmental Synthesis. *Child Development Perspectives*, 8(4), 193–200, doi:10.1111/cdep.12084
11. Dostál, D. (2018). *Statistické metody v psychologii*. Nepublikovaná skripta. Univerzita Palackého v Olomouci

12. Dunn, N., Shields, N., Taylor, N. F., & Dodd, K. J. (2009). Comparing the self concept of children with cerebral palsy to the perceptions of their parents. *Disability and Rehabilitation: An International, Multidisciplinary Journal*, 31(5), 387–393, doi:10.1080/13682820802052125
13. E-bezpečí. (2019). Přehledové listy projektu Bud' v bezpečí. Získáno 27. února 2019, z <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/kybergrooming/34-o-projektu-1/o-projektu/925-materialy>
14. Enough is enough. (2019). *Statistics: Youth & Porn*. Získáno z <https://enough.org/stats-youth-and-porn>
15. Ferjenčík, J. (2010). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu, 2. vydání*. Praha: Portál
16. Flood, M. (2007). Exposure to pornography among youth in Australia. *Journal of Sociology*, 43(1), 45–60, doi:10.1177/1440783307073934
17. Fight the new drug. (2018). Získáno z <https://fightthenewdrug.org/overview/>
18. Generátor náhodných čísel. (15. srpna 2018). Získáno z <https://www.itnetwork.cz/javascript-online-generator-nahodnych-random-cisel-se-zvolitelnym-rozsahem>
19. Georgiou, N. A., Stavrinides, P., & Georgiou, S. (2016). Parenting and Children's Adjustment Problems: The Mediating Role of Self-Esteem and Peer Relations. *Emotional & Behavioural Difficulties*, 21(4), 433–446. doi:10.1080/13632752.2016.1236228
20. Graaf, H., & Rademakers, J. (2006). Sexual Development of Prepubertal Children. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 18(1), 1–21, doi:10.1300/J056v18n01_01
21. Hanušová, J. (2006). *Sexuální zneužívání*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí o.p.s.
22. Hare, K., Gahagan, J., Jackson, L., & Steenbeek, A. (2014). Perspectives on “Pornography”: Exploring sexually explicit Internet movies' influences on Canadian young adults' holistic sexual health. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 23(3), 148–158, doi:10.3138/cjhs.2732
23. Hartl, P., & Hartlová, H. (2016). *Psychologický slovník, třetí aktualizované vydání*. Praha: Portál

24. Havigerová, J. M. (2014). *Vyhledávání nadaných dětí v předškolním věku: Škála charakteristik nadání a její adaptace na české podmínky*. Praha: Grada
25. Hayes, N. (2014). *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál
26. Hendl, J. (2015). *Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat, páté, rozšířené vydání*. Praha: Portál
27. Holiček, B. (2018). Na hory-film Seznam se bezpečně. Získáno 26. února 2019 z <https://www.youtube.com/watch?v=ern7sJfswRM>
28. InternetHelpLine. (2007). Linka bezpečí (video). Získáno 25. února 2019 z <https://www.youtube.com/watch?v=NDn8l-QUbcs>
29. Jedlička, R. (2017). *Psychický vývoj dítěte a výchova: jak porozumět socializačním obtížím*. Praha: Grada
30. Jenson, A. K., Poyner, G., & Fox, D. (2014). *Good Pictures Bad Pictures: Porn-Proofing Today's Young Kids*. Glen Cove Press
31. Kaspera, T., Shorta, M., & Milam, A. (2014) "Narcissism and Internet Pornography Use." *Journal of Sex & Marital Therapy*. Vol. 41 (5), doi:10.1080/0092623X.2014.931313
32. Kopecká, I. (2011). *Psychologie I. díl: Učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada
33. Kopecký, K., & Krejčí, V. (2010). *Rizika virtuální komunikace*. Olomouc: Net University. Získáno 10. listopadu 2018 z https://www.zsmalse.cz/phprs/storage/enebezpeci_a5_3.pdf
34. Kopecký, K., & Szotkowski, R. (2018). *Rodič a rodičovství v digitální éře*. Nerepublikováno. doi:10.13140/rg.2.2.27248.30721
35. Kopecký, K., & Szotkowski, R. (2017). *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru 2017*. doi:10.13140/rg.2.2.16989.20966. Získáno z https://www.researchgate.net/publication/317561565_Sexting_a_rizikove_seznamovani_ceskych_deti_v_kyberprostoru_2017?channel=doi&linkId=593fd42da6fdcc1b10bc5b60&showFulltext=true
36. Landripet, I., & Štulhofer, A. (2015). Is Pornography Use Associated with Sexual Difficulties and Dysfunctions among Younger Heterosexual Men? Získáno 21. února 2019 z <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/jsm.12853>
37. Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2013). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada

38. Larsson, I., & Svedin, C.G. (2002). *Sexual Experiences in Childhood: Young Adults' Recollections*. 31(3), 263–273, doi:10.1023/a:1015252903931
39. Linka bezpečí. (21. února 2019). Získáno z <http://www.linkabezpeci.cz>
40. Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K. (2011). *EU Kids Online: final report 2011*. Získáno 26. února 2019 z <http://eprints.lse.ac.uk/45490/1/EU%20Kids%20Online%20final%20report%202011%28lsero%29.pdf>
41. Livingstone, S., Kirwil, L., Ponte, C., & Staksrud, E (2013) In their own words: what bothers children online? with the EU Kids Online Network. *EU Kids Online, London School of Economics & Political Science, London, UK*. Získáno 22. února 2019 z <http://eprints.lse.ac.uk/48357/1/In%20their%20own%20words%20%28lsero%29.pdf>
42. Livingstone, S., Mascheroni, G., Ólafsson, K., & Haddon, L. (2014). Children's online risks and opportunities: Comparative findings from EU Kids Online and Net Children Go Mobile, November. Získáno 15. srpna 2018 z http://eprints.lse.ac.uk/60513/1/_lse.ac.uk_storage_LIBRARY_Secondary_libfile_shared_repository_Content_EU%20Kids%20Online_EU%20Kids%20Online-Children%27s%20online%20risks_2014.pdf
43. Malíková, B. et al. (2012). *Sexuální vyžívání a internet*. Děti a online rizika, sborník studií. Sdružení Linka bezpečí. Získáno 11. listopadu 2019 z <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1378730032.pdf>
44. Matějček, Z. (2005). *Výbor z díla*. Praha: Nakladatelství Karolinum
45. Mareška, P. (2016). *ROC křivky v hodnocení kreditního rizika*. Diplomová práce. Masarykova univerzita
46. Ministerstvo školství. (15. srpna 2018). *Novinky školního roku 2018/2019*. Získáno z <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/novinky-skolního-roku-2018-2019>
47. Mobilenet. (27. února 2019). *Špatný online zážitek děti většinou s rodiči nesdílí, ukazuje výzkum*. Získáno z <https://mobilenet.cz/clanky/spatny-online-zazitek-deti-vetsinou-s-rodici-nesdili-ukazuje-vyzkum-37087>
48. Muller, M. (2014). *Jak ochránit děti před pornografií na internetu*. Praha: Portál

49. Národní centrum bezpečnějšího internetu. (2012). *Kybergrooming a kyberstalking- Metodický materiál pro pedagogické pracovníky*. Získáno 26. února 2019 z <http://www.kmol.cz/KMOL/www.saferinternet.cz/viewdownload/4/13.html>
50. Nolen-Hoeksema, S. (2012). *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda* (Vyd. 3., přepracované). Praha: Portál.
51. Novinky.cz. (2009). *Učitelka z porna je stihána, protože se nechala natáčet nezletilým*. Získáno 27. února 2019 z <https://www.novinky.cz/krimi/164192-ucitelka-z-porna-je-stihana-protoze-se-nechala-natacet-nezletilym.html>
52. Obereignerů, R. et al. (2017). *Sebepojetí dětí a adolescentů*. Univerzita Palackého v Olomouci, doi:10.5507/ff.17.24452012
53. Obereignerů, R. et al. (2015). *Dotazník sebepojetí dětí a adolescentů PHCSCS- 2, I. české vydání*. Praha: Hogrefe-TestCentrum
54. Orel, M. (2016). *Vývoj a souvislosti položek sebepojetí dětí a adolescentů v České republice*. dizertační práce (Ph.D.). Univerzita Palackého v Olomouci. Získáno 18. listopadu 2018 z https://theses.cz/id/raf7ys/Orel_-_disertace_-_PhD_2016_-_FINLN_VERZE_-_pdf.pdf
55. Orel, M. et al. (2016). *Psychopatologie: Nauka o nemocech duše, 2., aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Grada
56. Orth, U. (2018). The family environment in early childhood has a long-term effect on self-esteem: A longitudinal study from birth to age 27 years. *Journal of Personality and Social Psychology*, 114(4), 637–655. Získáno 10. listopadu 2018 z <https://doi.org/10.1037/pspp0000143.supp>.
57. Peter, J., & Valkenburg, M. P. (2010). The Use of Sexually Explicit Internet Material and Its Antecedents: A Longitudinal Comparison of Adolescents and Adults. *Arch Sex Behav* (2011) 40:1015–1025, doi:10.1007/s10508-010-9644-x
58. Piers, V.E., Shemmashian, K. S., Herzberg, S. D., & Harris, B. D. (2018). *Piers-Harris Self-Concept Scale - Third Edition (Piers-Harris 3)*. Získáno 4. února 2019, z <https://www.pearsonclinical.ca/en/products/product-master/item-586.html>
59. Playzone. (16. února 2019). Získáno z <https://www.playzone.cz/cs/fortnite>.
60. PornHub. (2019). Přehled za rok 2018. Získáno z <https://www.pornhub.com/insights/2018-year-in-review#countries>
61. PornHub. (2018). Přehled za rok 2017. Získáno z <https://www.pornhub.com/insights/2017-year-in-review>

62. Praha.eu. (2018). *Výběr škol*. Získáno 16. února 2019 z <http://www.praha.eu/extranet/skola-war/skoly.jsp>
63. Prepare & Prevent. (2018). Získáno 16. února 2019 z <https://protectyoungminds.org>
64. Rothman, E. F., Paruk, J., Espensen, A., Temple, J. R., & Adams, K. (2017). *A Qualitative Study of What US Parents Say and Do When Their Young Children See Pornography*. *Academic Pediatrics*, 17(8), 844–849, doi:10.1016/j.acap.2017.04.014
65. Řehan, V. (2007). *Sociální psychologie*, 1. vydání. Skripta
66. Říčan, P. (2015). *Psychologie osobnosti*, 6. vydání. Praha: Grada Publishing
67. Sabina, C., Wolak, J., & Finkelhor, D. (2008). The Nature and Dynamics of Internet Pornography Exposure for Youth. *CyberPsychology & Behavior*, 11(6), 691–693. doi:10.1089/cpb.2007.0179
68. Saferinternet. (21. února 2019). Získáno z <https://bezpecne-online.saferinternet.cz/pro-rodice-a-ucitele>
69. Say NO. (2017). Řekni „NE“!. Získáno z <https://www.saferinternet.cz/item/64-say-no.html>. Odkaz pouze na video: <https://www.youtube.com/watch?v=5ttHYODhenY>
70. Slovník cizích slov. (2019). *Gyroskop*. Získáno z <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/gyroskop>
71. Slovník synonym. (2018). Získáno z <http://www.slovník-synonym.cz/web.php/slovo/nesmely>
72. Spinath, B., & Spinath, M. F. (2005). Development of self-perceived ability in elementary school: the role of parents' perceptions, teacher evaluations, and intelligence. *Cognitive Development* Volume 20, Issue 2, April–June 2005, doi:10.1016/j.cogdev.2005.01.001
73. Stretti, S., Kaňák, J., Drábek, T., Krčmářová, B., & Kniha, M. (2017). *Děti a jejich sexualita – rádce pro rodiče a pedagogy*. Praha: CPress, Albatros Media
74. Svoboda, F. (2014). *Trestněprávní aspekty pornografie*. Diplomová práce. Právnická fakulta, Katedra trestního práva
75. Ševčíková, A. et al. (2014). *Děti a dospívající online. Vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada Publishing

76. Štulhofer, A., Jelovica, V., & Ružić, J. (2008). Is Early Exposure to Pornography a Risk Factor for Sexual Compulsivity? Findings from an Online Survey among Young Heterosexual Adults. *International Journal of Sexual Health*, 20(4), 270–280. doi:10.1080/19317610802411870
77. Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing
78. Træen, B., Nilsen, T. S., & Stigum, H. (2006). Use of pornography in traditional media and on the internet in Norway. *Journal of Sex Research*, 43(3), 245–254. doi:10.1080/00224490609552323
79. Trestní zákoník. (2018). §191, §192 a 193a o Šíření pornografie. Získáno 2. února 2019 z <http://zakony.centrum.cz/trestni-zakonik/cast-2-hlava-3-paragraf-191>
80. Vágnerová, M. (2012). *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinium
81. Včelařová, H., & Cakirpaloglu, P. (2018). *Sociální chování a výkony předškolních dětí s nadváhou pohledem rodičů a učitelek MŠ*. Univerzita Palackého v Olomouci. *Psychologie a její kontexty 9 (1)*, 2018, 3–14. Získáno 31. ledna 2019 z http://psychkont.osu.cz/fulltext/2018/2018_1_1_VS_Vcelarova_Cakirpaloglu.pdf
82. Veličková Hulanová, L. (2012). *Kybergrooming a kyberstalking-Děti a online rizika, sborník studií*. Sdružení Linka bezpečí. Získáno 11. listopadu 2018 z <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1378730032.pdf>
83. Velký lékařský slovník. (2019). *Gonáda*. Získáno 3. února 2019 z <http://lekarske.slovniky.cz/pojem/gonada>
84. Voon V., Mole, B. T, Banca, P., Porter, L., Morris, L., Mitchell, S., Lapa, R. T., ... & Potenza, N. M. (2014). “Neural Correlates of Sexual Cue Reactivity in Individuals with and without Compulsive Sexual Behaviors.” *PLoS ONE* 9, no. 7, doi:10.1371/journal.pone.0102419
85. Výrost, J. & Slaměník, I. (Eds.). (2018). *Sociální psychologie*. Praha: Grada
86. Walker, I. (2010). *Výzkumné metody a statistika*. Praha: Grada
87. Weiss, P. et al. (2005). *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada
88. Weiss, P. et al. (2010). *Sexuologie*. Praha: Grada

89. Willoughby, B. J., Busby, D. M., & Young-Petersen, B. (2018). Understanding associations between personal definitions of pornography, using pornography, and depression. *Sexuality Research & Social Policy: A Journal of the NSRC*. doi:10.1007/s13178-018-0345-x
90. Wolak, J., Mitchell, K., & Finkelhor, D. (2006). Online victimization of youth: Five years later. [online]. *National Center for Missing & Exploited Children Bulletin*. Získáno 20. února 2019 z: <http://www.unh.edu/ccrc/pdf/CV138.pdf>
91. Wolak, J., Mitchell, K., & Finkelhor, D. (2007). Unwanted and Wanted Exposure to Online Pornography in a National Sample of Youth Internet Users. *PEDIATRICS*, 119(2), 247–257. doi:10.1542/peds.2006-1891
92. xxxpsychologyresearch. (2019). Získáno z <https://www.xxxpsychologyresearch.cz>
93. Ybarra, M. L. (2004). Linkages between Depressive Symptomatology and Internet Harassment among Young Regular Internet Users. *CyberPsychology & Behavior*, 7(2), 247–257. doi:10.1089/109493104323024500
94. Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2005). Exposure to Internet Pornography among Children and Adolescents: A National Survey. *CyberPsychology & Behavior*, 8(5), 473–486. doi:10.1089/cpb.2005.8.473

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

1. Abstrakt v českém jazyce
2. Abstrakt v anglickém jazyce
3. Žádost o souhlas s testováním
4. Informovaný souhlas pro rodiče
5. Souhlas s replikací výzkumu (emailová komunikace)
6. Fotografie z průběhu sběru dat
7. Informativní článek pro rodiče do školního zpravodaje
8. Datová tabulka odpovědí rodičů a dětí v dotazníku PHCSCS-2

ABSTRAKT

Název práce: Zkušenosti dětí se sexuálními obsahy na internetu a jejich sebepojetí, z pohledu rodičů

Autor práce: Natalie Migasová

Vedoucí práce: PhDr. Jan Šmahaj, Ph.D.

Počet stran a znaků: 83 (143 951)

Počet příloh: 8

Počet titulů použité literatury: 94

Abstrakt:

Bakalářská práce mapuje zkušenosti dětí se sexuálními obsahy na internetu a jejich sebepojetí, z pohledu rodičů. Zahrnuje děti ve věku 9-12 let a jejich rodiče. Výzkumu se zúčastnilo celkem 107 respondentů. Jako výzkumné metody jsme použili dotazník vlastní konstrukce, týkající se zkušeností dětí se sexuálními obsahy na internetu, a zkušeností rodičů se sexuální výukou či prvního kontaktu s pornografií. Dále jsme pracovali s dotazníkem sebepojetí dětí a adolescentů Piers-Harris 2. Výsledky ukazují, že 29 % rodičů má povědomí o kontaktu jejich dítěte s pornografií, průměrně v 9,1 letech. Nejčastější reakcí rodičů (94 %) byla snaha dítěti objasnit a vysvětlit, co vidělo. Statisticky nevýznamně těsnější odhad sebepojetí se svými dětmi měli ti rodiče, co mají povědomí o kontaktu jejich dítěte s pornografií oproti těm, kteří kontakt neuvádí. Rodiče sebepojetí dětí nevýznamně nadhodnocují, signifikantní rozdíl je pouze v dílčích škálách – popularita a štěstí a spokojenost. Významný rozdíl je v odhadu sebepojetí dětí mezi matkami a otci. Dívky a chlapci se v sebepojetí neliší. Významně těsný vztah odhadu sebepojetí mají matky se sebepojetím svých synů.

Klíčová slova: odhad sebepojetí, rodiče, sebepojetí dětí, pornografie, sexuální obsahy na internetu

ABSTRACT

Title: Children experiences with sexual content on the internet and their self-concept by parents

Author: Natalie Migasová

Supervisor: PhDr. Jan Šmahaj, Ph.D.

Number of pages and characters: 83 (143 951)

Number of appendices: 8

Number of references: 94

Abstract:

Bachelor thesis tracks children's experiences with sexual content on the internet as a pornography, sexting and cybergrooming. Also maps the parent's estimation of children's self-concept and the real self-concept of their children. We got 107 participants involved and targeted sample are children between the ages of 9 to 12 and their parents. We used two research methods to collect data. Firstly, we designed questionnaire in order to assess child's level of experience with online sexual content. As the second mean, we used Children's self-concept scale, Piers-Harris 2. Results we got is that 29 % of parents know, that their children have seen pornographic material on the internet in average at age 9.1 years. The most common reaction was trying to explain, what they have just seen. The more accurate, but not significant, valuation of child's self-concept are found in parents, who are aware that their children have seen pornographic material, compared to parents who are unaware. Parents do overvalue self-concept of their children but significantly only in the scale of popularity and happiness. There is no difference between self-concept of girl or boys, so self-esteem is not affected by gender. Also, the data shows a significant difference in estimation of children's self-concept between father and mother, when father overvalue more. The closest relationship between parent's valuation and child's self-concept is found between the mother and son.

Key words: self-concept valuation, parents, children self-concept, estimation, pornography, sexual content on the internet

Žádost o provedení dotazníkového šetření na ZŠ

Vážený pane řediteli/ Vážená paní ředitelko,

žádám Vás o souhlas k provedení dotazníkového šetření na základní škole ... Jmenuji se Natalie Migasová a studuji psychologii na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Zajímá mě kyberprostor, vývoj dětí a interakce v kontextu online prostředí. Vedoucím této práce je PhDr. Jan Šmahaj, Ph.D., který se věnuje pedagogické a sociální psychologii, mimo jiné i virtuálnímu prostředí.

Píši práci na téma „*Zkušenosti dětí se sexuálním obsahem na internetu, z pohledu rodičů*“. K doplnění práce je nezbytné provést dotazníkové šetření, ke kterému potřebuji nechat vyplnit dotazník děti ve věkovém rozmezí 9-11 let a rodiče.

Ke kompletní administraci je třeba, aby dotazníkovou baterii vyplnili nejprve rodiče a zároveň udělili souhlas k testování jejich dětí. Baterie pro rodiče se skládá z dotazníku sebepojetí dětí a adolescentů, který rodiče vyplní tak, jak si myslí, že by to vyplnilo jeho dítě. Druhým dotazníkem mapuji online sexuální zkušenosti jejich dětí. Veškeré informace, dotazníky i souhlas, budou připravené v jedné složce, kterou jim je třeba předat. Existují možnosti, jak by šlo efektivně provést administraci rodiči a návrat dotazníků zpět k vyhodnocení. Buď to mohu rozdat na třídních schůzkách, kdy si rodiče dotazník vezmou domů a následně zalepenou složku pošlou zpět do školy po dětech. Druhá možnost je předat složku po dětech rovnou.

Testování dětí ve 4. a 5. třídě, by proběhlo až po vybrání všech dotazníků od rodičů, do nějakého termínu. Děti by vyplňovaly dotazník v hodině, celá administrace zabere 15-20 minut i s předchozími instrukcemi. Snažím se, aby se děti při testování cítili bezpečně, anonymně a dobrovolně. Položky se týkají pouze sebepojetí dětí, k jeho analýze použiji test Piers-Harris 2 (ukázka dotazníku je níže, otázky se netýkají sexuálních zkušeností).

Předem děkuji za odpověď a eventuálně možnost provést na Vaší škole svůj výzkum k bakalářské práci.

Se srdečným pozdravem,

Natalie Migasová

Informace k dotazníkům

- Vyplněný dotazník **odevzdejte** prosím nejpozději do ... **2018** na vrátnici do zelené krabice (odevzdejte ho, i když nesouhlasíte s vyplňováním vašeho dítěte).
- **Důležité!**
K tomu, aby mohl být výzkum kompletní, potřebuji vyplněný dotazník sebepojetí Vašimi dětmi (který samozřejmě nemá žádný sexuální obsah, z etických důvodů).

Účastí ve výzkumu a podpisem **potvrzujete**, že Vašemu dítěti bude předložen dotazník sebepojetí, ve škole. Pokud neudělíte souhlas, dítě nebude testováno. I tak **Vás žádám o vyplnění a odevzdání tohoto dotazníku.**

INFORMOVANÝ SOUHLAS

já, níže podepsaný, souhlasím/ nesouhlasím (zakroužkujte vybrané) s vyplňováním dotazníku mou dcerou/synem _____ (doplňte příjmení dítěte*), pomocí dotazníku Piers-Harris 2 o **sebepojetí dětí a adolescentů**.

Jméno a příjmení **neslouží k identifikaci ani se nikam **nezaznamenává** po vyplňování, slouží pouze k ověření, že se Vaše dítě může účastnit dotazníkového šetření!*

Podpis: _____

V případě dotazů mě prosím kontaktuje na email **natalie.migasova01@upol.cz**

nebo na telefonním čísle ...

www.xxxpsychologyresearch.cz

Jsem vděčná za Váš čas a moc **děkuji** za pomoc při mé bakalářské práci.

Příloha 5 – Souhlas s replikací výzkumu (emailová komunikace)

Natalie Migasová 15. listopadu 2017 12:03

Request- correction
Komu: Emily Rothman

Dear Mrs. Rothman,

I apologize, my email has been sent before I had corrected it. My name is Natalie Migasová and I am student of psychology at University of Palacky in Czech Republic. I am excited and very interested about the research, you have published this year. My bachelor thesis is focused on "Children's experiences with sexual content on the internet" but I am going to include also cyber threats and cyber grooming. Is it possible to make similar kind of research here, in Czech republic and use your research as an inspiration? I highly respect you as a professor and your and your colleagues copyright. If you are interested, I can send you results, which could be by 2019.

I am very grateful for the answer and wish you successful day.

Yours faithfully,

Natalie Migasová
migasova.natalie@gmail.com
+420 728702112

Rothman, Emily 15. listopadu 2017 13:40

Re: Request- correction
Komu: Natalie Migasová

Of course, best of luck with your work

Sent from my iPhone

[Zobrazit více od: Natalie Migasová](#)

Nalezeno v poštovní schránce Odeslané - Google

Natalie Migasová 15. listopadu 2017 14:39

Re: Request- correction
Komu: Rothman, Emily

Thank you very much.

I wish you all best.

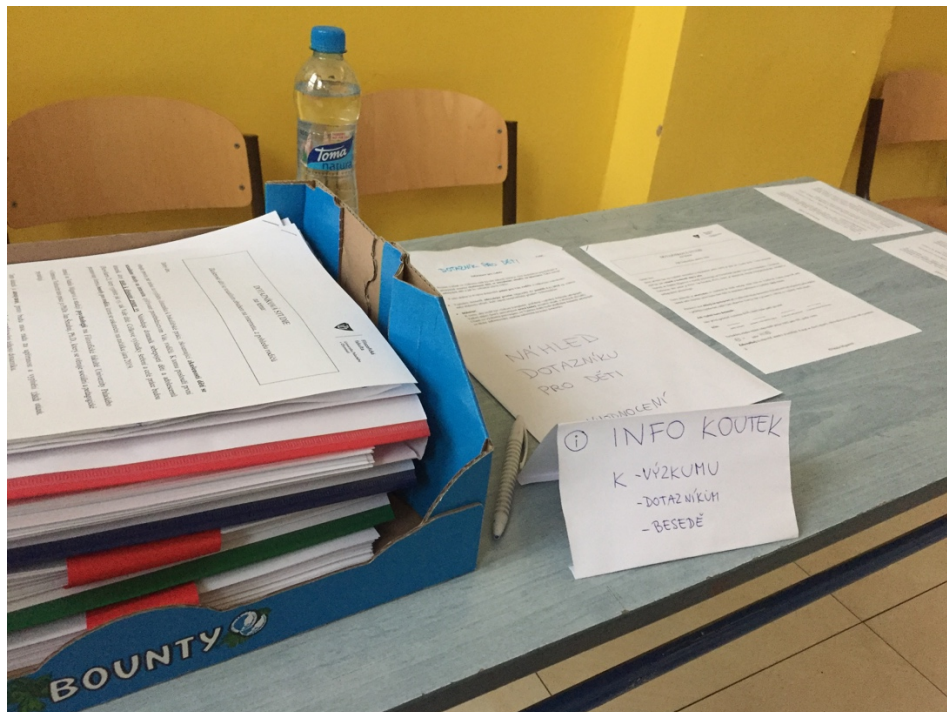
Natalie Migasová

Odesláno z iPhone

[Zobrazit více od: Rothman, Emily](#)

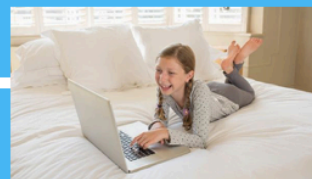
Příloha 6 – Fotografie z průběhu sběru dat

Informační koutek po třídních schůzkách

Speciální „urny“ pro vkládání dotazníků

Informace o výzkumu

Vážení rodiče,

od 25.10.2018 bude ve 4. a 5. třídě probíhat výzkum týkající se zkušeností dětí se sexuálními obsahy na internetu. Požádáme Vás, rodiče, o **anonymní** vyplnění dvou dotazníků. Vaše děti poté dostanou dotazník Piers-Harris 2, který se zajímá o jejich sebepojetí a sebehodnocení (netýká se sexuálních zkušeností z etických důvodů), a ten vyplní ve škole s ostatními dětmi.

Veškeré informace Vám sdělím na třídních schůzkách. Celkové výsledky a výstup předneseme na **besedě pro rodiče**, která se uskuteční jaře roku 2019.

Děkujeme za čas, který věnujete našemu výzkumu!

Příloha 8 – Datová tabulka odpovědi rodičů a dětí v dotazníku PHCSCS-2

Irodě/odítě	Pohlaví	Věk respond.	Kontakt dítěte s pornog.	INC	RES	TOT	BEH	INT	PHY	FRE	POP	HAP	T-INC	T-RES	T-TOT	T-BEH	T-INT	T-PHY	T-FRE	T-POP	T-HAP
0	0	9	2	0	31	48	11	12	11	9	10	10	37	55	57	52	57	64	51	56	59
1	0	42	2	1	32	47	12	14	9	7	11	9	37	56	57	56	63	57	45	60	55
0	0	9	2	1	27	40	13	8	7	9	6	9	47	47	50	59	45	51	51	42	55
1	0	45	2	2	28	52	12	12	10	14	11	10	57	49	61	56	57	61	65	60	59
1	0	42	1	2	29	42	13	14	7	8	6	7	57	51	52	59	63	51	48	42	47
0	0	10	2	1	31	33	12	8	5	5	7	7	47	55	43	56	45	44	39	45	47
1	1	39	2	4	34	41	13	11	7	7	7	9	73	60	51	59	54	51	45	45	55
0	0	9	2	2	27	42	11	7	9	9	11	10	57	47	52	52	42	57	51	60	59
1	0	50	2	4	38	45	14	9	3	11	9	9	73	31	55	62	46	37	56	52	55
1	0	42	1	0	33	36	9	11	8	4	9	8	37	58	46	46	54	54	36	52	51
0	0	11	2	0	34	37	9	13	9	4	11	5	37	60	47	46	60	57	36	60	38
1	1	38	2	1	28	55	14	15	10	10	10	10	47	49	64	62	66	61	53	56	59
1	0	37	1	1	27	46	12	12	8	8	8	10	47	47	56	56	57	54	48	49	59
1	1	44	1	1	27	50	12	12	10	12	10	10	47	47	59	56	57	61	59	56	59
0	0	9	2	0	24	51	13	12	9	11	11	10	37	42	60	59	57	57	56	60	59
1	1	50	1	0	27	59	13	16	11	14	12	10	37	47	68	59	68	64	65	63	59
1	0	39	2	0	27	55	14	14	11	10	11	10	37	47	64	62	63	54	61	56	59
1	0	43	1	3	28	53	11	14	11	14	10	10	67	49	62	52	63	64	65	56	59
0	0	9	2	3	26	41	11	10	4	11	8	9	67	46	72	52	51	40	56	49	55
1	0	38	2	2	28	45	14	11	7	7	10	8	57	49	55	62	54	51	45	56	51
0	0	9	2	0	24	52	13	9	4	7	2	8	7	67	56	43	46	34	51	31	47
1	0	44	2	0	24	52	14	12	9	11	12	10	37	42	61	62	57	48	64	59	59
0	0	10	2	1	30	41	11	6	8	8	9	9	47	53	51	52	39	54	48	52	55
1	0	41	2	0	33	49	14	15	10	7	10	10	37	58	58	62	66	61	45	56	59
1	0	40	1	1	26	49	13	10	10	11	11	10	47	46	58	59	51	61	56	60	59
0	42	0	2	0	27	56	12	14	11	12	12	10	37	47	65	56	63	58	59	64	59
0	1	11	2	0	36	41	8	8	10	7	9	9	37	72	46	42	45	61	45	52	55
1	0	42	2	0	39	42	9	11	9	8	10	10	37	69	52	46	54	57	48	56	59
0	1	11	1	2	20	33	12	4	2	9	8	7	57	35	58	56	34	34	51	49	47
1	0	40	2	0	18	48	13	12	6	12	8	10	37	31	57	59	57	47	59	49	59
1	0	43	1	0	28	51	12	10	9	14	12	10	37	49	60	56	51	57	65	63	59
0	0	9	2	0	23	51	12	14	9	9	10	10	37	40	60	56	63	61	59	56	59
1	1	48	2	0	28	55	13	15	10	12	11	10	37	49	64	59	66	61	59	60	59
0	1	10	2	0	22	51	14	12	8	11	11	10	37	39	60	62	57	54	56	60	59
1	0	41	2	0	28	55	14	14	11	10	11	10	37	49	64	62	63	64	53	60	59
0	1	10	1	1	26	55	12	14	10	13	12	10	47	46	64	56	63	61	62	63	59
1	0	47	2	0	32	43	12	12	10	4	10	8	37	56	53	56	57	61	36	56	51
0	0	9	2	0	29	42	13	11	9	5	10	8	47	51	52	59	54	57	39	56	51
1	0	41	1	1	27	56	13	14	11	12	12	10	47	47	65	59	63	64	58	63	59
1	0	40	2	1	27	48	13	12	6	12	8	10	47	47	57	59	57	47	59	49	59
1	0	43	1	1	35	40	11	10	5	3	3	5	47	62	50	52	51	44	33	31	38
1	0	44	1	4	33	46	12	13	9	9	8	10	73	58	56	56	60	57	51	49	59
0	1	11	1	0	29	52	13	14	10	12	10	9	37	51	61	59	62	61	59	56	55
1	1	49	2	1	23	56	14	13	11	14	11	10	47	40	65	62	60	64	65	60	59
0	0	10	1	0	24	57	14	15	10	14	11	10	37	42	66	62	66	61	65	60	59
1	0	41	1	0	24	55	13	15	10	14	11	10	37	42	64	59	66	61	65	60	59
1	0	41	2	0	34	41	11	11	9	5	9	8	37	60	51	52	54	57	39	52	51
0	0	9	2	0	25	51	13	13	9	12	12	10	37	44	60	59	60	57	59	63	59
0	0	44	2	0	35	48	13	15	11	7	8	8	57	62	59	63	64	45	49	63	59
0	1	11	2	1	26	53	10	12	11	14	12	10	47	46	62	49	57	64	65	63	59
1	0	42	2	1	32	29	7	4	7	7	8	7	47	56	39	39	34	51	43	49	47
0	1	10	2	0	29	52	11	15	11	11	12	9	37	51	61	52	66	64	56	63	55
0	0	10	1	1	29	46	13	9	9	8	8	10	47	51	56	59	57	57	51	49	59
0	0	9	2	2	30	39	12	9	7	8	7	9	57	53	49	56	48	51	48	45	55
0	0	10	2	0	26	55	14	16	10	11	11	10	37	46	64	62	68	61	56	66	55
1	0	38	2	1	28	53	12	15	11	10	11	9	47	49	62	56	67	64	53	60	55
0	1	10	2	1	24	39	13	7	6	10	8	9	47	42	49	59	47	47	53	49	55
1	0	39	2	2	23	44	14	13	5	6	10	7	57	40	54	62	60	44	42	56	47
0	0	12	1	1	28	39	12	13	8	5	10	4	47	49	49	56	59	54	39	56	34
1	0	40	1	1	38	45	12	14	7	6	11	6	37	49	49	56	63	62	42	42	43
0	1	10	2	0	38	31	5	6	8	5	8	8	37	69	41	36	39	54	39	49	51
1	0	39	2	0	30	39	8	11	6	11	6	9	37	53	49	42	54	47	56	42	55
0	1	9	2	0	30	47	12	13	9	8	9	10	37	53	57	56	60	57	48	52	59
1	0	40	2	3	29	49	14	14	9	11	6	10	67	51	58	62	63	57	56	42	59
0	0	11	2	0	26	59	14	16	11	14	11	10	37	46	68	62	68	64	65	60	59
0	0	10	1	1	35	25	8	10	4	2	3	4	57	52	35	42	51	40	33	31	34
0	0	9	1	1	26	51	12	14	8	12	10	10	47	46	60	56	63	54	59	56	59
1	0	40	2	1	29	48	10	13	8	13	6	10	37	51	57	49	60	54	62	42	59
0	1	11	2	0	29	16	6	1	3	3	3	0	37	51	27	36	39	24	33	31	20
0	1	12	2	1	30	21	7	7	3	3	2	2	47	30	21	39	42	37	33	28	26
1	0	42	2	0	34	46	11	14	10	7	10	10	37	60	56	52	63	60	45	56	59
0	0	9	2	0	22	45	13	12	6	12	6	9	37	39	55	59	57	47	59	42	55
0	1	10	1	1	27	32	12	10	3	3	6	6	47	47	42	56	51	37	33	42	43
1	0	40	2	2	27	46	11	13	7	11	12	9	57	47	56	52	59	42	56	63	55
0	1	10	2	1	27	44	12	13	6	9	8	9	47	47	54	56	60	47	51	49	55
0	1	9	1	0	24	45	14	10	7	8	7	10	37	42	55	62	51	51	48	45	59
1	1	40	1	0	29	50	14	12	11	8	12	10	37	51	59	62	57	64	48	63	59
0	1	11	2	1	21	46	12	9	8	11	9	10	47	37	56	56	48	54	56	52	59
0	1	10	2	2	27	52	12	11	11	12	12	10	57	47	61	56	54	64	59	63	59
1	1	52	2	1	25	54</															